

Державний вищий навчальний заклад
«Українська академія банківської справи Національного банку України»
Кафедра бухгалтерського обліку і аудиту

ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри
д.е.н., професор
_____ Ф.О.Журавка
« ___ » _____ 2011 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА
на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістр
за спеціальністю 8.050106 «Облік і аудит»

ОБЛІК І АУДИТ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Виконав студент 5 курсу, група – МОА-01 _____ Кривич Л. М.
« ___ » _____ 2011 р

Керівник дипломної роботи _____ Пластун О.Л.
« ___ » _____ 2011 р.

Суми – 2011



РЕФЕРАТ

Дипломна робота містить – 106 сторінок, 13 таблиць, 7 рисунки, список літератури з 68 найменувань, 6 додатків.

Сучасні умови господарювання вимагають вирішення цілого ряду нерозв'язаних облікових проблем. Зокрема, це є теоретичні і методичні аспекти класифікації та відображення заборгованості в системі рахунків бухгалтерського обліку; невизначеність обліку простроченої і безнадійної заборгованості та її рефінансування; аналіз заборгованості та автоматизація бухгалтерського обліку взаєморозрахунків.

Необхідність теоретичного обґрунтування і розробки практичних рекомендацій щодо обліку заборгованості промислових підприємств обумовили вибір теми дипломної роботи та її актуальність.

Предметом дипломної роботи є організація обліку і аудиту поточної дебіторської заборгованості.

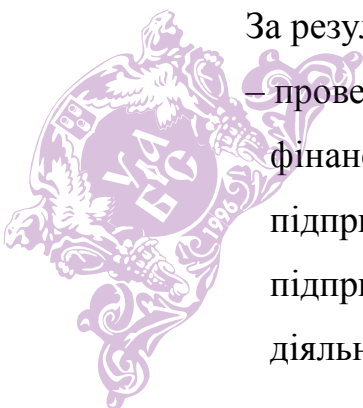
Об'єктом дослідження є фінансово-господарська діяльність Відкритого акціонерного товариства «Коровай» філія Краснодонського хлібокомбінату.

Метою дипломної роботи є дослідження теоретичних і практичних аспектів організації обліку і аудиту дебіторської заборгованості, а також розробка на цій підставі шляхів удосконалення.

При написанні дипломної роботи були використані наступні методи: метод спостереження, методи аналізу та синтезу, монографічний метод, діалектичний метод, метод порівняння, методи індукції та дедукції, а також метод узагальнення.

За результатами дослідження сформульовані висновки:

– проведений аналіз основних показників, що характеризують фінансово-економічний стан діяльності підприємства показує, що підприємство є фінансово стійким, рентабельність діяльності підприємства свідчить про підвищення ефективності господарської діяльності, пов'язаної з отриманням прибутку;

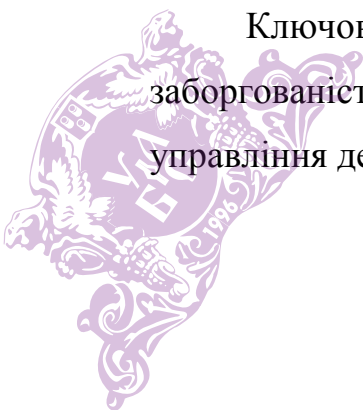


- зростання частки дебіторської заборгованості в активах підприємства за останній рік свідчить про те, що підприємству слід вжити відповідних заходів щодо її управління;
- розглянутий стан організації первинного, аналітичного і синтетичного обліку товарів на підприємстві, свідчить, що він відповідає вимогам чинного законодавства з цього питання;
- з метою управління дебіторською заборгованістю на даному підприємстві слід використовувати систему управління дебіторською заборгованістю, яка буде включати такі заходи як кредитна політика та методи управління своєчасністю оплати. Даний захід, на нашу думку, дасть змогу ефективно організувати збут та управляти поточною дебіторською заборгованістю, не допускаючи при цьому ті перетворення в інші види дебіторської заборгованості, які призводять до погіршення фінансового стану підприємства.
- розроблено порядок проведення внутрішнього аудиту дебіторської заборгованості, в якому визначено: мета; основні завдання; ключові аспекти аудиту; заходи аудиту. Запропоновано форму акту звірки, яку наведено у додатках;
- запропоновано створити резерв сумнівних боргів, для його розрахунку використовувати метод питомої ваги.

Одержані результати можуть бути використані підприємством для покращення організації та обліку дебіторської заборгованості та сприянню ефективному функціонуванню підприємства в цілому.

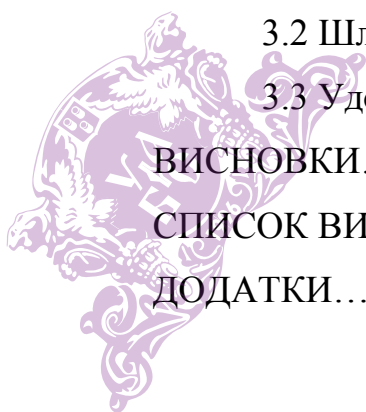
Результати роботи пройшли апробацію, а саме: публікація статті, довідка про впровадження.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, поточна дебіторська заборгованість, резерв сумнівних боргів, внутрішній аудит, система управління дебіторською заборгованістю.



ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ.....	10
1.1 Економічна сутність та класифікація дебіторської заборгованості.....	10
1.2 Визнання та оцінка дебіторської заборгованості.....	21
1.3 Організація та методика проведення аудиту дебіторської заборгованості на підприємстві.....	27
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ПОТОЧНОЇ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ВАТ «КОРОВАЙ» ФІЛІЇ КРАСНОДОНСЬКОГО ХЛІБОКОМБІНАТУ.....	37
2.1 Загальна фінансово-господарська характеристика підприємства та аналіз основних техніко-економічних показників діяльності.....	37
2.2 Організація первинного обліку дебіторської заборгованості.....	44
2.3 Організація аналітичного і синтетичного обліку поточної дебіторської заборгованості.....	51
2.4 Організація інвентаризації дебіторської заборгованості.....	59
2.5 Аудит дебіторської заборгованості.....	64
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ.....	68
3.1 Удосконалення організації обліку дебіторської заборгованості.....	68
3.2 Шляхи вдосконалення аудиту дебіторської заборгованості.....	73
3.3 Удосконалення обліку резерву сумнівних боргів.....	80
ВИСНОВКИ.....	89
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	93
ДОДАТКИ.....	101



ВСТУП

У процесі фінансово-господарської діяльності кожне підприємство вступає в певні економічні взаємовідносини з іншими суб'єктами господарювання, в результаті цього відбуваються господарські операції, суттєвою складовою частиною яких, з погляду фінансової стабільності підприємства, є дебіторська заборгованість. При цьому наявність значної частки суттєво погіршує фінансовий стан підприємства, відволікає грошові кошти з господарського обороту, що призводить до зниження темпів виробництва і результативних показників його діяльності, тобто супроводжується непрямими втратами його доходів.

На сьогодні одним з найбільш складних і суперечливих питань українського обліку є облік дебіторсько-кредиторської заборгованості, що пов'язано з існуванням проблеми неплатежів. Суб'єкти господарювання на перший план висувають вирішення власних проблем, замість виконання фінансових зобов'язань по платежах перед партнерами. Відсутність майнової відповідальності за невиконання власних договірних зобов'язань дає їм змогу ухилятися від взаєморозрахунків з партнерами. В поглиблення платіжної кризи вносить свою частку і нерегульованість бюджетної системи, що стосується несвоєчасної оплати державних зобов'язань, які здійснюються за рахунок бюджету.

Проблеми організації обліку і аудиту дебіторської заборгованості розглядалися в працях відомих вітчизняних учених-економістів. Зокрема, розвитку теорії і практики обліку та контролю дебіторської заборгованості присвятили праці Білик М.Д., Бутинець Ф. Ф., Вознюк Г.Л., Голов С.Ф., Завгородній А.Г., Попович П. Я., Пушкар М. С., Савицька Г. В., Сопко В. В., Чебанова Н. В., Усач Б. Ф. та інші.

Великий внесок в розробку теоретичних основ і методологічних підходів до проблеми обліку дебіторської заборгованості та управління нею внесли провідні вчені-економісти: Бернар І., Єфименко В.І., Коллі Ж.-К., Лаврушин О.І., Лінник В.Г., Лисенко Н.М., Кужельний М.В., Петрик О.М., та

інші вчені. Проте низка проблем організації обліку та контролю дебіторської заборгованості в ринкових умовах потребують подальших досліджень та наукових розробок.

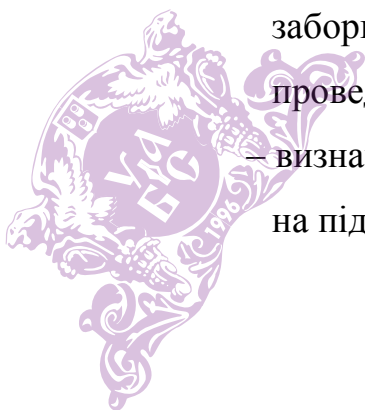
Сучасні умови господарювання вимагають вирішення цілого ряду нерозв'язаних облікових проблем. Зокрема, це є теоретичні і методичні аспекти класифікації та відображення заборгованості в системі рахунків бухгалтерського обліку; невизначеність обліку простроченої і безнадійної заборгованості та її рефінансування; аналіз заборгованості та автоматизація бухгалтерського обліку взаєморозрахунків.

Необхідність теоретичного обґрунтування і розробки практичних рекомендацій щодо обліку заборгованості промислових підприємств обумовили вибір теми дипломної роботи та її актуальність.

Метою дипломної роботи є дослідження теоретичних і практичних аспектів організації обліку і аудиту дебіторської заборгованості на, а також розробка на цій підставі шляхів удосконалення.

Із поставленої мети дипломної роботи витікає необхідність вирішення наступних завдань:

- проаналізувати теоретичні аспекти організації обліку дебіторської заборгованості, а саме: розглянути підходи до її визначення та класифікації; проаналізувати умови визнання та способи оцінки, визначити методіку аудиторської перевірки;
- дослідити організацію обліку дебіторської заборгованості на підприємстві, а саме: ознайомитися з організаційною характеристикою підприємства; визначити порядок ведення первинного, аналітичного та синтетичного обліку дебіторської заборгованості на підприємстві, висвітлити основні моменти щодо проведення аудиту;
- визначити проблеми та недоліки в обліку дебіторської заборгованості на підприємстві та перспективи їх вдосконалення.



Об'єктом дослідження є фінансово-господарська діяльність Товариства з обмеженою відповідальністю «Коровай» філія Краснодонського хлібокомбінату.

Предметом дипломної роботи є організація обліку і аудиту поточної дебіторської заборгованості.

При написанні дипломної роботи були використані наступні методи: метод спостереження, методи аналізу та синтезу, монографічний метод, діалектичний метод, метод порівняння, методи індукції та дедукції, а також метод узагальнення.

Теоретичною та методологічною основою написання дипломної роботи є джерела навчальної, монографічної та періодичної літератури з обраної теми, а також нормативно-правові документи присвячені організації обліку дебіторської заборгованості. Практична частина дипломної роботи виконана на базі внутрішніх нормативних документів, облікових реєстрів аналітичного та синтетичного обліку, фінансової звітності та іншої документації підприємства ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату.



РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

1.1 Економічна сутність та класифікація дебіторської заборгованості

Взаємовідносини між підприємствами, організаціями, установами та населенням, що обумовлені дією ринку, носять характер грошових розрахунків. Ці взаємовідносини засновані на використанні грошей в залежності від їх функцій як засобів обертання і платежу. При цьому підприємства являються постачальниками для одних та покупцями для інших.

Організація обліку дебіторської заборгованості на підприємстві будь-якої форми власності має важливе значення, оскільки сприяє упорядкуванню інформації, прозорості та достовірності даних із розрахункових операцій за борговими правами (з дебіторами).

Існує велике розмаїття поглядів науковців на проблему визначення поняття «дебіторська заборгованість».

Так, автори фінансового словника Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. [25] дають визначення заборгованості як суми фінансових зобов'язань чи грошового боргу, які підлягають погашенню. Майже ідентичним є поняття заборгованості в економічному словнику [46], а саме як суми невиконаного зобов'язання, несплаченого боргу.

Відповідно до П(С)БО № 10 «Дебіторська заборгованість», дебітори – це юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми коштів, їх еквівалентів або інших активів. Відповідно дебіторську заборгованість даний стандарт визначає як суму заборгованості дебіторів підприємству на певну дату [52].

За П(С)БО 13 «Фінансові інструменти» дебіторська заборгованість є одним із видів фінансових активів і визначається як контракт, що надає право

отримувати грошові кошти або інший фінансовий актив від іншого підприємства [54].

Деякі автори [46] виділяють окремо такі категорії, як зобов'язання і борг. Борг – це грошова сума, взята в позичку на певний термін і на певних умовах [46]. Поняття боргу є вужчим, ніж поняття зобов'язання.

Так, зобов'язання у бухгалтерському обліку визначаються як оформлені договором цивільно-правові відносини, в силу яких одна сторона зобов'язана здійснити на користь іншої сторони певні дії або утриматись від певних дій, та як сума коштів, яка повинна бути сплачена на певну дату в майбутньому, або існуючі (завдяки минулим операціям чи подіям) зобов'язання підприємства щодо передачі певних активів чи надання послуг іншому підприємству у майбутньому. Зобов'язання існує тільки тоді, коли йому відповідає нормативно-правовий документ.

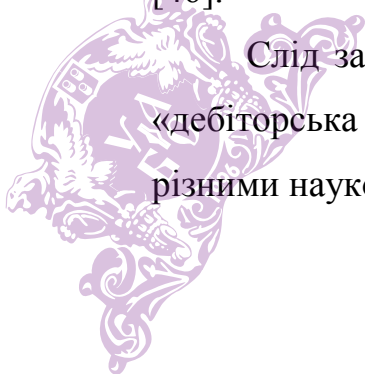
Тобто, зобов'язання – це виконання певних дій або, навпаки, утримання від дій.

Слід зазначити, що Білик М.Д. також розрізняє поняття «зобов'язання» і «борг», але разом з тим дає визначення боргу як зобов'язання особи перед іншою особою [8], що є не досить коректним.

Категорія «зобов'язання» тісно пов'язана з категоріями «розрахунки» і «заборгованість». При визначенні терміну «розрахунки» виникають дискусії, які можна виділити в три основні позиції. Відповідно до першої з них, розрахунки – це система взаємовідносин.

Прихильники другої позиції вважають розрахунки безпосередньо взаємовідносинами (без використання слова «система»). Третя група вчених лише пояснює економічну сутність розрахунків без наведення їх визначення [46].

Слід зазначити, що закордонні та вітчизняні вчені визначають термін «дебіторська заборгованість» по різному. Тлумачення даного поняття різними науковцями зазначено в таблиці 1.1.



Таблиця 1.1 – Підходи до визначення дебіторської заборгованості

Автор/джерело	Визначення
П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [50]	Дебіторська заборгованість – це суми заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.
Голов С.Ф. [18]	Дебіторська заборгованість – фінансовий актив, що є контрактним правом однієї сторони отримати гроші й узгоджується з відповідним зобов'язанням сплати іншої сторони.
Стоун Д., Хітчинг К. [60]	Дебіторська заборгованість – це сума боргів, які винні підприємству юридичні або фізичні особи та які виникли у результаті господарських взаємовідносин з ними.
Райзберг Б. А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. [56]	Дебіторська заборгованість (англ. Accounts receivable (A/R)) – сума боргів, що призначена підприємству, фірмі, компанії зі сторони інших підприємств, фірм, компаній, а також громадянам, які є боржниками даного підприємства, дебіторами.
Лищенко О.Г. [37]	Дебіторська заборгованість – це фінансовий актив, який є контрактним правом отримувати грошові кошти або цінні папери від іншого підприємства.
Момот Т. [45]	Дебіторська заборгованість – безвідсоткова позика контрагентам.
Крайник О.П., Клепікова З.В. [34]	Дебіторська заборгованість – форма відстрочки платежу – відкритий кредит, угода, яка передбачає виконання послуг замовником або реалізації продукції покупцю з відстрочкою оплати за них.
Белозерцев В. [7]	Дебіторська заборгованість – грошове вираження результату вимушеної або заздалегідь запланованої господарсько-економічної операції кредитного характеру з контрагентами, була у минулому та борг за неї може бути достовірно визначений, узгоджений з контрагентом та сплачений підприємству у майбутньому, а в поточний момент відображений у балансі підприємства як актив.
Кірейцев Г.Г. [32]	Дебіторська заборгованість – це складова оборотного капіталу, яка є комплексом вимог до фізичних чи юридичних осіб щодо оплати товарів, продукції, послуг.

Цікавий підхід до тлумачення дебіторської заборгованості у закордонних авторів. Так, accounts receivable (дебіторська заборгованість, обсяг продажу або дебітори) поряд із дебіторською заборгованістю має такі варіанти перекладу: рахунки до отримання, рахунки дебіторів, дебітор за розрахунками. Зокрема, як зазначають Стоун Д. та Хітчинг К.: дебіторська заборгованість має назву «рахунки до отримання», а дебітори – це особи, які винні гроші за товари і послуги, вже одержані, але не оплачені ними [61].

Професори Гарвардського університету Боді З. і Мертон Р.К. визначають дебіторську заборгованість як «рахунки до отримання» [10],

зазначаючи, що це та сума, яку покупці продукції повинні виплатити корпорації (підприємству).

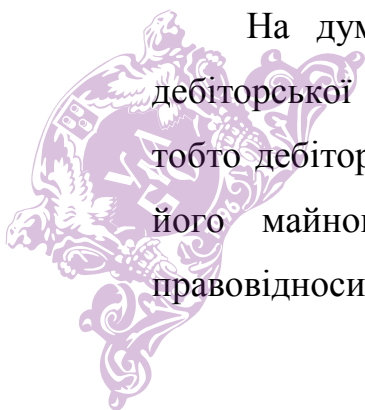
Західні економісти часто приймають поняття «кредитна політика» та «політика управління дебіторською заборгованістю» як цілісну категорію. Так наприклад, Хорн Д. В. взагалі розглядає дебіторську заборгованість як кількісний результат, що виникає у результаті реалізації кредитної політики підприємства [9], а Едвардс Б., у своїй книжці «Кредитний менеджмент» взагалі використовує поняття «дебіторська заборгованість», суто як термін обліку [2].

Стосовно сучасних вітчизняних вчених, то Дубровська Є.В. визначає дебіторську заборгованість як неоплачені юридичними та фізичними особами товари (роботи, послуги) та/або вилучені кошти з кругообігу підприємства, що мають документальне підтвердження, яке надає право на отримання боргу у вигляді грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів [23].

Деякі українські вчені розглядають дебіторську заборгованість як кошти, вилучені у підприємства, або на певний термін знаходяться в інших осіб. Ми вважаємо таку дефініцію не досить коректною, оскільки вона потребує уточнення. Так, кошти, що вилучені у підприємства, не завжди перетворюються у дебіторську заборгованість.

Крайник О.П., Клепнікова З.В. визначають дебіторську заборгованість як форму відкритого кредиту (таблиця 1.1). Поняття «кредит» тісно пов'язане з поняттям дебіторської заборгованості, але ототожнювати їх не слід. Товарний (комерційний) кредит варто розглядати як передумову виникнення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги [34].

На думку юристів-науковців, більш коректно для характеристики дебіторської заборгованості використовувати термін «майнові вимоги», тобто дебіторська заборгованість – включені до складу майна підприємства його майнові вимоги до інших осіб, що є його боржниками в правовідносинах, які виникають за різних обставин.



З юридичного погляду дебіторська заборгованість розглядається як капітал підприємства-кредитора, але не завжди його власний капітал. Лише тоді, коли під час обігу кошти повертаються у володіння підприємства-кредитора, вони або включаються в його власний капітал, або використовуються на погашення кредиторської заборгованості даного підприємства перед своїми кредиторами. Тому дебіторська заборгованість як частина майна підприємства-кредитора відноситься до її активів, які пов'язані з юридичними правами, в тому числі правом на володіння, і в залежності від джерела виникнення є власним капіталом або залученими коштами інших осіб [25].

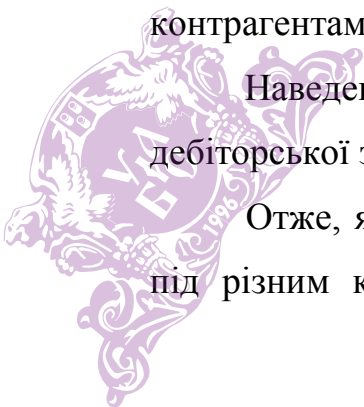
На підставі комплексного підходу з урахуванням економічного та юридичного аспектів в науковій праці Берези С.Л. уточнено поняття «дебіторська заборгованість» – це сума боргів юридичних і фізичних осіб перед підприємством [4].

З урахуванням того, що у МСФЗ акцент робиться на контролі за виконанням договірних зобов'язань в своїй статті Матицина Н. пропонує таке тлумачення категорії дебіторська заборгованість – розмір неспроможності суб'єкта підприємницької діяльності виконати грошові зобов'язання перед підприємством після настання встановленого договором строку оплати їх [42].

В науковій праці Сурніної К.С. визначено, що дебіторська заборгованість – це частина оборотного капіталу, а також вимоги на його отримання у вигляді готівки, матеріальних та інших ресурсів від господарюючих суб'єктів. Тому найбільш точна її дефініція наступна: «Дебіторська заборгованість – це матеріальні ресурси, що не оплачені контрагентами, або готівка, що вилучена з кругообігу грошових коштів».

Наведене визначення дає уявлення про економічну природу дебіторської заборгованості і визначає її місце в бухгалтерському обліку [62].

Отже, як ми бачимо, всі автори розглядають одну і ту саму проблему під різним кутом. Систематизувавши усі розглянуті визначення поняття



«дебіторська заборгованість» різними авторами, ми виділили основні риси, переваги та недоліки (додаток А).

На нашу думку, більшість наведених визначень є неповними, не розкривають сутність «дебіторської заборгованості» або розглядають тільки одну з її сторін. Вважаємо найбільш вдалим визначення авторів Кірейцева Г.Г., Боровик О.А., Лігоненка Л.О., Новикової Н.М., але й вони потребують доповнення.

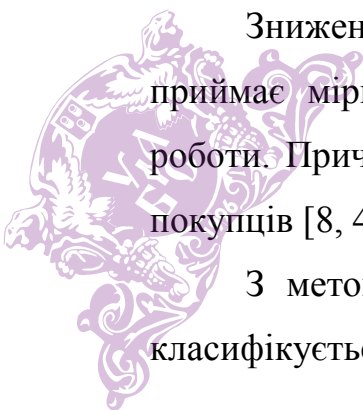
На підставі проведеного дослідження визначення сутності поняття «дебіторської заборгованості» пропонуємо наступне тлумачення даного терміну, а саме як показника фінансового стану підприємства, який являє собою суму заборгованості на користь підприємства на певну дату за наданий комерційний та споживчий кредити покупцям, а також авансування постачальників, щодо яких у підприємства з'являється майнове право вимоги оплати боргу. При цьому, такі взаємовідносини мають документальне підтвердження.

Дебіторська заборгованість приводить до позапланового перерозподілу коштів між підприємствами, викликає погіршення фінансового стану підприємства, так як йому стає важче маневрувати засобами через тимчасове вилучення їх з обороту. Дебіторська заборгованість послаблює господарський розрахунок.

Крім того, дебіторська заборгованість створює ряд платежів, що створюються в зв'язку з розрахунковими взаємовідносинами з підприємством-платником. Навпаки, погашення заборгованості одним підприємством створює можливість ліквідації кредиторської заборгованості для ряду інших [6, 28].

Зниження дебіторської заборгованості показує, що підприємство приймає міри щодо утримання, а ріст – означає ослаблення фінансової роботи. Причиною дебіторської заборгованості частково являються платежі покупців [8, 40].

З метою складання фінансової звітності дебіторська заборгованість класифікується за такими ознаками:



– зв'язком з нормальним операційним циклом (нормальний операційний цикл – проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності та отримання коштів від реалізації виробленої з них продукції або товарів і послуг);

– терміном погашення;

– об'єктами, щодо яких виникли зобов'язання дебіторів;

– своєчасністю оплати боржником дебіторської заборгованості.

За першими двома ознаками дебіторська заборгованість поділяється на:

– довгострокову;

– поточну [12, 15, 36].

Довгостроковою дебіторською заборгованістю вважається та, яка не виникає в ході нормального операційного циклу і буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу.

Поточною дебіторською заборгованістю вважається та, яка або виникає в ході нормального циклу, або буде погашена на протязі дванадцяти місяців з дати балансу [52].

Дебіторська заборгованість за об'єктами, щодо яких виникають зобов'язання дебіторів, класифікується як:

– дебіторська заборгованість, пов'язана з нормальною діяльністю підприємства з реалізації продукції, товарів, робіт, послуг;

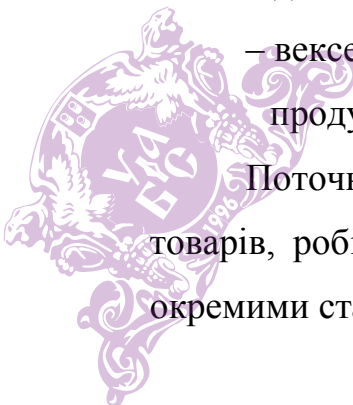
– дебіторська заборгованість, що не пов'язана з реалізацією продукції, товарів, робіт, послуг, а виникає внаслідок здійснення інших операцій.

Дебіторську заборгованість, пов'язану з реалізацією продукції, товарів, робіт, послуг, поділяють на:

– дебіторську заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги;

– векселі, одержані в забезпечення дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги [14, 64, 65].

Поточна дебіторська заборгованість, пов'язана з реалізацією продукції, товарів, робіт, послуг, представлена в балансі у складі оборотних активів окремими статтями зазначених різновидів.



Дебіторську заборгованість, не пов'язану з реалізацією продукції, робіт, послуг, складають:

- дебіторська заборгованість за виданими авансами;
- дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом;
- дебіторська заборгованість з нарахованих доходів;
- дебіторська заборгованість із внутрішніх розрахунків.

Зазначені види поточної дебіторської заборгованості (в тому числі поточної частини довгострокової заборгованості), що не пов'язані з реалізацією продукції, товарів, робіт, послуг, відображаються у балансі як окремі статті [12, 18, 21].

Довгострокова дебіторська заборгованість представлена:

- заборгованістю за майно, що передано у фінансову оренду;
- заборгованістю, забезпеченою довгостроковими векселями;
- іншою довгостроковою заборгованістю [24, 59, 65].

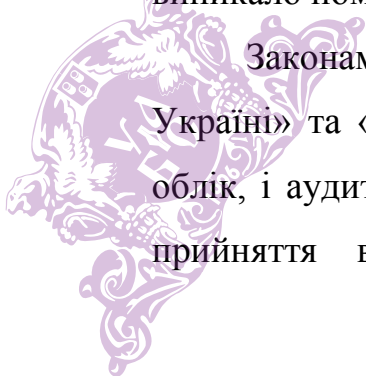
Залежно від своєчасності оплати дебіторську заборгованість поділяють на:

- дебіторську заборгованість, термін оплати якої не настав (нормальна);
- дебіторську заборгованість, не оплачену в термін (прострочена);
- дебіторську заборгованість, за якою минув строк позовної давності (безнадійна).

Класифікацію дебіторської заборгованості представлено нижче, на рисунку 1.1.

При віднесенні (класифікації) необхідно правильно розподілити дебіторську заборгованість на довгострокову і поточну для того, щоб не виникало помилок в подальшому обліку [12, 18, 36].

Законами України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» та «Про аудиторську діяльність» визначено, що і бухгалтерський облік, і аудит забезпечують надання користувачам фінансової звітності для прийняття відповідних рішень повної, правдивої та неупередженої



інформації про фінансовий стан, власний капітал, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства [56].

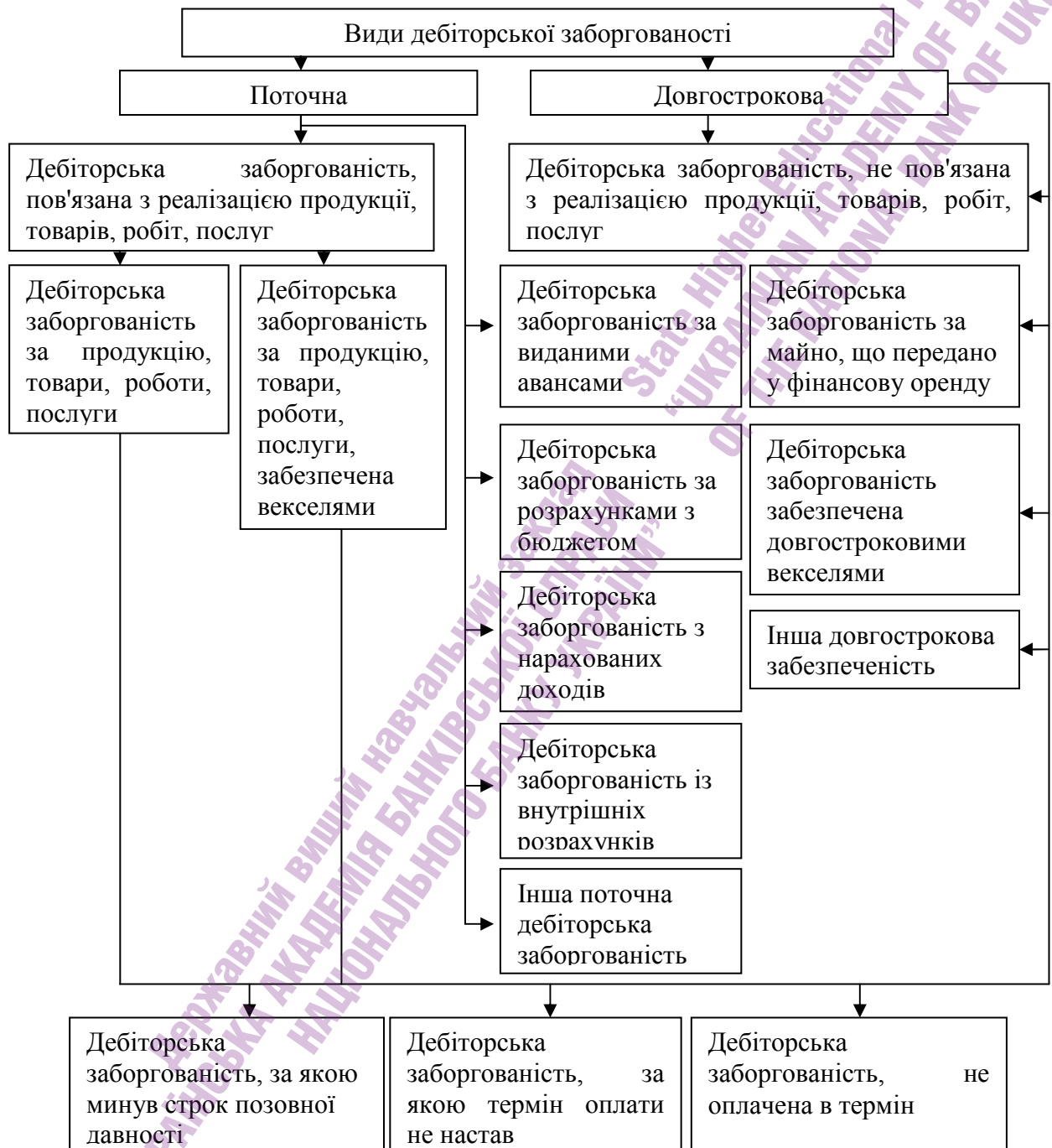


Рисунок 1.1 – Класифікація дебіторської заборгованості

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 10 «Дебіторська заборгованість» регламентується на законодавчому рівні. Це Положення (стандарт) визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності.

Норми цього Положення (стандарту) застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами незалежно від форм власності (крім бюджетних установ). Це Положення (стандарт) застосовується з урахуванням особливостей оцінки та розкриття інформації щодо дебіторської заборгованості, встановлених іншими положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку [52].

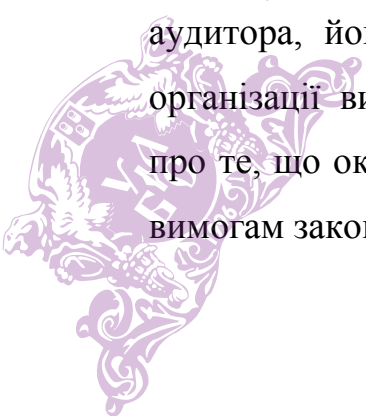
При плануванні та здійсненні аудиторських процедур, оцінці отриманих матеріалів і представленні результатів перевірки аудитор повинен враховувати, що невиконання клієнтом вимог законодавчих та нормативно-правових актів України може стати причиною перекручення фінансової звітності підприємства й істотно вплинути на фінансові результати діяльності клієнта.

Виявлення випадків невиконання клієнтом вимог законодавчих та нормативно-правових актів України не є метою і обов'язком аудитора.

Встановлення факторів невиконання вимог нормативних актів, незалежно від їх значення, вимагає поставлення і обговорення питань про чесність керівництва і робочого персоналу клієнта, а також вплив такого невиконання на інші напрямки аудиту.

Термін «невиконання вимог законодавчих та нормативно-правових актів», який використовується в Нормативі № 8 аудиту, стосується дій (або бездіяльності) керівництва і персоналу клієнта, що суперечать вимогам законодавчих та нормативно-правових актів України.

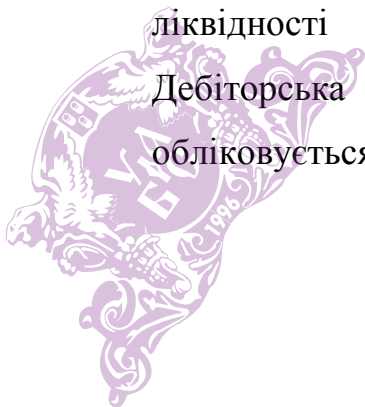
Факт порушення вимог законодавчих та нормативно-правових актів підлягають спеціальній юридичній експертизі і є поза професійною компетенцією та знаннями аудитора. Рівень професійної підготовки аудитора, його досвід і знання господарської галузі діяльності клієнта і організації виробництва можуть дозволити йому зробити висновок тільки про те, що окремі факти діяльності підприємства, можливо, не відповідають вимогам законодавчих та нормативно-правових актів [56].



При організації бухгалтерського обліку заборгованостей та забезпечень необхідно використовувати наступні нормативні документи, що діють на території України :

- Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» №996- XIV від 16.07.99 р.;
- Закон України «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування» №402/97-ВР від 26.06.97 р.»;
- План рахунків бухгалтерського обліку підприємств, організацій та установ, затверджений наказом Міністерства фінансів України №291 від 30.11.99 р.»;
- Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджений наказом Міністерства фінансів України №87 від 31.03.99 р.;
- Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №2 «Баланс», затверджений наказом Міністерства фінансів України №87 від 31.03.99 р.;
- Інструкція по інвентаризації основних засобів, нематеріальних цінностей, грошових коштів та документів, розрахунків, затверджена наказом Міністерства фінансів України №69 від 11.08.94 р.;
- Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджене наказом Міністерства фінансів України №88 від 24.05.95 р. та інші.

Підсумовуючи різні підходи до економічної сутності «дебіторської заборгованості», необхідно відмітити, що це поняття потребує подальшого вивчення та уточнення, оскільки від цього показника залежить рівень ліквідності активів та фінансова платоспроможність підприємств. Дебіторська заборгованість класифікується і розподіляється за видами і обліковується на відповідних рахунках.



1.2 Визнання та оцінка дебіторської заборгованості

Відповідно до П(С)БО № 10 «Дебіторська заборгованість» дебіторська заборгованість визнається активом, якщо:

- існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод;
- може бути достовірно визначена її сума.

Поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги визнається активом одночасно з визнанням доходу від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг та оцінюється за первісною вартістю. У разі відстрочення платежу за продукцію, товари, роботи, послуги з утворенням від цього різниці між справедливою вартістю дебіторської заборгованості та номінальною сумою грошових коштів та/або їх еквівалентів, що підлягають отриманню за продукцію, товари, роботи, послуги, така різниця визнається дебіторською заборгованістю за нарахованими доходами (процентами) у періоді її нарахування.

Довгострокова дебіторська заборгованість, на яку нараховуються відсотки, відображається в балансі за їхньою теперішньою вартістю. Визначення теперішньої вартості залежить від вигляду заборгованості та умов її погашення [52].

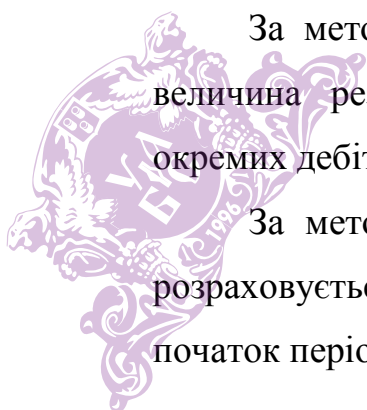
Для визначення чистої реалізаційної вартості на дату балансу обчислюється величина резерву сумнівних боргів.

Величина резерву сумнівних боргів визначається за одним із методів:

- застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості;
- застосування коефіцієнта сумнівності.

За методом застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості величина резерву визначається на підставі аналізу платоспроможності окремих дебіторів.

За методом застосування коефіцієнта сумнівності величина резерву розраховується множенням суми залишку дебіторської заборгованості на початок періоду на коефіцієнт сумнівності.



Коефіцієнт сумнівності може розраховуватися такими способами:

- визначення питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході;
- класифікації дебіторської заборгованості за строками непогашення;
- визначення середньої питомої ваги списаної протягом періоду дебіторської заборгованості у сумі дебіторської заборгованості на початок відповідного періоду за попередні 3 - 5 років [3, 52].

Визначена на основі класифікації дебіторської заборгованості величина сумнівних боргів на дату балансу становить залишок резерву сумнівних боргів на ту саму дату.

Залишок резерву сумнівних боргів на дату балансу не може бути більшим, ніж сума дебіторської заборгованості на ту саму дату.

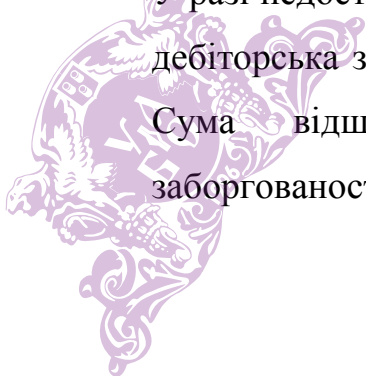
Класифікація дебіторської заборгованості здійснюється групуванням дебіторської заборгованості за строками її непогашення із встановленням коефіцієнта сумнівності для кожної групи. Коефіцієнт сумнівності встановлюється підприємством, виходячи з фактичної суми безнадійної дебіторської заборгованості за попередні звітні періоди. Коефіцієнт сумнівності, як правило, зростає зі збільшенням строків непогашення дебіторської заборгованості. Величина резерву сумнівних боргів визначається як сума добутків поточної дебіторської заборгованості відповідної групи та коефіцієнта сумнівності відповідної групи [24].

Нарахування суми резерву сумнівних боргів за звітний період відображається у звіті про фінансові результати у складі інших операційних витрат.

Виключення безнадійної дебіторської заборгованості з активів здійснюється з одночасним зменшенням величини резерву сумнівних боргів.

У разі недостатності суми нарахованого резерву сумнівних боргів безнадійна дебіторська заборгованість списується з активів на інші операційні витрати.

Сума відшкодування раніше списаної безнадійної дебіторської заборгованості включається до складу інших операційних доходів.



State Higher Educational Institution
"UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING"
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE

Поточна дебіторська заборгованість, щодо якої створення резерву сумнівних боргів не передбачено, у разі визнання її безнадійною списується з балансу з відображенням у складі інших операційних витрат.

Частина довгострокової дебіторської заборгованості, яка підлягає погашенню протягом дванадцяти місяців з дати балансу, відображається на ту саму дату в складі поточної дебіторської заборгованості.

Довгострокова дебіторська заборгованість, на яку нараховуються проценти, відображається в балансі за їхньою теперішньою вартістю. Визначення теперішньої вартості залежить від виду заборгованості та умов її погашення [47].

Оцінка дебіторської заборгованості, що виникла в результаті реалізації товарів, робіт і т.д. залежить від причини її виникнення та її вигляду. Наприклад, поточна дебіторська заборгованість, що виникла в результаті реалізації продукції, товарів, робіт або послуг (далі - товарів) на умовах наступної оплати, оцінюється за первісною вартістю.

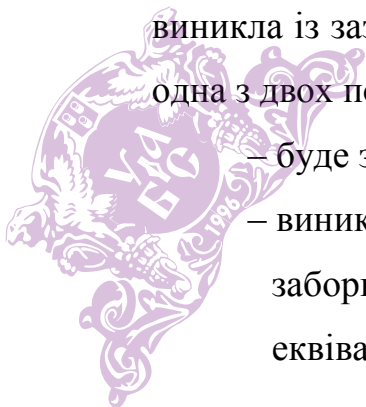
Під первісною вартістю, у цьому випадку, розуміється вартість, за якою такий товар був реалізований, а не його собівартість.

Первісна вартість дебіторської заборгованості реалізовану продукцію (товари, роботи, послуги) залежатиме від:

- надання покупцеві торговельної знижки, знижок за своєчасну оплату;
- надання покупцеві знижок після реалізації;
- повернення товарів від покупців;
- періоду часу з дати відвантаження товарів дати надходження грошових коштів [41].

За такою первісною вартістю поточна дебіторська заборгованість, що виникла із зазначеної вище причини, враховується доти, поки не відбудеться одна з двох подій:

- буде здійснене її погашення, і вона перестане існувати як така;
- виникне різниця між справедливою вартістю даної дебіторської заборгованості та номінальною сумою коштів або (і) їхніх еквівалентів, які підлягають одержанню за реалізований товар [48].



Відповідно до П(С)БО 19 справедлива вартість – це сума, за якою може бути здійснений обмін активу, або оплата зобов'язання в результаті операції між обізнаними, зацікавленими й незалежними сторонами [53].

Що стосується еквівалентів коштів, то відповідно до П(С)БО 2 – це короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються в певні суми коштів та які характеризуються незначним ризиком зміни вартості [51].

У випадку, якщо відбудеться перша подія, то її наслідки прості й зрозумілі. А от у другому випадку не все так просто. Перше питання, що виникає, стосується визначення справедливої вартості дебіторської заборгованості. Якщо мова йде про справедливую вартість дебіторської заборгованості як таку (наприклад, про суму, яку можна одержати у випадку передачі іншій особі (підприємству) права вимоги за даним боргом), то це одне, а якщо мова йде про справедливую вартість дебіторської заборгованості як компенсацію за поставлений товар, то це інше.

В першому випадку справедлива вартість визначається, виходячи з ринкової вартості аналогічних зобов'язань при здійсненні передачі права їхньої вимоги, а в другому випадку – виходячи з ринкової вартості переданого покупцеві та не оплаченого товару. Відповідно в цих двох випадках справедлива вартість буде різною. Причому різниця може бути значна [51].

На нашу думку, бухгалтерові, при визначенні справедливої вартості дебіторської заборгованості необхідно відштовхуватися від ринкової вартості товару, аналогічного тому, що був переданий покупцеві та який не оплачено. Такий висновок зроблено на підставі того, що будь-яке порівняння правомірно здійснювати тільки по аналогічних активах (цінностях, об'єктах і т.д.). А оскільки справедливую вартість дебіторської заборгованості нам необхідно порівнювати із сумою коштів (їхніх еквівалентів), які ми припускаємо одержати за переданий товар, то й справедлива вартість заборгованості повинна визначатися на підставі вартості того ж товару.

Відповідно до вимоги П(С)БО 10 при виникненні різниці між справедливою вартістю дебіторської заборгованості та номінальною сумою коштів (їхніх еквівалентів), які підлягають одержанню за реалізований товар, її необхідно визнати дебіторською заборгованістю з нарахованих доходів (відсотків) у періоді її нарахування [52].

При порівнянні двох величин можливе виникнення як позитивної, так і негативної різниці. В даній вимозі П(С)БО 10 мова йде про різницю, але не сказано про яку. Будь-яка, виникаюча при порівнянні зазначених вище величин, різниця повинна визнаватися дебіторською заборгованістю. Мова йде про ситуації, коли справедлива вартість дебіторської заборгованості в результаті затримки в її погашенні стає менше тієї номінальної суми коштів (їхніх еквівалентів), яку підприємство повинне в остаточному підсумку одержати за реалізований товар. Таку різницю можна позначити як позитивну. Прикладу ситуації виникнення негативної різниці, у П(С)БО 10 не наводиться.

Даний стандарт визначає порядок оцінки дебіторської заборгованості, що є фінансовим активом (далі – ДЗФ), за винятком заборгованості, що придбана підприємством (покупка боргових зобов'язань, права вимоги дебіторської заборгованості), і дебіторської заборгованості, призначеної для продажу.

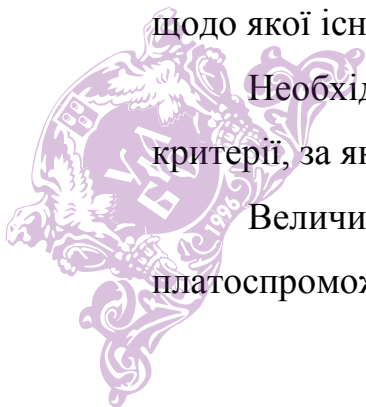
ДЗФ, відповідно до вимог П(С)БО 10, оцінюється за чистою реалізаційною вартістю.

Чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості – сума поточної дебіторської заборгованості за мінусом резерву сумнівних боргів.

У свою чергу, сумнівний борг – це поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує непевність в її погашенні боржником [52].

Необхідно відзначити, що даний стандарт визначає тільки загальні критерії, за яких заборгованість може бути віднесена до сумнівної.

Величина сумнівних боргів визначається, виходячи з платоспроможності окремих дебіторів, питомої ваги безнадійних боргів у



чистому доході від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг на умовах наступної оплати або на основі класифікації дебіторської заборгованості.

При цьому від підприємства потрібне створення резерву сумнівних боргів у певній сумі, причому величина сумнівних боргів на дату балансу повинна відповідати залишку резерву сумнівних боргів на ту саму дату. В той же час залишок резерву сумнівних боргів на дату балансу не має перевищувати суму дебіторської заборгованості на ту саму дату.

Основне призначення такого резерву – «амортизувати» той негативний вплив, що здійснює на фінансове становище підприємства списання безнадійної дебіторської заборгованості, на яку цілком може перетвориться сумнівна заборгованість [31, 39].

Як уже відзначалося вище, визначення суми резерву сумнівних боргів можливе різними методами. Одним з таких методів є метод класифікації дебіторської заборгованості.

Класифікація дебіторської заборгованості здійснюється групуванням дебіторської заборгованості за строками її непогашення із встановленням коефіцієнта сумнівності для кожної групи. Кількість груп і строки, протягом яких не була вчасно погашена (період прострочення) дебіторська заборгованість, визначається підприємством самостійно [55].

Отже, поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи і послуги є фінансовим активом, вона включається до підсумку балансу за чистою реалізаційною вартістю, для визначення якої обчислюють величину резерву сумнівних боргів.

Проведений аналіз дає підстави зробити висновок, що підходи до визнання та оцінки дебіторської заборгованості є різними, хоча це та сама дебіторська заборгованість і вона є фінансовим інструментом.



1.3 Організація та методика проведення аудиту дебіторської заборгованості на підприємстві

Аудит – це перевірка публічної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації про господарську діяльність суб'єктів підприємницької діяльності з метою визначення достовірності їх звітності, обліку, його повноти та відповідності Діючому зако нодавству та встановленим нормативам.

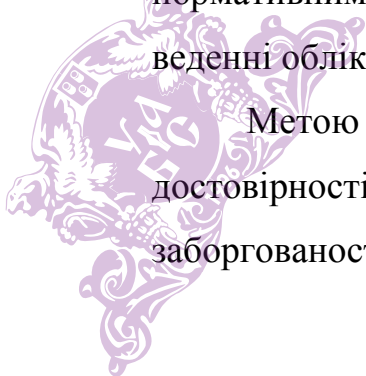
Аудит провадиться поряд з фінансовим контролем діяльності економічних суб'єктів (ревізією, перевітками податкової поліції та ін.) виконанчими органами, що провадяться у відповідності із законодавством спеціально уповноваженими на те державними органами. Аудит здійснюється фізичними чи юридичними особами, що мають ліцензії на проведення незалежного аудиту [22].

Основною метою аудиторської діяльності є встановлення достовірності бухгалтерської економічних суб'єктів та відповідність їх законодавству, діючому в Україні. В основу аудиту покладено цивільне та господарське право.

Основою висновків аудитора є ретельна перевірка всієї бухгалтерської звітності. Аудитор за статусом – незалежний експерт, тобто він самостійно здійснює свою діяльність за власним розсудом та під власну відповідальність.

Основною метою аудиторської діяльності є встановлення бухгалтерської і фінансової звітності господарюючих суб'єктів і відповідності здійснених ними фінансових і господарських операцій нормативними актами, які діють в Україні. Аудитори вказують на помилки у веденні обліку і допомагають їх уникнути в майбутньому [5, 41].

Метою аудиту дебіторської заборгованості є підтвердження достовірності, повноти, реальності та законності обліку дебіторської заборгованості у звітності, тобто в балансі підприємства [50].



Джерелами інформації для проведення аудиту дебіторської заборгованості є:

- нормативні документи;
- річна та квартальна звітність;
- головна книга;
- реєстри первинного та аналітичного обліку (Журнал № 3, відомості аналітичного обліку 3.1, 3.2, 3.4, 3.5, 3.6)

Записи в цьому Журналі здійснюються на підставі підсумкових даних Відомостей 3.1 – 3.6 та первинних документів.

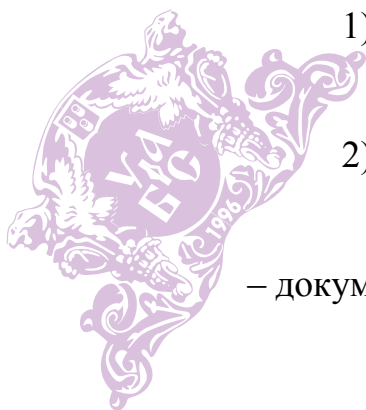
Відомість 3.1 призначена для аналітичного обліку розрахунків з покупцями та замовниками за відвантажену продукцію, товари, виконані роботи й послуги.

Відомість 3.2 призначена для аналітичного обліку поточної дебіторської заборгованості (з підзвітними особами, за авансами виданими, за претензіями, за відшкодуванням завданих збитків тощо).

Відомість 3.4 призначена для аналітичного обліку заборгованості покупців, замовників та інших дебіторів за відвантажену продукцію (товари), виконані роботи, надані послуги та за іншими операціями, яка забезпечена одержаними векселями. Тут також ведеться облік векселів виданих.

При здійсненні аудиту розрахунків з дебіторами застосовують наступні методичні прийоми:

- фактичні – інвентаризація, що встановлює фактичну наявність основних засобів, нематеріальних активів, запасів, готової продукції чи сировини, а також стан розрахунково-кредитних стосунків;
- розрахунково-аналітичні:
 - 1) економічний аналіз – застосовують визначенні резерву сумнівних боргів, безнадійної дебіторської заборгованості;
 - 2) аналітичні розрахунки – перевірка правильності визначення резерву сумнівних боргів та їх класифікація.
- документальні:



- 1) за формою – встановлюють дотримання нормативно-правових актів при відображенні дебіторської заборгованості у первинних документах, облікових регістрах. Для встановлення юридичної сили первинного документу перевіряють наявність відповідних реквізитів: найменування документу та його коду: дати складання: зміст господарської операції: вимірників господарської операції (у кількісному і вартісному виконанні). Перевіряють справжність підписів, наявність штампів і печаток;
- 2) за змістом – відповідність характеру відображеній у ньому господарської операції, обґрунтованість цін, застосування кількісних вимірників довгострокових активів і операцій;
- 3) зустрічна перевірка документів: звіряють супровідні документи постачальників позаоборотних активів (рахунки-фактури, ТТН) з документами на оприбуткування таких цінностей на даному підприємстві [37].

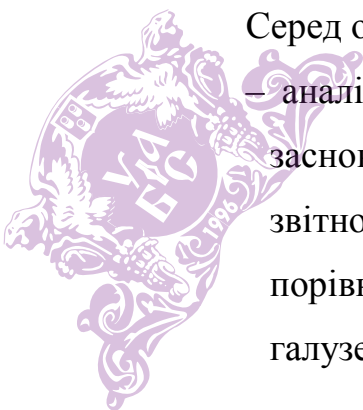
Записи і висновки аудитора за кожним розділом аудиторської програми фіксуються в робочій документації і є тим фактичним матеріалом, який використовується аудитором у процесі підготовки і обґрунтуванні аудиторського звіту керівництву клієнта [11, 29].

Аудит розрахунків з дебіторами вирішує декілька задач, основні з яких:

- визначення наявного фінансового стану;
- визначення зміни цього стану в структурно-часовому аспекті;
- визначення факторів, що викликали ці зміни;
- прогноз основних тенденцій в фінансовому стані [58].

Серед основних методів фінансового аудиту можна виділити:

- аналіз коефіцієнтів – розрахунок різних відношень показників, що засновані на існуванні співвідношень між окремими статтями звітності і мають певний економічний зміст. Аналіз складається з порівняння величин, розрахованих відносних показників з середньо галузевими, стандартними, нормативними величинами;



- вертикальний аналіз – визначення загальної частки окремих видів дебіторської заборгованості, їх співставлення;
- горизонтальний аналіз – співставлення величин показників за декілька періодів. Визначення обсягу і напрямку змін, а також тенденцій зміни показників. Порівнюються як абсолютні, так і відносні показники [33, 44].

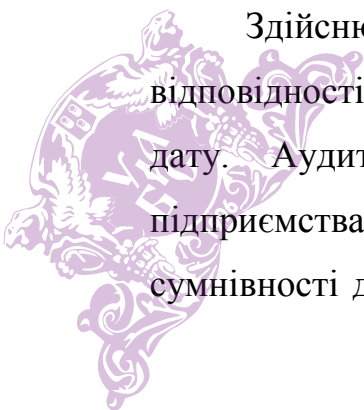
Процес проведення аудиторської перевірки дебіторської заборгованості має свою певну послідовність.

Аудиторська перевірка на підприємстві складається з окремих послідовних етапів, які в узагальненому вигляді можна назвати так: підготовчий, проміжний, етап фізичної перевірки, основний (етап аудиту окремих статей звітності), заключний етап. Вважається, що аудитор повинен приступити до виконання аудиту ще до закінчення звітного періоду, який буде перевірятись. На жаль, цього правила не завжди дотримуються, що деякою мірою погіршує якість аудиту.

Аудитор обов'язково повинен планувати свою роботу так, щоб мати можливість ефективно провести аудиторську перевірку на підприємстві. Планування має ґрунтуватися на попередньому вивченні особливостей бізнесу клієнту. Планування – вироблення головної стратегії конкретних підходів до характеру, періоду, а також часу проведення аудиту. Аудиторський план розробляється з огляду на те, що в ньому визначається час проведення кожної конкретної аудиторської процедури [59].

Процес проведення аудиторської перевірки дебіторської заборгованості можна представити у вигляді певного порядку здійснених аудиторських процедур, наведених на рисунку 1.2.

Здійснюючи аудиторську перевірку доцільно розпочати з перевірки відповідності даних аналітичного і синтетичного обліку станом на звітну дату. Аудитор проводить класифікацію дебіторської заборгованості підприємства, визначає суму безнадійної заборгованості, коефіцієнт сумнівності для кожного з дебіторів, та розраховує суму резерву сумнівних



боргів на кінець звітного періоду на підставі класифікації дебіторської заборгованості.



Рисунок 1.2 – Послідовність проведення аудиторської перевірки дебіторської заборгованості

На підготовчому етапі аудитор отримує всю необхідну інформацію для загального знайомства з підприємством, в тому числі і загальні дані щодо реалізації продукції та дебіторської заборгованості.

Збираючи загальні відомості щодо виникнення, обліку дебіторської заборгованості, правильності її оцінки, аудитору потрібно визначити

мінімальний перелік інформації, яка має бути надана клієнтом або отримана самим аудитором або його асистентом у ході опитування, спостереження, документальної перевірки при підготовці аудиту. Такий перелік може бути стандартним, розроблюватись аудиторською фірмою і доповнюватись аудитором з урахуванням специфіки клієнта [13].

Також слід оцінити величину аудиторського ризику в цілому і при перевірці дебіторської заборгованості зокрема, тобто з'ясувати величину ймовірності того, що суттєві помилки, які є в обліку дебіторської заборгованості, можуть залишитись не виявленими і вплинуть на достовірність всієї фінансової звітності.

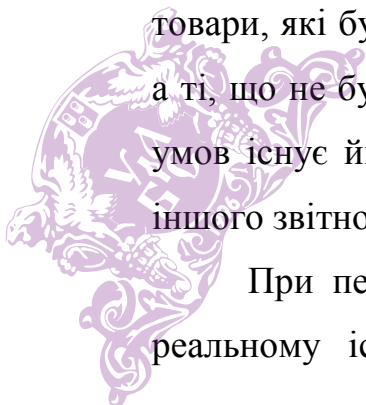
На проміжному етапі аудитор аналізує правильність складання фінансової звітності і відображення в ній дебіторської заборгованості за дев'ять місяців звітного періоду і при виявленні суттєвих недоліків у письмовому вигляді інформує про це підприємство-клієнта з рекомендаціями з виправлення помилок. При цьому докладно вивчається система внутрішнього контролю клієнта [20].

На етапі фізичної перевірки головна мета аудитора – впевнитись у реальному існуванні залишків дебіторської заборгованості і з'ясувати, кому вони належать.

На основному етапі аудиту, який проводиться після закінчення звітного періоду, аудитор здійснює конкретні аудиторські процедури щодо перевірки дебіторської заборгованості за встановленими критеріями оцінки фінансової звітності.

Оцінюючи повноту інформації, потрібно впевнитись, чи всі рахунки клієнтів були зареєстровані, занесені в книгу (журнал) продаж та чи всі товари, які були відвантажені до кінця року, були віднесені до реалізованих, а ті, що не були оплачені, показані як дебіторська заборгованість. За певних умов існує ймовірність, що частина таких товарів може бути віднесена до іншого звітного періоду [50].

При перевірці фактичної наявності аудитору потрібно впевнитись у реальному існуванні дебіторської заборгованості, а саме в тому, щоб



продукція, товари, які не були передані покупцем до кінця року, помилково чи навмисно, не були включені в реалізацію та до дебіторів (наявність фіктивних продаж) [59].

Крім того, слід проконтролювати, чи не було платежів, які незаконно привласнені або записані в невірному фінансовому періоді. Це зона високого ризику перевірки дебіторів. Для перевірки за цим критерієм аудитор повинен вибірково отримати підтвердження від дебіторів про існуючі суми заборгованості.

Також аудитор зобов'язаний переконатися, що вся відображена дебіторська заборгованість належить саме підприємству-клієнту. Тобто слід розглянути можливість занесення в сальдо дебіторів заборгованості за приватними операціями (наприклад, керівництва) або по продажах, що належать іншим підприємствам. Аудитор повинен звернути увагу на ряд обставин, що можуть мати місце і впливати на право власності щодо сальдо дебіторів (існування договору-застави, факторингові операції та ін.).

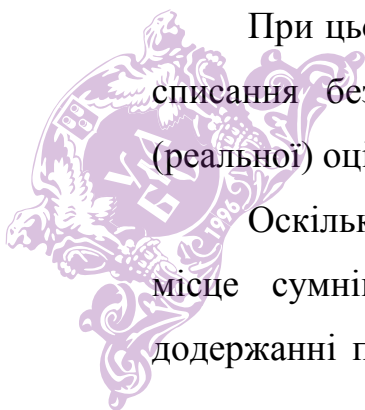
Перевіряючи правильність оцінки дебіторської заборгованості, аудитору потрібно проконтролювати, чи правильно вона була оцінена відповідно до встановленої облікової політики [20].

Слід також перевірити правильність визначення (оцінки) дебіторської заборгованості за довгостроковими контрактами (встановлення вартості виконаних обсягів робіт, переданих товарів на конкретну дату).

Аудитор встановлює правильність обліку дійсних та передбачуваних втрат, що відносяться до періоду, який перевіряється, так він повинен впевнитись, що створені достатні резерви сумнівної заборгованості та списані безнадійні борги на витрати звітного періоду [49, 59].

При цьому слід проконтролювати правильність застосування методики списання безнадійних боргів і створення резерву з метою правильної (реальної) оцінки дебіторської заборгованості.

Оскільки в складі загальної дебіторської заборгованості можуть мати місце сумнівні та безнадійні борги, аудитор повинен впевнитись у додержанні принципу обачності. Важливим аспектом контролю є списання



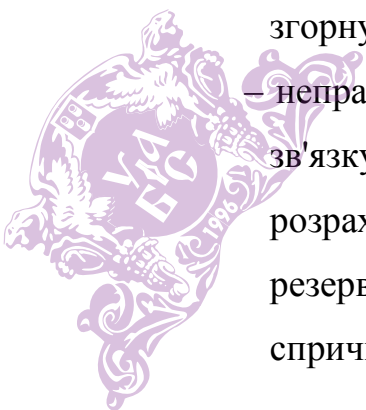
безнадійних боргів як таких, за якими існує впевненість у неповерненні їх боржником, або за якими минув строк позовної давності.

При плануванні та здійсненні аудиторських процедур, оцінці отриманих матеріалів і представленні результатів перевірки аудитор повинен враховувати, що невиконання клієнтом вимог законодавчих та нормативно-правових актів України може стати причиною перекручення фінансової звітності підприємства й істотно вплинути на фінансові результати діяльності клієнта [61].

Виявлення випадків невиконання клієнтом вимог нормативно-правових актів України не є метою і обов'язком аудитора, і вимагає поставлення і обговорення питань про чесність керівництва і робочого персоналу клієнта, а також вплив такого невиконання на інші напрямки аудиту.

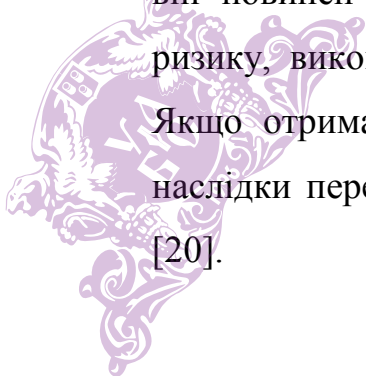
До основних видів порушень, які виявляються в процесі аудиту відносять:

- заміна виписок банку іншими або виправлення відповідних сум, що свідчать про погашення дебіторської заборгованості (для виявлення цих фактів слід зробити запит у банк та до підприємств-дебіторів);
- зарахування отриманих сум дебіторської заборгованості на погашення заборгованості не відповідних дебіторів-платників;
- неправомірне здійснення бартерних операцій для погашення дебіторської заборгованості;
- списання недостач та крадіжок за рахунок збільшення дебіторської заборгованості;
- невідповідність даних синтетичного та аналітичного обліку;
- приховування дебіторської заборгованості відображенням у балансі згорнутого залишку замість розгорнутого;
- неправильне визначення (оцінка) суми дебіторської заборгованості у зв'язку з коливанням курсу валют на дату складання Балансу при розрахунках в іноземній валюті; неправильний розрахунок суми резерву безнадійної дебіторської заборгованості, що може бути спричинено:



- відсутністю зіставної інформації за попередні звітні періоди;
- навмисним завищенням суми резерву сумнівних боргів або сум прямого списання дебіторської заборгованості з метою завищення величини загальних витрат звітного періоду і як наслідок-зменшення суми оподаткованого прибутку;
- невідповідністю сум, зазначених у первинних документах, що є підставою виникнення дебіторської заборгованості;
- шахрайством із сумами дебіторської заборгованості підзвітних осіб (списання її без підстав і документального підтвердження на загальногосподарські витрати, прострочених сум депонованої заробітної плати та ін.);
- неправильним оформленням або відсутністю договорів, що стали підставою для відвантаження товару і виникнення дебіторської заборгованості;
- неправильною кореспонденцією рахунків при відображенні в обліку дебіторської заборгованості;
- зарахування дебіторської заборгованості у валюту балансу не за чистою реалізаційною вартістю, а за початковою [50].

На заключному етапі інформація отримана в ході аудиторської перевірки повинна бути задокументована у робочих документах. Після цього аудитор повинен оцінити достатність зібраної інформації для того, щоб зробити висновок. Якщо в ході перевірки аудитором отримано достатньо даних, не було ніяких обмежень і перешкод в отриманні інформації, а попередньо оцінена величина аудиторського ризику була виправданою, то аудитор складає висновок у письмовому вигляді. В протилежному випадку він повинен змінити план та програму перевірки, переоцінити величину ризику, виконати додаткові процедури по отриманню необхідних доказів. Якщо отримання додаткової інформації неможливе, аудитор, враховуючи наслідки перевірки, може відмовитись від надання аудиторського висновку [20].



Отже, важливим етапом на шляху успішної діяльності підприємства є проведення аудиторської перевірки стану, наявності та аналізу дебіторської заборгованості та підготовка достовірного висновку про стан його господарства.

Дії аудитора при перевірці фінансової (бухгалтерської) звітності називають аудиторськими процедурами. Висока якість аудиту залежить від використання лише найбільш ефективних процедур аудиту.

Державний вищий навчальний заклад
“УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ”

State Higher Educational Institution
“UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE”



РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ПОТОЧНОЇ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ВАТ «КОРОВАЙ» ФІЛІЇ КРАСНОДОНСЬКОГО ХЛІБОКОМБІНАТУ

2.1 Загальна фінансово-господарська характеристика підприємства та аналіз основних техніко-економічних показників діяльності

Краснодонський хлібокомбінат був створений у 1966 році на базі Луганського виробничого об'єднання хлібопекарської промисловості і спочатку складався з двох хлібозаводів (перший був побудований в місті Краснодоні, другий – в селищі Краснодон). На даний час він є одним з філіалів ВАТ «Коровай».

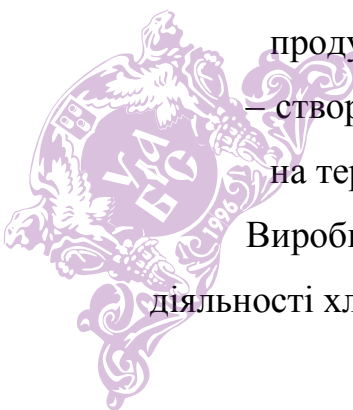
Краснодонський хлібокомбінат не володіє статусом юридичної особи і діє на підставі Положення про філію, затвердженого ВАТ «Коровай». Філія є окремим структурним підрозділом ВАТ «Коровай».

Краснодонський хлібокомбінат не має окремих структурних підрозділів. На балансі підприємства знаходяться 4 торгові точки з реалізації товарів. Структура філії ВАТ «Коровай» Краснодонський хлібокомбінат наведена додатку Б.

Предметом діяльності товариства є:

- виробництво хлібобулочних, кондитерських виробів і інших продовольчих товарів;
- комерційний збут продукції на зовнішньому ринку;
- реалізація продукції через торговий шлях; а також частини власної продукції через систему фірмової торгівлі;
- створення магазинів і інших об'єктів продажу виготовленої продукції на території України і за її межами.

Виробництво хліба і хлібобулочних виробів складає 85% всіх видів діяльності хлібокомбінату, а роздрібна торгівля – 15,4%.



Організаційна структура підприємства є лінійно-функціональною, яка передбачає три основних ланки лінійної структури функціональних підрозділів. Основна роль цих підрозділів полягає в підготовці проектів рішень, які набуває чинності після затвердження відповідними лінійними керівниками.

Вищим рівнем управління, головним керівником Краснодонського хлібокомбінату є керівник підприємства, якому безпосередньо підлегли головний інженер, головний бухгалтер (управляє бухгалтерією), начальник постачання, начальник збуту, начальник планово-економічного відділу і начальник торгового відділу (керує торговою мережею).

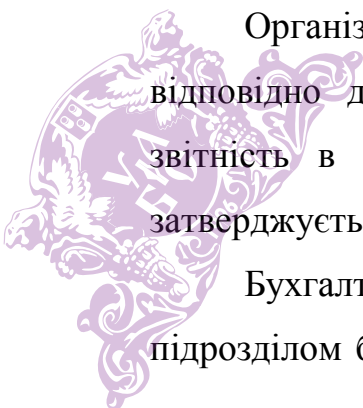
Головному інженеру у свою чергу підлегли начальник виробничої лабораторії, завідуючий виробництвом, якому підлегли начальники змін, головний механік і начальник транспортного відділу, які складають наступний рівень управління.

Кількісний та якісний склад бухгалтерії визначається штатним розписом і затверджується окремим наказом керівника підприємства. Від стану та організації бухгалтерського обліку на підприємстві залежить своєчасність та повнота формування результатів діяльності підприємства. Підприємство зобов'язане вести облік та звітність, надавати визначену законодавством України інформацію, необхідну державним органам для нарахування податків, ведення статистики.

Для ведення обліку підприємство використовує програму «1С:Бухгалтерія 7.7 для України» за допомогою якої можна вести всі види обліку в єдиній інформаційній базі, призначена для автоматизації обліку, підготовки первинних документів і звітності.

Організація бухгалтерського обліку на підприємстві здійснюється відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» і обраної підприємством облікової політики, яка затверджується відповідним наказом.

Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться окремим структурним підрозділом бухгалтерією на чолі з головним бухгалтером, права і обов'язки



якого, як і кожного бухгалтера підприємства, закріплені посадовими інструкціями.

Персонал бухгалтерії складається з 7 чоловік: головного бухгалтера; бухгалтера податкового обліку, бухгалтера транспортного відділу, складу сировини, бухгалтера розрахункового відділу, бухгалтера з реалізації, бухгалтера торгового відділу, касира.

На виконання вимог Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» на ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату встановлено облікову політику, яка закріплена Наказом про облікову політику від 2 січня 2001 року і за період свого існування не змінювався.

На підприємстві запроваджена лінійна структура бухгалтерії (рисунок 2.1), де всі виконавці безпосередньо підпорядковуються головному бухгалтеру. Форма побудови апарату облікової служби підприємства є централізованою.

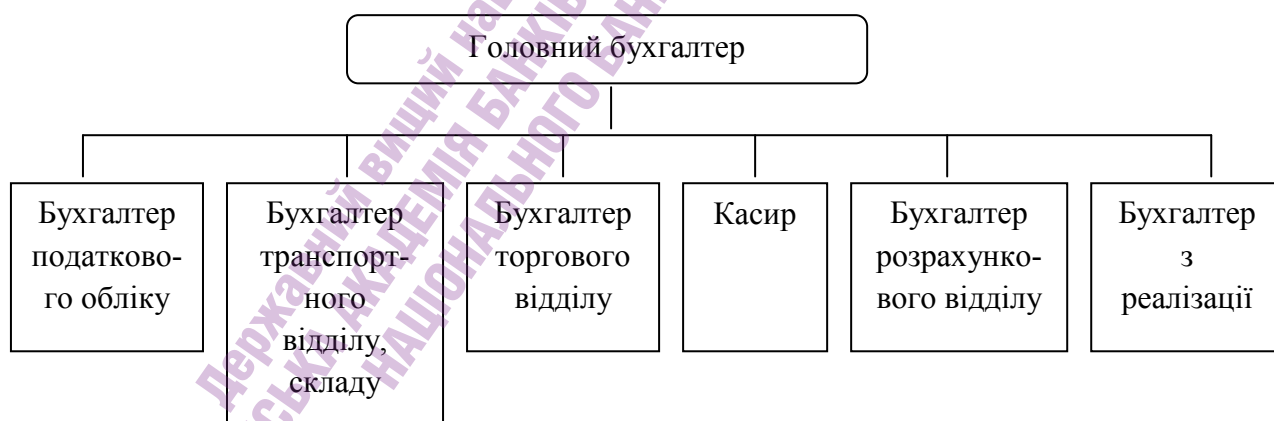


Рисунок 2.1 – Структура апарату бухгалтерії ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату

Для більш детального ознайомлення з діяльністю підприємства проаналізуємо фінансові показники, розраховані на підставі даних форм фінансової звітності за період 2008 – 2010 рр. (таблиці 2.1).

Таблиця 2.1 – Показники фінансового стану підприємства за період 2008 – 2010 рр.

Показники	Рік			Відхилення	
	2008	2009	2010	%	(+; -)
Аналіз майнового стану підприємства					
Коефіцієнт зносу ОЗ	0,63	0,66	0,69	109,52	0,06
Коефіцієнт оновлення ОЗ	0,03	0,013	0,012	40,00	-0,02
Аналіз ліквідності підприємства					
Коефіцієнт покриття	1,89	2,05	2,19	115,87	0,30
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,17	1,20	1,55	132,48	0,38
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,83	0,46	0,61	73,49	-0,22
Чистий оборотний капітал	555171	808905	805963	145,17	250792
Чистий прибуток, грн.	-54707	1247472	1179130	0	-2155,35
Аналіз платоспроможності підприємства					
Коефіцієнт платоспроможності	0,80	0,77	0,80	100,00	0,00
Коефіцієнт фінансування	0,25	0,30	0,27	108,00	0,02
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	0,89	1,05	1,19	133,71	0,30
Коефіцієнт маневреності власних коштів	0,21	0,30	0,30	142,86	0,09
Аналіз ділової активності підприємства					
Коефіцієнт оборотності активів	4,56	5,62	5,90	129,39	1,34
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	28,15	28,35	29,06	103,23	0,91
Строк погашення кредиторської заборгованості	12,96	12,87	15,31	118,13	2,35
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	5,52	7,18	7,54	136,59	2,02
Аналіз рентабельності підприємства					
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,021	0,47	0,44	2095,24	0,44
Коефіцієнт рентабельності активів	0,017	0,37	0,34	2000,00	0,34
Коефіцієнт рентабельності діяльності	0,0038	0,065	0,058	1526,32	0,06

За наведеними даними можна зробити загальний висновок про ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства. За останні три роки обсяг чистого прибутку підприємства стрімко зростав, з -54707 грн. у 2008 році до 1179130 грн. у 2010 році, що обумовлено відповідною тенденцією розширення масштабів діяльності підприємства. Загалом збільшився на 1233837 грн.

Значення коефіцієнту зносу основних засобів з роками дещо

збільшується, з 0,63 у 2008 році до 0,69 у 2010 році, що свідчить про погіршення стану ОЗ та збільшення ступеню їх зносу. Загалом зріс на 0,06 одиниць. В той же час коефіцієнт оновлення зменшується, з 0,03 у 2008 році до 0,12 у 2010 році, загалом зменшився на 0,02 одиниці, тобто на підприємстві з кожним роком залишається все менше оновлених ОЗ. Загалом, можна сказати, що основні засоби, які використовуються на підприємстві застарілі і низький ступінь їх оновлення.

Коефіцієнт покриття, за аналізовані роки, збільшився в динаміці, з 1,89 у 2008 році до 2,19 у 2010 році (загалом на 0,30 од.), що позитивно для підприємства, оскільки з його зростанням, підвищується спроможність підприємства до погашення його поточних зобов'язань.

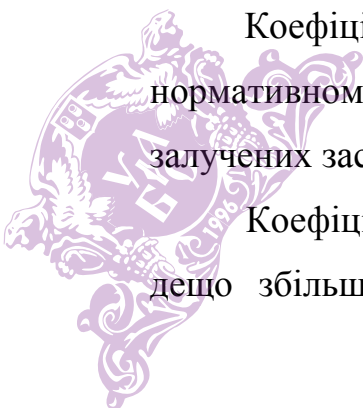
Значення коефіцієнту швидкої ліквідності за період аналізу також зростає, з 1,17 у 2008 році до 1,55 у 2010 році (загалом на 0,38 од.), це свідчить про те, що платіжні можливості підприємства щодо погашення поточних зобов'язань за умови своєчасного здійснення розрахунків з дебіторами зросли. Проте коефіцієнт абсолютної ліквідності знизився з 0,83 у 2008 році до 0,61 у 2010 році, тобто частина поточних зобов'язань яку підприємство може погасити своїми коштами негайно зменшилась. Загалом на 0,22 од..

Наявність чистого оборотного капіталу на підприємстві та його поступове збільшення свідчать про спроможність підприємства сплачувати свої поточні зобов'язання та розширювати подальшу діяльність.

Коефіцієнт автономії визначає платоспроможність підприємства і за період дослідження прослідковується тенденція до стійкості його показника, що підтверджує підвищення рівня платоспроможності.

Коефіцієнт фінансування менше одиниці, а отже відповідає нормативному значенню і свідчить про незалежність підприємства від залучених засобів. Становить 0,25 у 2008 році і 0,27 у 2010 році.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу за аналізований період дещо збільшується на 0,09 одиниць, а отже зростає частина власного



капіталу, яка використовується для фінансування поточної діяльності, тобто вкладена в оборотні засоби.

Коефіцієнт оборотності активів збільшується в динаміці загалом на 1,34 одиниці, що свідчить про ефективність використання підприємством усіх наявних ресурсів.

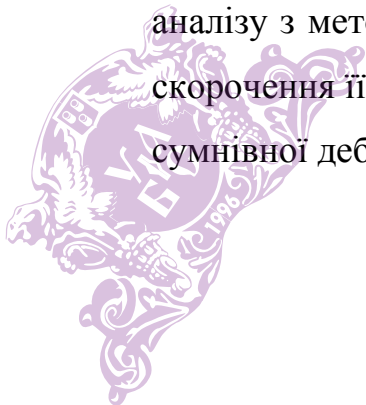
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості за даний період зріс з 28,15 у 2008 році до 29,06 у 2010 році, загалом зріс на 0,91 одиницю і це позитивно для підприємства, оскільки чим швидше обертається кредиторська заборгованість тим швидше знижується комерційний кредит наданий підприємству.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу значно зростає з 5,52 у 2008 році до 7,54 у 2010, загалом на 2,02 одиниці, що свідчить про ефективне використання власного капіталу підприємства.

Коефіцієнти рентабельності власного капіталу, активів та діяльності підприємства збільшуються в динаміці, на 0,44, 0,34 та 0,06 одиниць відповідно, що свідчить про ефективність вкладення коштів до даного підприємства, його ефективну діяльність.

Отже, така динаміка фінансових показників за аналізований період є позитивною фактором, а наведені значення показників підприємства знаходяться в межах нормативних. Для Краснодонського хлібокомбінату властива нормальна виробничо-господарська ситуація, тобто на підприємстві створені сприятливі умови для функціонування суб'єкта господарювання, при яких формується тенденція темпів зростання оціночних показників.

Дебіторська заборгованість має значний вплив на фінансовий стан підприємства, враховуючи її обсяги і тему дослідження, потребує детального аналізу з метою прийняття поточних управлінських рішень, спрямованих на скорочення її розмірів, і для застосування своєчасних заходів щодо стягнення сумнівної дебіторської заборгованості (таблиця 2.2).



Таблиця 2.2 – Показники дебіторської заборгованості на ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату

Показник	Рік			Відхилення	
	2008	2009	2010	%	(+; -)
Дебіторська заборгованість за товари роботи, послуги, грн.	186559	282502	347455	186,24	160896
Інша поточна дебіторська заборгованість, грн	2077	7824	6160	296,58	4083
Усього дебіторська заборгованість, грн.	188636	290326	353615	187,46	164979
Частка дебіторської заборгованості у активах підприємства, %	5,76%	8,26%	10,40%	180,59	0,046
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	35,08	31,11	15,31	43,65	-19,77
Коефіцієнт відволікання оборотних активів у дебіторську заборгованість	0,16	0,18	0,24	148,98	0,078
Період погашення дебіторської заборгованості, дн.	10,41	11,73	23,84	229,11	13,44

Аналізуючи наведені дані, слід зазначити, що дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги має найбільшу питому вагу в загальній сумі дебіторської заборгованості і з кожним роком вона зростає – з 186559 грн. у 2008 році до 347455 грн. у 2010 році, загалом зростає на 160896 грн.. Згідно з національними стандартами бухгалтерського обліку ця дебіторська заборгованість повинна відображатися в балансі за чистою реалізаційною вартістю, тобто як сума дебіторської заборгованості за мінусом сумнівних та безнадійних боргів, але на балансі ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату резерву сумнівних боргів не зазначено.

Значення коефіцієнту відволікання оборотних активів у дебіторську заборгованість із року в рік зростає загалом на 0,078 од., це свідчить про зниження рівня розрахунково-платіжної дисципліни підприємства. Щодо динаміки змін коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості, то протягом двох років його значення дещо зменшилося з 35,08 у 2008 році до 31,11 у 2009 році, а за останній рік діяльності це зменшення було різким – до 15,31 од., загалом за аналізований період зменшився на 19,77 од..

Період погашення дебіторської заборгованості значно зріс у 2010 році до 23,84 од., порівняно з 2008 роком, де він становив 10,41 од. що негативно для підприємства. Загалом показник зріс на 13,44, тобто зріс період погашення заборгованості.

Отже, якщо порівняти показники дебіторської заборгованості, можна зробити висновок про те, що стан розрахунків з покупцями у 2010 році порівняно з минулими роками погіршився.

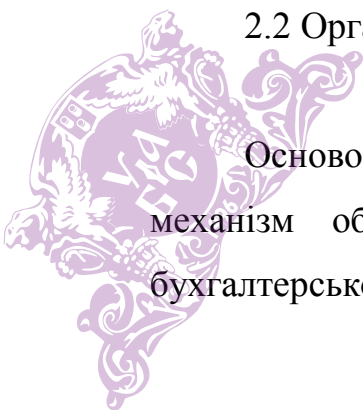
Протягом періоду, який аналізується, спостерігалось збільшення обсягів дебіторської заборгованості в абсолютному значенні на 160896 грн. Період погашення дебіторської заборгованості за попередні три роки діяльності підприємства також збільшувався, а середній період погашення становить 15 днів. Оскільки на підприємстві істотно збільшилась загальна частка дебіторської заборгованості в загальному обсязі оборотних коштів, то можна зробити висновок про зменшення рівня ліквідності поточних активів у цілому, а отже, певне погіршення фінансового стану підприємства.

Зростання частки дебіторської заборгованості в активах підприємства за останній рік свідчить про те, що підприємству слід вжити відповідних заходів щодо її управління.

Отже, дебіторська заборгованість займає значну питому вагу в складі поточних активів, підприємство успішно функціонує, але вона зростає і підприємству слід вжити відповідних заходів. Як і будь-яке підприємство ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату має свої недоліки: в балансі підприємства не зазначено резерв сумнівних боргів, що може призвести до багатьох помилок відносно організації обліку.

2.2 Організація первинного обліку дебіторської заборгованості

Основою забезпечення успішної діяльності підприємства є чіткий механізм обліку господарських процесів, у тому числі в частині бухгалтерського обліку, який включає в себе не тільки фіксування



господарських операцій, але й етапи обігу документів, у яких вони зафіксовані.

Етапи документообігу на ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату наведені на рисунку 2.2.

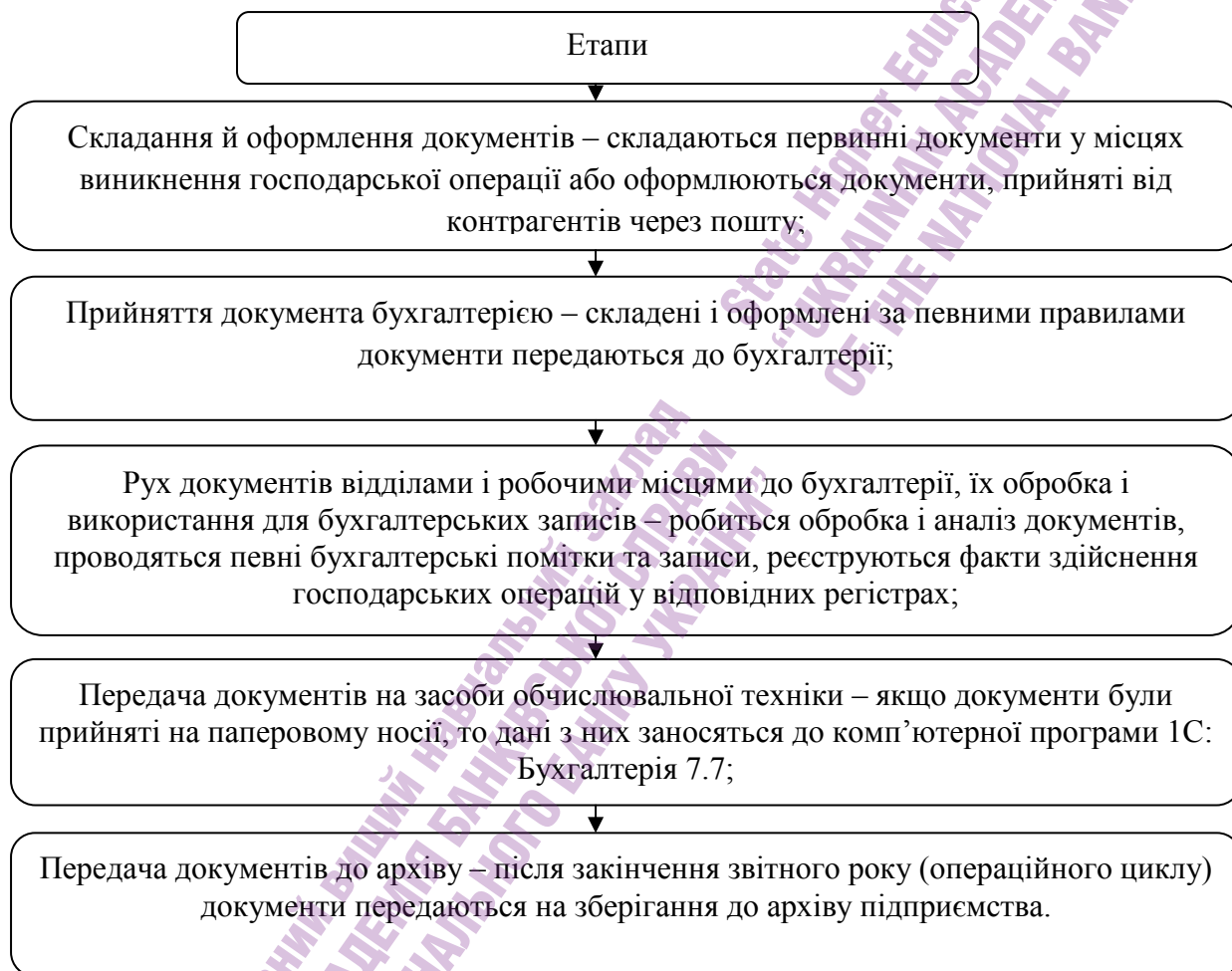


Рисунок 2.2 – Етапи документообігу на ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату

Складання первинних документів відбувається безпосередньо на підприємстві. Приймання первинних документів відбувається від інших підприємств або інших працівників підприємства (структурних підрозділів підприємства). Документи від інших підприємств можуть надходити поштою (у т. ч. електронною), телетайпом, факсом, доставлятися кур'єром.

При отриманні таких документів відповідальна за це особа, перевіряє правильність їх доставки: цілісність конвертів, чи наявні всі сторінки документу та додатки. Після перевірки документи підлягають бухгалтерській

обробці. У бухгалтерському обліку обробкою називається сукупність робіт з підготовки первинних документів для запису сум господарської операції в облікові реєстри. У зв'язку з тим, що обробка завершується систематизацією даних, бухгалтерській обробці підлягають лише правильно оформлені первинні документи.

Первинні документи підлягають обов'язковій перевірці головним бухгалтером товариства. При цьому він здійснює перевірку за формою (перевіряє повноту і правильність оформлення документів, наявність у них обов'язкових реквізитів) і за змістом (встановлює відповідність господарської операції чинному законодавству, логічну ув'язку окремих показників).

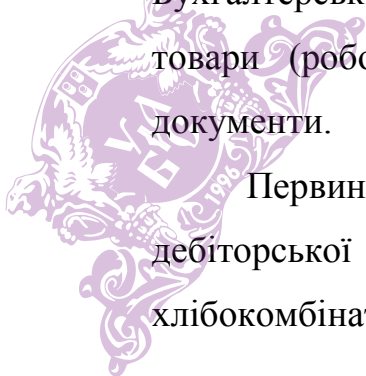
Облік дебіторської заборгованості в системі управління ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату здійснюється з моменту підписання договору, де зазначаються суть та умови угоди, обов'язки сторін щодо виконання умов домовленості та відповідальність сторін у разі порушення таких зобов'язань.

Договір вважається укладеним за умови його підписання учасниками угоди або, крім того, завірення його підписом нотаріуса. На ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату складають декілька видів договорів: договір оренди, договір на видачу позик працівникам, господарські договори.

Юридичне засвідчення співпраці договірними засадами на підприємстві не оформлюється бухгалтерськими записами і не фігурує в облікових реєстрах, але відноситься до етапу первинного обліку, оскільки договір містить відомості про господарську операцію, а також є письмовим свідомством, яке фіксує та підтверджує господарські операції, включаючи розпорядження та дозволи адміністрації власника на їх проведення.

Бухгалтерські записи формуються в момент переходу права власності на товари (роботи, послуги), підставою для здійснення яких є первинні документи.

Первинні джерела інформаційного забезпечення обліку поточної дебіторської заборгованості на ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату це: рахунки-фактури, рахунки, акти приймання-передачі



виконаних робіт, наданих послуг, податкові накладні, товарно-транспортні накладні, якщо в розділі «Відомості про вантаж» неможливо перерахувати всі найменування товару. Для погашення дебіторської заборгованості або її забезпечення використовують виписку банку, прибутковий касовий ордер, короткостроковий вексель, розрахунки за бартерним контрактом. Для контролю та впорядкування оброблення даних на підставі первинних документів можуть складатися зведені облікові документи.

Первинні документи і облікові реєстри, які пройшли обробку, бухгалтерські звіти і баланси до передачі їх в архів підприємства зберігають в бухгалтерії господарства в закритих шафах.

Первинні документи: облікові реєстри, бухгалтерські звіти і баланси передаються в архів. Передачу їх в архів оформляє, забезпечує головний бухгалтер. В архіві документи зберігаються на полицях в хронологічному порядку.

Схема обробки первинних документів та обліку дебіторської заборгованості представлено на рис. 2.3.

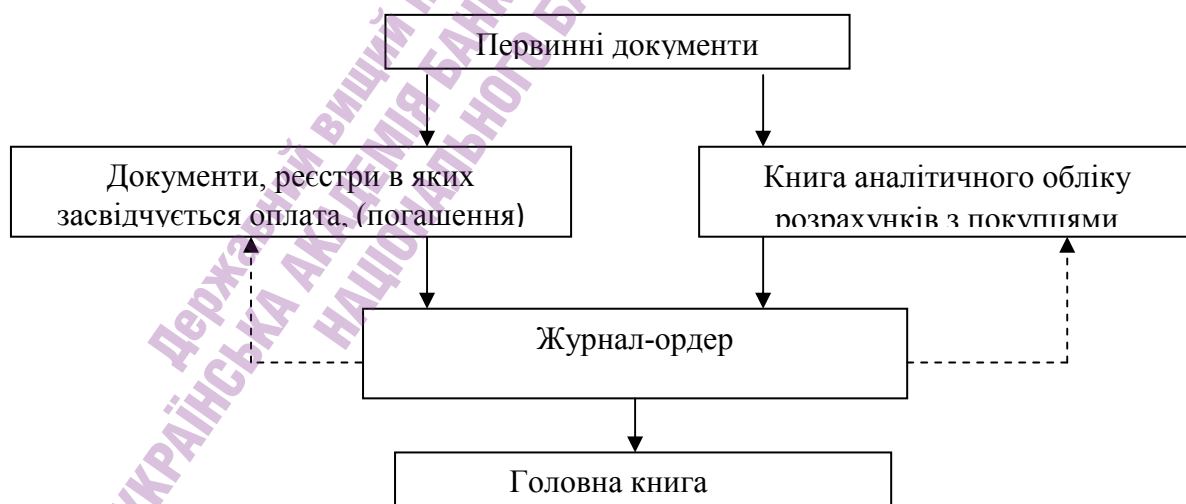


Рисунок 2.3 – Схема первинного обліку поточної дебіторської заборгованості на ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату

Документом, відповідно до якого проводяться розрахунки з покупцями і замовниками є «Рахунок-фактура». При заповненні цього документу вказується покупець чи замовник (в електронному документі покупець

обирається з довідника «Контрагенти»), валюта розрахунків, вказується що продається, реквізити договору, строк і вид оплати, кількість, ціна і сума (окремо ПДВ).

Електронний документ «Рахунок-фактура» передбачає розрахунок і відображення знижки, при цьому можуть використовуватися різні способи розрахунку: одним відсотком або сумою для кожного товару окремо, або для накладної в цілому.

Досліджуване підприємство є платником ПДВ, тому в момент виникнення податкового зобов'язання при реалізації товарів, робіт, послуг воно виписує податкову накладну, електронний варіант цього документу також заповнюється.

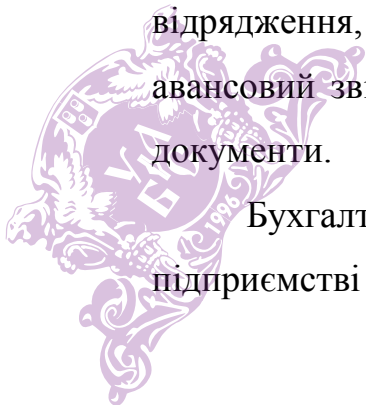
В процесі господарської діяльності у підприємства виникає необхідність видачі з каси готівки працівникам підприємства під звіт на господарські витрати і службові відрядження. В цьому випадку виникають розрахункові відносини з підзвітними особами.

Направлення працівників підприємства у відрядження здійснюється керівником ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату з оформленням наказу, в якому зазначається: пункт призначення, назва підприємства або організації, куди відправляється працівник, строк і мета відрядження. Наказ про направлення працівника у відрядження є підставою для видачі йому відповідного посвідчення про відрядження .

На підставі розпорядження керівник підзвітним особам видає готівку, що оформлюється видатковим касовим ордером. В посвідченні про відрядження робиться примітка про суму виданого авансу.

Працівники, які одержують готівку підзвіт, після повернення з відрядження, в встановлені терміни, подають до бухгалтерії підприємства авансовий звіт про витрачені суми, до якого додаються всі виправдовуючі документи.

Бухгалтерська обробка авансових звітів на досліджуваному підприємстві здійснюється за допомогою бухгалтерської програми.



Для обліку розрахунків з підзвітними особами в програмі «1С:Бухгалтерія 7.7» призначені окрім авансового звіту наступні документи: «Прибуткова накладна», «Видатковий касовий ордер», «Прибутковий касовий ордер».

Факт видачі коштів в підзвіт реєструється документом «Видатковий касовий ордер», повернення невикористаних коштів підзвітною особою в касу підприємства оформлюється за допомогою документа «Прибутковий касовий ордер».

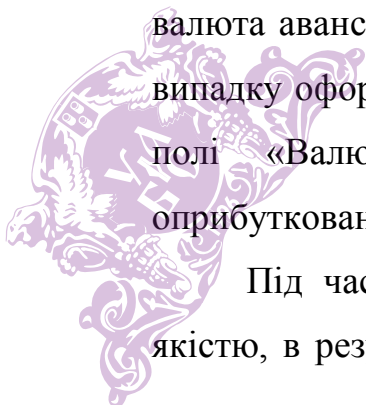
У документі «Прибуткова накладна» встановлено параметр програми «Через підзвітну особу». При включенні вказаної опції вибирається підзвітна особа в реквізиті «Підзвітна особа» і вказується сума до закриття підзвіту працівника. В результаті проведених операцій даний документ обов'язково реєструє оприбуткування запасів придбаних підзвітною особою і відображає дві різні господарські операції, що оформлюються в обліку різним набором проводок.

У першому випадку відбувається часткове закриття або повне закриття взаєморозрахунків з постачальниками чи підрядниками через списання сум, виданих підзвітній особі, у другому випадку відбувається просто списання сум у підзвітної особи.

«Авансовий звіт» у програмі «1С:Бухгалтерія 7.7» є багатофункціональним документом. За допомогою цього документу можна оформити як операцію по розрахунках з підзвітною особою, так і операцію оприбуткування матеріальних активів придбаних підзвітною особою.

При заповненні реквізитів авансового звіту здійснюється вибір підзвітної особи з довідника «Працівники». В графі «Валюта» зазначається валюта авансового звіту, в якій вказуються суми витрат підзвітної особи. У випадку оформлення документом оприбуткування матеріальних цінностей в полі «Валюта» зазначається гривня, вказується місце зберігання оприбуткованих від підзвітної особи запасів, визначається ставка ПДВ.

Під час приймання ТМЦ проводиться їх перевірка за кількістю та якістю, в результаті чого можуть бути виявлені недостача, пересортиця, не



належна якість товарів або їх некомплектність чи відсутність супровідних документів постачальника тощо.

При виявленні порушень та розбіжностей при розрахунках з дебіторами на ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату застосовуються відповідні документи.

Документи, які застосовуються при виявленні порушень та розбіжностей при розрахунках з дебіторами представлені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Документи, що застосовуються при виявленні порушень

Документи	Характеристика
Комерційні акти	Складають представники транспортної організації з метою виявлення обставин, які можуть бути підставою для встановлення вини за порушення договору перевезення вантажів і покладання матеріальної відповідальності на працівників транспорту, відправників та одержувачів вантажів
Претензія	Вимога щодо добровільного усунення порушень законодавства. Вона направляється рекомендованим або цінним листом, може бути вручена під розписку.
Претензійні листи	Листи, які обґрунтовують вимоги однієї організації до іншої стосовно порушення договірних зобов'язань
Позовна заява	Документ, який передається до арбітражу або суду з проханням про стягнення з відповідача в примусовому порядку претензійних сум або будь-якого майна

Проте випадки виставлення претензій на підприємстві по одиничні.

Порядок документообігу ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату залежить від характеру й особливостей господарських операцій та їх облікового оформлення, а також від структури підприємства і його облікового апарату. Цей порядок розробляє бухгалтерська служба підприємства і затверджує керівник підприємства при визначенні облікової політики підприємства. Розроблений у ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату графік документообігу не відповідає дійсності та не може повністю інформувати про порядок обробки інформації, що зазначена в первинних документах.

Сформований графік документообігу можна вважати початком управлінського обліку в системі інформаційного забезпечення обліку дебіторської заборгованості. Слід зазначити, що відсутність графіку

документообігу, а особливо графіку тих первинних документів які обліковують дебіторську заборгованість, призводить до виникнення проблем, пов'язаних з плануванням роботи, визначенням причин збоїв основних господарських процесів, визначенням відповідальних осіб, незадоволенням працівників оцінкою їхньої роботи.

Таким чином, первинний облік дебіторської заборгованості на ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату ведеться згідно чинного законодавства та з урахуванням специфіки ведення бухгалтерського обліку на підприємстві є досить ефективним, але мають місце деякі недоліки.

2.3 Організація аналітичного і синтетичного обліку поточної дебіторської заборгованості

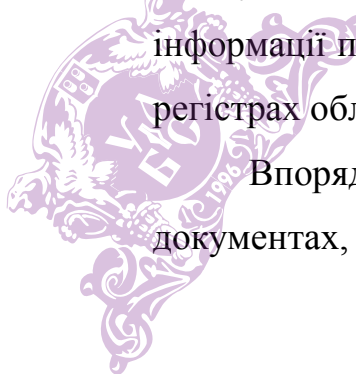
Аналітичний облік ведеться окремо за кожним постачальником та підрядником в розрізі кожного документа (рахунку) на сплату.

Синтетичний облік є кінцевим етапом бухгалтерського обліку, на якому узагальнюються дані первісного та аналітичного обліку. Узагальнені дані синтетичного обліку використовуються для складання фінансової звітності.

Аналітичний облік ведеться за місцями зберігання і обліковими (товарними) партіями, при визначенні ознак яких береться др уваги: характер товару, можливість зберігання партії в процесі перевезення, перевалки, зберігання вантажу.

Синтетичний облік підприємства відноситься до узагальнюючого обліку. На ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату розкриття інформації про синтетичний облік дебіторської заборгованості знаходиться у регістрах обліку (журналах-ордерах, відомостях, Головній книзі).

Впорядкування облікової інформації, зображеної у первинних документах, здійснюється в облікових регістрах.



На підприємстві складають такі журнали-ордери: по рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» №11 та №6; по рахунку 37 «Розрахунки з різними дебіторами» журнал-ордер №8. Достовірність даних зазначених у журналах-ордерах завжди звіряє головний бухгалтер з книгою аналітичного обліку розрахунків з покупцями та із документами в яких засвідчується оплата (погашення) дебіторської заборгованості.

На основі даних журналів-ордерів складається зведена відомість № 5.

Узагальненням відомості обліку дебіторської заборгованості на ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату є оборотно-сальдова відомість по рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками». Ця відомість містить дані бухгалтерського фінансового обліку. За даними оборотно-сальдової відомості можна побачити результати руху дебіторської заборгованості на підприємстві, зробити висновки по обсягам такої заборгованості, тобто збільшилась загальна сума дебіторської заборгованості чи зменшилась та за рахунок яких дебіторів.

Синтетичний облік ведеться за поточною дебіторською заборгованістю з відкриттям таких рахунків:

- 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»;
- 37 «Розрахунки з різними дебіторами»;
- 38 «Резерв сумнівних боргів».

Рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» дає узагальнену інформацію по розрахунках з покупцями та замовниками за відвантажену продукцію, товари, виконані роботи й послуги, крім заборгованості, яка забезпечена векселем.

Цей рахунок є активним, за дебетом відображається продажна вартість реалізованої продукції, товарів, робіт, послуг (у тому числі за виконання бартерних контрактів), яка включає податок на додану вартість, акцизи та інші податки, збори (обов'язкові платежі), що підлягають перерахуванню до бюджетів та позабюджетних фондів та включені у вартість реалізації, за кредитом – сума платежів, які надійшли на рахунки підприємства в банківських установах, у касу та інші види рахунків. Сальдо рахунка

відображає заборгованість покупців та замовників за одержану продукцію (роботи, послуги).

Оскільки підприємство має свої особливості та власний, зручний для ВАТ, план рахунків, то рахунок 36 має такі субрахунки:

- 361_1 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»;
- 361_2 «Розрахунки з вітчизняними покупцями (взаємозалік)»;
- 361_3 «Розрахунки з вітчизняними покупцями (оптовий склад)»;
- 361_4 «Розрахунки з вітчизняними покупцями (по торгівлі)».

Відображення на рахунку 36 залежить від першої події:

- відвантаження продукції а потім отримання грошей;
- спочатку передплата покупцями, а потім відвантаження продукції.

Наприклад: ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату здійснило поставку хлібо-булочних виробів ПП «Пролісок» на суму 240000 грн. Виконання зобов'язання забезпечено заставою обладнання, яке обліковується у ПП «Пролісок» як об'єкт основних засобів. Вартість ОЗ визначено на момент укладення договору застави на рівні його звичайної ціни – 300000 грн. Строки оплати товарів, передбачені договором, закінчилися і ВАТ за згодою ПП придбаває за договором купівлі-продажу об'єкт застави за вартістю заборгованості, не погашеної дебітором.

Бухгалтерські записи з визнання та погашення дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги вітчизняних покупців мають такий вигляд (таблиця 2.4).



Таблиця 2.4 – Відображення операцій з визнання та погашення дебіторської заборгованості на філії Краснодонського хлібокомбінату

№ з/п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
1	ВАТ «Коровай» відвантажено хлібо-булочні вироби ПП «Пролісок»	361	701	240000
2	Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	701	641	40000
3	Списано балансову вартість товарів	902	28	180000
4	Отримано забезпечення зобов'язання з оплати товару у вигляді застави обладнання	06	-	300000
5	ВАТ придбано за договором купівл-продажу заставлене обладнання	152	631	200000
6	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631	40000
7	Проведено залік заборгованостей	631	361	240000
8	Списано отримане забезпечення у вигляді застави обладнання	-	06	300000

Побудова аналітичного обліку по рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» забезпечує отримання даних про заборгованість, строк сплати по якій ще не настав, а також заборгованість, не сплачену в строк.

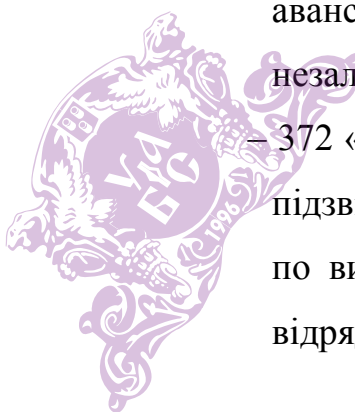
Аналітичний облік розрахунків з покупцями і замовниками на ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату ведеться за кожним покупцем та замовником, за кожним пред'явленим до сплати рахунком.

На рахунку 37 «Розрахунки з різними дебіторами» ведеться облік розрахунків за поточною дебіторською заборгованістю з різними дебіторами за виданими авансами, за претензіями, за наданими позиками робітникам підприємства, за відшкодуванням завданих збитків і за іншими операціями.

ВАТ «Коровай» філія Краснодонського хлібокомбінату використовує в своєму обліку такі субрахунки:

– 371 «Розрахунки за виданими авансами» – обліковують всі види авансів надані підприємством в національній і іноземній валюті незалежно від виду діяльності підприємства;

– 372 «Розрахунки з підзвітними особами» – обліковують розрахунки з підзвітними особами, а саме розрахунки з видачі готівки, звітування по витрачених коштах, відшкодування витрат здійснених протягом відрядження;



- 374 «Розрахунки за претензіями» – обліковують розрахунки за претензіями, пред'явленими постачальниками та підрядниками, а також за пред'явленими штрафами, пенею, неустойками;
- 375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків» – обліковують розрахунки з відшкодування підприємству збитки внаслідок нестачі і втрат від псування цінностей, якщо винуватця виявлено;
- 377 «Розрахунки з іншими дебіторами» – обліковують розрахунки з надання позик працівникам підприємства;
- 377_2 «Розрахунки з іншими дебіторами (ссуди до року)» – обліковують розрахунки з надання ссуд до одного року.

За дебетом всіх цих субрахунків відображається збільшення, виникнення відповідної заборгованості, за кредитом – погашення, списання.

Розглянемо більш детально основні види цієї заборгованості. Дебіторська заборгованість підзвітних осіб нараховується за фактом отримання даними особами авансових підзвітних сум і погашається при повному розрахунку за даними сумами.

Фактично здійснені та документально підтверджені витрати підзвітної особи, пов'язані з виробничою діяльністю, списуються на собівартість продукції, на придбання ТМЦ включаються в суму фактичних витрат на придбання даних цінностей.

Відображення операцій по розрахунках з підзвітними особами та розрахунках за виданими авансами мають наступний вигляд (таблиця 2.5).

Таблиця 2.5 – Операції по розрахунках з підзвітними особами та виданими авансами

№ з/п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
1	Видані грошові кошти із каси під звіт	372	301	4000
2	Придбані ТМЦ за рахунок підзвітних сум	20,21,22,28	372	3500
4	Списані витрати на відрядження	92	372	3500
5.	Повернення невитрачених підзвітних сум в касу	301	372	500
6	Утримання неповернутих підзвітних сум із зарплати	66	372	500

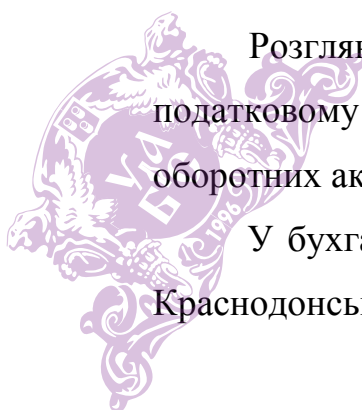
У діяльності підприємства трапляються випадки, коли при покупці товарів чи наданні послуг іншими підприємствами права і інтереси філії Краснодонського хлібокомбінату порушуються. З метою врегулювання відносин підприємство звертається до «порушника» з письмовою претензією. Виставлення претензії для ВАТ є одним із дієвих способів врегулювання спірних ситуацій. Претензія підписується керівником або заступником керівника підприємства та надсилається адресатові рекомендованим (цінним) листом чи вручається під розписку. Відображення операцій за претензією у бухгалтерському та податковому обліку надано в табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – Відображення операцій з претензії на ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату

№ з/п	Зміст операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
1	Здійснена передоплата за хлібо-булочні вироби	371	311	1800
2	Відображений податковий кредит з ПДВ	641	644	300
3	Оприбутковані фактично одержані хлібо-булочні вироби	202	631	1375
4	Відображена сума податкового кредиту з ПДВ, що відповідає вартості фактично оприбуткованих хлібо-булочних виробів	644	631	275
5	Здійснений залік раніше сплачених хлібо-булочних виробів	631	371	1650
6	Пред'явлена претензія на суму неякісних виробів	374	371	150
7	Відображена сума претензії в частині штрафних санкцій за порушення умов договору	374	715	100
8	Відображена вартість виробів, поставлених в рахунок погашення претензії	202	631	125
9	Відображений податковий кредит з ПДВ	644	631	25
10	Списана вартість погашеної претензії	631	374	150
11	Одержані кошти як оплата за фінансові санкції	311	374	100
12	Списана на фінансовий результат в кінці звітного періоду сума одержаних штрафних санкцій	715	791	100

Розглянемо особливості відображення у бухгалтерському та податковому обліку підприємства наслідки розкращання необоротних та оборотних активів.

У бухгалтерському обліку наслідки крадіжки на ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату відобразимо за допомогою таблиці 2.7.



Таблиця 2.7 - Відображення крадіжки у бухгалтерському обліку

№ з/п	Зміст операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
1 квартал 2008 року				
1	Списано суму накопиченого зносу основних засобів	131	106	1600
2	Списано залишкову вартість об'єкта основних засобів	947	106	2400
3	Суму зазнаних збитків (залишкову вартість вкраденого) враховано на позабалансовому рахунку	072	-	2400
4	Зменшено суму податкового кредиту з ПДВ	947	641	480
2 квартал 2008 року				
5	Відображено суму, яку за рішенням суду має компенсувати підприємству винна особа, у тому числі:			
5.1	Нараховано компенсацію винній особі на суму ПДВ	375	716	480
5.2	сума фактичного збитку ВАТ (залишкова вартість об'єкта основних засобів)	375	716	2400
5.3	різниця між розрахунковою величиною відшкодування, сумою фактично зазнаних збитків та ПДВ (5760-2400 - 480 = 2880)	375	716 (719)	2880
6	Списано з позабалансового рахунку суму збитку	-	072	2400
7	Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	716	641	480
8	Нараховано перевищення суми збитку над фактичною нестачею до бюджету	716 (719)	642	2880
9	Внесено до каси підприємства кошти винною особою	301	375	5760
10	Перераховано суму перевищення до бюджету	642	311	2880
11	Перераховано суму ПДВ	641	311	480
12	Визначено фінансовий результат	716 793	793 947	2400 2880

На підприємстві здійснюється видача позик робітникам. Рішення про надання приймається власником підприємства або уповноваженою особою на підставі заяви працівника. Облік за такими операціями здійснюється на рахунку 377_2 «Розрахунки з іншими дебіторами (ссуди до року)».

Таблиця 2.8 – Розрахунки з робітниками за наданими позиками

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
1	Видано працівнику Івлеву І. грошову позику	377	301	30000
2	Погашення працівником частини позики	301	377	25000
3	Списання позики на витрати підприємства	944	685	5000
4	Відображено збільшення доходу фізичної особи на суму ПДФО, що підлягає сплаті до бюджету	944	685	882,35
5	Утримано ПДФО	685	641	882,35
6	Перераховано ПДФО до бюджету	641	311	882,35
7	Відображено залік заборгованостей	685	377	5000
8	Списано на фін результат суму витрат звітного періоду	791	944	5882,35

Аналітичний облік по рахунку 37 «Розрахунки з різними дебіторами» ведеться за кожним дебітором, видом заборгованості, терміном її виникнення та погашення. Аналітичний облік розрахунків з підзвітною особою поділяється на розрахунки з підзвітними особами в національній валюті та розрахунки з підзвітними особами по дотації і ведеться за кожною підзвітною особою; з працівниками – за кожним працівником.

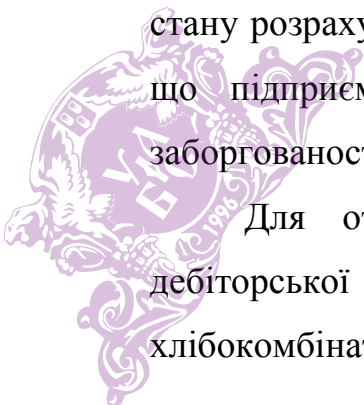
На балансі підприємства резерв сумнівних боргів не зазначений. При проведенні аналізу фінансової звітності нами було виявлено, що у Примітках до фінансової звітності у розділі IX «Дебіторська заборгованість» рядок (951) «списано у звітному році безнадійної дебіторської заборгованості» – 311 тис. грн.

На підприємстві облік на рахунку 38 «Резерв сумнівних боргів» проводиться, а сам резерв не створюється. Відповідно до Наказу про облікову політику ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату створення резерву сумнівних боргів не передбачено, а також не зазначений порядок обліку та основні моменти щодо обліку та організації дебіторської заборгованості.

Якщо має місце виникнення сумнівної дебіторської заборгованості перед звітним податковим періодом, то бухгалтер підприємства виконує проведення по її списанні. Якщо безнадійні борги були повернуті бухгалтер виконує проведення навпаки: перераховує дебіторську заборгованість, визнаються доходи і вже у наступному податковому періоді на цю суму подають податкову звітність.

Оскільки одним із важливих етапів формування і достовірного визначення величини активів підприємства, справедливого відображення стану розрахунків з дебіторами є резерв сумнівних боргів, то слід зазначити що підприємство здійснює велику помилку при обліку дебіторської заборгованості.

Для отримання детальнішої інформації про наявність та рух дебіторської заборгованості на ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату ведеться аналітичний облік. В програмі «1С: Бухгалтерія 7.7»



існує можливість в межах одного синтетичного рахунку одержувати кілька різних систем аналітичних рахунків, які, в свою чергу, різнобічно відображають первинну інформацію.

Відображенням бази даних програми «1С: Бухгалтерія 7.7» на ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату є журнал операцій, що має вигляд списку господарських операцій, які відбулись на підприємстві. «Журнал операцій» безпосередньо пов'язаний з «Журналом проводок», що містить проводки, які відповідають операціям. Журнал проводок є засобом перегляду введених господарських операцій у вигляді списку бухгалтерських проводок. Кожному рядку журналу відповідає одна операція. Бухгалтерські підсумки формуються програмою «1С:Бухгалтерія 7.7» за найрізноманітніші проміжки часу: день, місяць, квартал, рік. Програма автоматично підтримує їх в актуальному стані при будь-яких змінах, викликаних введенням нових проводок і бухгалтерських операцій.

Отже, належне ведення аналітичного обліку дозволяє мати необхідну інформацію для ефективного управління дебіторською заборгованістю.

Таким чином, синтетичний облік дебіторської заборгованості ведеться з незначними порушеннями вимог чинного законодавства стосовно резерву сумнівних боргів.

2.4 Організація інвентаризації дебіторської заборгованості

Важливу ділянку економічної роботи ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату становлять розрахункові операції, від своєчасності і правильності проведення яких залежить виконання планів реалізації продукції і прибутку, прискорення оборотності коштів, мобілізації коштів і спрямування їх на покриття виробничих та інших затрат. Тому головною метою є своєчасна перевірка дебіторської заборгованості.

На досліджуваному товаристві контрольну функцію з розрахунків виконує інвентаризаційна комісія, яка затверджена наказом директора, в обов'язки якого входять перевірка стану дебіторської заборгованості.

На ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату перевірка дебіторської заборгованості здійснюється згідно із ст. 10 Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність», а також згідно з Інструкції № 69.

Основна мета інвентаризації полягає у виявленні за відповідними документами її залишків і ретельній перевірці обґрунтованості сум, які обліковуються на рахунках.

Інвентаризація цих розрахунків здійснюється на певну дату в основному перед складанням річної фінансової звітності.

Специфіка проведення інвентаризації дебіторської заборгованості полягає в тому, що перевірка здійснюється за допомогою прийомів документального контролю:

- прийоми перевірки окремого документу: формальна перевірка; арифметична перевірка; нормативно-правова перевірка;
- прийоми перевірки декількох документів, що відображають одну і ту ж або взаємопов'язані операції: зустрічна перевірка; взаємний контроль;
- прийоми перевірки документів, що відображають рух однорідних цінностей: контрольне порівняння; відновлення кількісно-сумового обліку; хронологічна перевірка.

Члени інвентаризаційної комісії встановлюють терміни виникнення дебіторської заборгованості, її реальність, осіб, винних у пропущенні термінів позовної давності, перевіряють вжиті заходи зі стягнення заборгованості.

Для перевірки дебіторської заборгованості використовують баланс, реєстри бухгалтерського обліку по рахунках 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками», 37 «Розрахунки з різними дебіторами», первинні документи по розрахунках з дебіторами, головна книга, акти звірок.

На рахунках обліку розрахунків із дебіторами повинні залишатися виключно узгоджені суми, відображення в обліку неврегульованих сум не

допускається. Реальність даних бухгалтерського обліку про стан розрахунків підтверджується актами звірки.

Для цього оформлюється і передається кожному дебітору 2 примірника акта звірення розрахунків. Підприємство дебітор зобов'язаний у 10-денний строк з моменту їх одержання підтвердити заборгованість або заявити про своє заперечення, а потім повернути на підприємство 1 примірник акту звірення розрахунків оформлений зі свого боку. На ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату використовується така форма акту звірки розрахунків (таблиця 2.9.)

Таблиця 2.9. – Акт звірки розрахунків між ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату та ТОВ «Нико» на 01.01.2010 р.

№	Дата	Сума за даними кредитора в т.ч. пеня (грн.)	Пеня (грн.)	Сума за даними дебітора (грн.)	Розходження сум (грн.)
1	01.01.2010	1564,58	123,1	1441,48	123,1
2	01.01.2011	20369	-	20369	-

Перед початком інвентаризації підприємство усім дебіторам передає виписки про їх заборгованість, що пред'являються інвентаризаційній комісії для підтвердження реальності заборгованості.

Найбільшою проблемою інвентаризації розрахунків є одержання від підприємств-дебіторів відповідей на всі надіслані ним листи із вкладеною випискою про стан заборгованості, з підтвердженням або не підтвердженням даних, зазначених у виписці.

На ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату аналітичний облік ведеться тільки за окремими дебіторами, а не за кожним розрахунковим документом. Це часто призводить як до розходжень в актах звірення розрахунків, так і до більш серйозних наслідків заниження або завищення суми податків.

Слід також зазначити, що на суми заборгованості постачальників з невідфактурованих поставок після їх перевірки бухгалтерія повинна зажадати від постачальників розрахунково-платіжні документи.

Постачальники зобов'язані подати покупцям такі документи або повідомити причини щодо їх неподання чи про відсутність такої заборгованості.

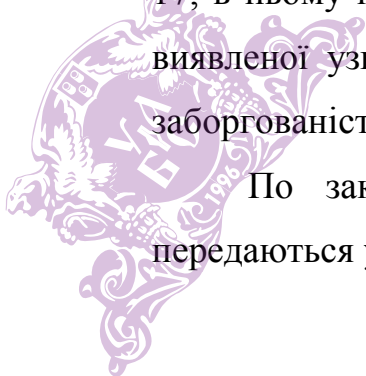
Особливу увагу інвентаризаційна комісія приділяє перевірці дат виникнення і строків погашення дебіторської заборгованості, простроченій заборгованості, а також оцінці дебіторської заборгованості.

Таким чаном, на рахунку обліку розрахунків з покупцями та замовниками, іншими дебіторами повинні залишатися виключно погоджені суми. І тільки в окремих випадках, коли до кінця звітної періоду розбіжності не усунено або вони залишилися нез'ясованими, кожна сторона відображає у своєму балансі розрахунки з дебіторами в сумах, що впливають із записів у її бухгалтерському обліку і визначаються нею правильними. ВАТ «Коровай» філія Краснодонського хлібокомбінату передає матеріали про розбіжності сум заборгованості, якщо вони значні на вирішення до суду.

Результати інвентаризації розрахунків оформлюються актом. У ньому перераховуються рахунки, за якими проводилась інвентаризація, зазначаються суми непогодженої заборгованості, безнадійних боргів, а також заборгованості, за якою закінчився термін позовної давності. За цими видами заборгованості до акту інвентаризації розрахунків додається довідка, в якій наводяться назви й адреси дебіторів, сума заборгованості, зазначаються причини її виникнення, з якого часу та на підставі яких документів. За сумою дебіторської заборгованості, за якою минув термін позовної давності, в довідці зазначаються особи, які винні в пропущенні цих термінів.

На ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату акт інвентаризації розрахунків складає інвентаризаційна комісія за формою №-17, в ньому перелічено найменування перевірених рахунків і зазначає суми виявленої узгодженої і неузгодженої дебіторської заборгованості, а також заборгованість, строк позовної давності якої минув.

По закінченню підводяться підсумки за актом інвентаризації і передаються у бухгалтерію.



На підприємстві також затверджена інвентаризаційна комісія з касових розрахунків, де одним із її завдань є перевірка розрахунків з підзвітними особами.

Інвентаризаційна комісія розрахунків із підзвітними особами має на меті встановлення цільового використання підзвітних сум і виявити недоцільні і незаконні витрати.

Підставою для перевірки є наказ і розпорядження, авансові звіти із прикладеними документами і записи по розрахунку 372 «Розрахунки з підзвітними особами».

При перевірці інвентаризаційна комісія встановлює:

- своєчасність подання авансових звітів, а також існування всіх підтверджуючих документів і їх достовірність;
- чи були повернуті кошти, що залишилися після видачі авансу;
- чи не видавалися аванси до погашення по попередньому.

Як бачимо, з визначеного, що на підприємстві існує внутрішній контроль розрахункових операцій у вигляді проведення інвентаризацій. Хоча можна визначити деякі недоліки у роботі.

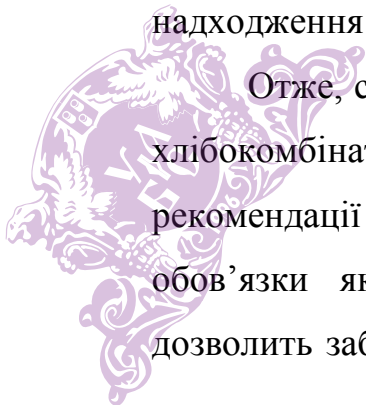
По-перше робиться вибіркова інвентаризація найбільш крупних боржників.

По-друге, комісія не встановлює правильність відображення у бухгалтерському балансі залишків заборгованості.

Інвентаризаційній комісії надаються списки боржників, по яким вони лише роблять акти звірки і застосовують методи справляння боргів.

По-третє вони не перевіряють ведення аналітичного обліку та повноту відображення операцій, а також наявність оправдальних документів, щодо надходження і оприбуткування матеріальних цінностей.

Отже, ситуація, що склалась на ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату з проведенням інвентаризації, дає нам право надати рекомендації по введенню в штатний розклад посаду внутрішнього аудиту, в обов'язки якого буде входити аудит дебіторської заборгованості. Це дозволить забезпечити послідовну роботу, збереження власності, своєчасне



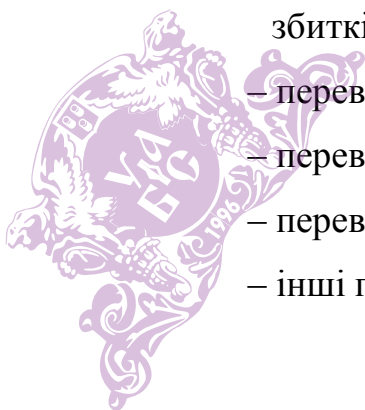
та повне відображення господарських та фінансових операцій з обліку дебіторської заборгованості.

2.5 Аудит дебіторської заборгованості

На ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату раз на рік незалежна аудиторська фірма проводить аудит та складає висновок стосовно фінансово-господарського стану підприємства.

Стосовно аудиту саме дебіторської заборгованості, то її проводять відповідно до програми, складеної аудитором. До програми входять такі питання:

- контроль наявності, якості та реєстрації укладених договорів;
- звірка залишків по розрахунках за даними Головної книги, синтетичного й аналітичного обліку;
- перевірка правильності створення і використання резерву сумнівних боргів;
- контроль повноти й реальності відображення господарських операцій по безготівкових розрахунках у первинних документах;
- контроль правильності розрахунків у первинних документах (як за кількістю, так і за вартістю);
- контроль відповідності та своєчасності облікової реєстрації (аналітичний, синтетичний, зведений синтетичний облік);
- перевірка розрахунків за товарообмінними операціями;
- перевірка безнадійної дебіторської заборгованості;
- перевірка розрахунків за претензіями та з відшкодування завданих збитків;
- перевірка розрахунків щодо зовнішньоекономічної діяльності;
- перевірка забезпечення зобов'язань;
- перевірка претензійної роботи й роботи внутрішнього аудитора;
- інші питання, що стосуються аудиту дебіторської заборгованості.



У зв'язку з тим, що дебіторська заборгованість поділяється на довгострокову та поточну, аудитор перевіряє правильність проведеної класифікації.

Аудитор також з'ясує, чи існує операційна дебіторська заборгованість, строк погашення якої перевищує терміни позовної давності. На рисунку 2.4 наведено балансовий підхід до оцінки безнадійності дебіторської заборгованості.

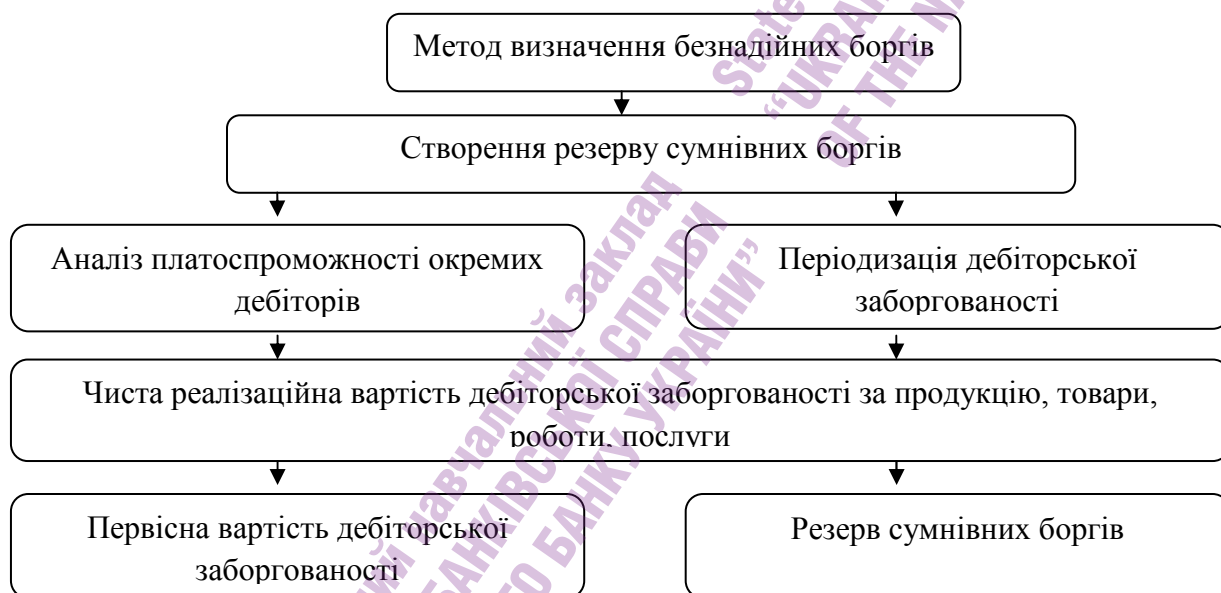
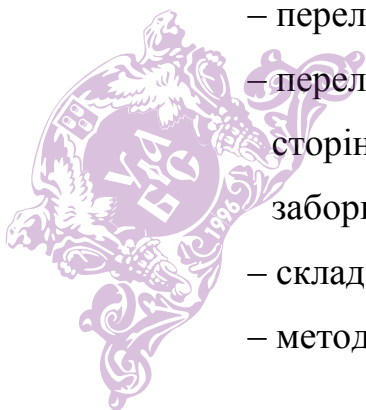


Рисунок 2.4 – Балансовий підхід до оцінки безнадійної дебіторської заборгованості

Аудитор контролює розкриття інформації про дебіторську заборгованість у примітках до фінансової звітності, де наведено:

- перелік дебіторів і суми довгострокової дебіторської заборгованості;
- перелік дебіторів і суми дебіторської заборгованості пов'язаних сторін із виділенням внутрішньогрупового сальдо дебіторської заборгованості;
- склад і суми статті Балансу «Інша дебіторська заборгованість»;
- метод визначення резерву сумнівних боргів;



– суму поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги класифіковану за строками непогашення.

У Звіті про фінансові результати аудитор перевіряє правильність заповнення рядка 090 «Інші операційні витрати» в частині віднесення сумнівних і безнадійних боргів, а у Звіті про рух грошових коштів – рядка 080 «Зменшення (збільшення) оборотних активів» у частині зміни сальдо операційної поточної дебіторської заборгованості.

Аудитор повинен також переконатися у зіставності даних бухгалтерської і не бухгалтерської звітності по дебіторах (звіт директора, голови правління, фінансовий огляд).

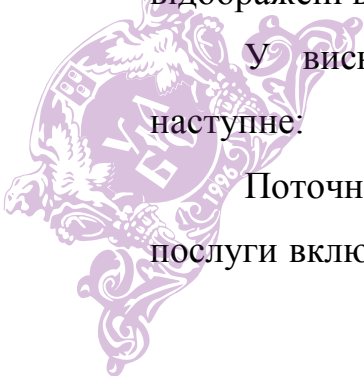
Критерій законності передбачає перевірку законності операцій, що призвели до виникнення дебіторської заборгованості, відповідність її обліку чинним законодавчим актам і нормативним документам.

Оцінка дебіторської заборгованості за критерієм постійності передбачає контроль додержання постійності обраної підприємством облікової політики щодо дебіторської заборгованості та вплив дебіторської заборгованості на безперервність функціонування підприємства. Так, якщо дебіторська заборгованість становить значну частину активів підприємства і її погашення може спричинити суттєві фінансові труднощі або навіть банкрутство – така інформація повинна бути зазначена в примітках до фінансової звітності та бути підставою для застосування методів, відмінних від тих, які застосовуються при безперервності роботи підприємства.

Перевірка за критерієм відповідності передбачає контроль аудитором додержання меж звітного періоду. Відповідно до цього всі операції з виникнення, погашення та списання дебіторської заборгованості мають бути відображені в тому періоді, в якому вони були здійснені.

У висновку аудитора щодо дебіторської заборгованості вказано наступне:

Поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги включається до суми балансу за чистою вартістю реалізації. Проте у



наказі про облікову політику підприємства не зазначено метод нарахування резерву сумнівних боргів та не згадується резерв взагалі.

Поточні зобов'язання відображаються у балансі в сумі погашення відповідно до вимог Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 року № 20. У складі поточних зобов'язань простроченої кредиторської заборгованості немає.

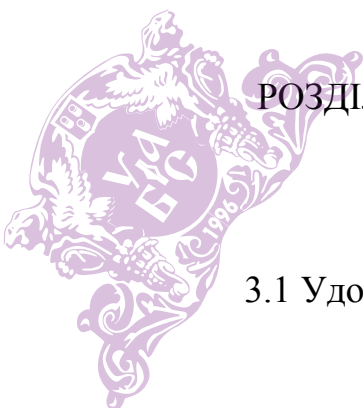
Таким чином, можна сказати, що аудиторська перевірка на ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату проводиться у відповідності до чинного законодавства.

State Higher Educational Institution
"UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING"
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE

Державний вищий навчальний заклад
"УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ"
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

3.1 Удосконалення організації обліку дебіторської заборгованості



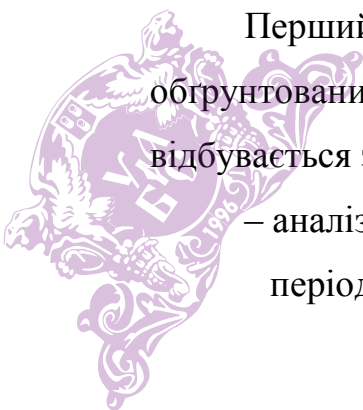
Все більшого значення на вітчизняних підприємствах набуває проблема ефективного управління дебіторською заборгованістю. Стан економіки нашої країни характеризується нестабільною політичною ситуацією, некерованими інфляційними процесами та іншими негативними чинниками для розвитку економіки. В результаті дії цих факторів на підприємствах виникає великий обсяг дебіторської заборгованості, якою вони неспроможні управляти, в результаті чого знижується їх платоспроможність та ділова активність, яка в свою чергу призводить до кризи неплатежів. В таких умовах збільшується необхідність ефективного управління дебіторською заборгованістю, оцінки її якості, попередження появи безнадійної заборгованості [35].

У попередньому розділі було наведено розрахунок показників дебіторської заборгованості на ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату. З цих показників видно, що питома вага дебіторської заборгованості з кожним роком зростає. Це свідчить про нераціональне використання власних і запозичених оборотних коштів. Уникнути подібного стану допомагає ефективне управління заборгованістю та належним чином організований облік.

Для ефективного управління дебіторською заборгованістю пропонуємо на ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату ввести систему управління дебіторською заборгованістю, яка буде складатися з двох блоків. Перший блок – це запровадження кредитної політики на підприємстві, другий блок – запровадження використання методів управління своєчасності оплати.

Перший блок (кредитна політика) за своєю суттю передбачає обґрунтований вибір величини дебіторської заборгованості, який відбувається за такими етапами:

- аналіз дебіторської заборгованості підприємства у попередньому періоді;



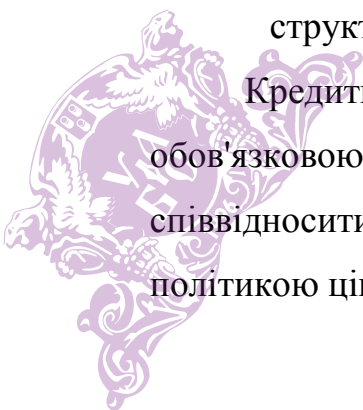
- обґрунтування принципів кредитної політики відносно покупців послуг;
- розрахунок можливої суми фінансових коштів, які інвестуються у дебіторську заборгованість по комерційному кредиту.
- формування системи кредитних умов;
- розробка стандартів оцінки покупців і диференціація умов надання кредиту;
- визначення процедури інкасації дебіторської заборгованості;
- забезпечення використання на підприємстві сучасних форм рефінансування дебіторської заборгованості;
- побудова ефективних систем контролю за рухом і своєчасною інкасацією дебіторської заборгованості.

Саме кредитна політика визначає порядок управління дебіторською заборгованістю і ухвалення рішень, пов'язаних з таким управлінням. Кредитна політика є одним з основних документів будь-якого комерційного підприємства.

Цілями ефективної кредитної політики на ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату мають бути:

- збільшення обсягів реалізації продукції в короткостроковому і довгостроковому періоді для досягнення необхідної прибутковості;
- максимізація ефекту (доходу) від інвестування фінансових коштів в дебіторську заборгованість;
- досягнення необхідної оборотності дебіторської заборгованості;
- обмеження відносного зростання простроченої дебіторської заборгованості, зокрема сумнівної і безнадійної заборгованості в структурі дебіторської заборгованості.

Кредитна політика повинна бути чіткою і ясною, і так само обов'язковою для всіх структурних підрозділів підприємства. Вона повинна співвідноситися із законодавством, стандартами бухгалтерського обліку, політикою ціноутворення.



Серед методів управління своєчасністю оплат можна виділити наступні:

- застосування системи знижок;
- розробка системи збору платежів;
- переведення на іншу форму оплати;
- особисті контакти з контрагентом;
- застосування санкцій, передбачених договором;
- запит гарантійних листів про оплату з визначенням графіка платежів;
- направлення актів звірок;
- координація оплат службою безпеки;
- припинення відвантаження, припинення виконання робіт, надання послуг;

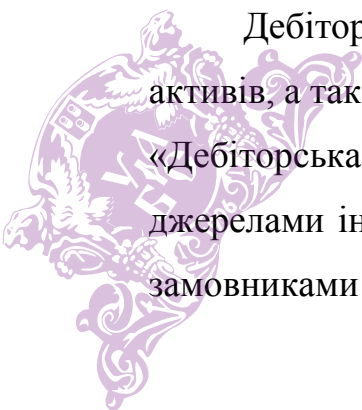
Також можливе застосування методів роботи по поверненню боргів:

- ведення переговорів;
- звертання до суду;
- звертання у факторингову компанію;
- звернення до колекторів.

Запровадження на ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату системи управління дебіторською заборгованістю, на нашу думку, дасть змогу ефективно організувати збут та управляти поточною дебіторською заборгованістю, не допускаючи при цьому ті перетворення в інші види дебіторської заборгованості, які призводять до погіршення фінансового стану підприємства.

Також вважаємо за необхідне вдосконалити інформаційне забезпечення обліку дебіторської заборгованості.

Дебіторська заборгованість відображається у формі 1 «Баланс» у складі активів, а також у ф. 5 «Примітки до фінансової звітності», а саме розділ IX «Дебіторська заборгованість» у розрізі строків непогашення. Основними джерелами інформації для контролю розрахункових відносин з покупцями і замовниками слугують первинні документи з обліку розрахунків.



Синтетичний облік підприємства відноситься до узагальнюючого обліку. На ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату розкриття інформації про синтетичний облік дебіторської заборгованості знаходиться у регістрах обліку (журналах-ордерах, відомостях, Головній книзі).

Впорядкування облікової інформації, зображеної у первинних документах, здійснюється в облікових регістрах.

На підставі видаткових накладних на відпуск товару складається Відомість № 16 по рахунку 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями», яка наведена в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Фрагмент Відомості № 16 за квітень 2010 р. на ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату.

№ з/п	Контрагенти	Сальдо на 01.05.2010 р., грн.	
		Дебет	Кредит
1.	ПП «Грофимов»	-	11100,0
2.	ТОВ «Лідер»	-	4200,0
3.	ТОВ «Штурм»	-	67200,0
4.	ПП «Василенко О.І.»	-	67200,0
5.	ВАТ «Абсолют»	-	54000,0
6.	ВАТ «Лелека»	-	26000,0

Порядок та форми розрахунків між постачальником та покупцем визначаються в господарських договорах.

Для прийняття зацікавленими особами вчасних рішень щодо існуючої політики управління дебіторською заборгованістю істотне значення мають актуальність і якість інформації про стан розрахунків з дебіторами, що формується на базі даних бухгалтерського обліку суб'єктів господарювання. Однак форма обліку дебіторської заборгованості, яка рекомендована нормативно, не враховує специфіки активу, що зумовлює наявність різних ознак його класифікації і велику кількість методів оцінювання.

Крім цього, облікові регістри, що є рекомендовані нормативно для використання, не передбачають накопичення інформації про розрахунки з дебіторами різного рівня деталізації і узагальнення. Це зумовлює неможливість отримання інформації про дебіторську заборгованість в обсязі

та вигляді, достатньому для проведення аналізу розрахунків з дебіторами зокрема, і заборгованості загалом, з метою прогнозування ймовірності настання платіжної кризи суб'єктів господарювання, складання рекомендацій щодо її попередження.

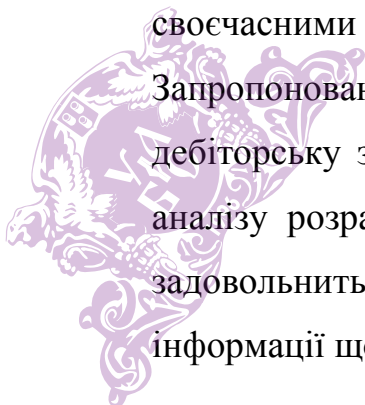
Дослідження обліку дебіторської заборгованості на ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату показало, що бухгалтер занадто уніфікував цей процес, і як наслідок не задовольняються потреби керівника – отримання повної, оперативної інформації щодо стану дебіторської заборгованості. З тих документів, що веде бухгалтер не можливо побачити, по якому виду товару виникла дебіторська заборгованість, коли, строки її погашення тощо.

На підставі цього запропоновано вдосконалити інформаційне забезпечення обліку дебіторської заборгованості, а саме вдосконалення так званої «зведеної» звітності на ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату. На першому етапі це може бути реєстр по реалізації товарів (додаток В).

В цьому реєстрі зазначається назва покупця, найменування товару, який придбали, його одиниці виміру, на підставі якого документу була здійснена операція, дата, кількість, сума реалізації, відмітка про оплату.

Потім на підставі таких реєстрів можна формувати відомість, вона може надаватися (використовуватися) як внутрішнім користувачам, так і для заповнення журналу-ордеру № 6 (додаток Г).

Саме облік надає необхідну інформацію для управління дебіторською заборгованістю на підприємстві. На підставі дослідження робимо висновок, щодо необхідності вдосконалення інформаційного забезпечення керівника своєчасними і якісними даними про дебіторську заборгованість. Запропонована зведена звітність дозволить отримати інформацію про дебіторську заборгованість в обсязі і вигляді, достатньому для проведення аналізу розрахунків з дебіторами зокрема і заборгованості загалом тобто задовольнить вимоги управлінців – отримання повної, оперативної інформації щодо стану дебіторської заборгованості.



3.2 Шляхи вдосконалення аудиту дебіторської заборгованості

З метою підвищення достовірності обліку товарів і фінансової звітності на підприємстві необхідно організувати систематичне проведення внутрішнього аудиту, для чого доцільно створити спеціальну службу внутрішнього аудиту, до складу якої входитимуть спеціалісти з обліку, контролю і аналізу, що працюють на даному підприємстві.

Це обумовлено різними підходами у проведенні перевірок, що використовуються внутрішнім та зовнішнім аудитом: основною метою внутрішнього є допомога співробітникам підприємства ефективно виконувати свої функції, сприяти найбільш ефективнішому формуванню та використанню активів.

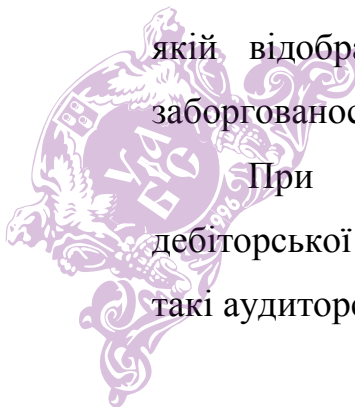
Крім цього, на відміну від зовнішнього аудиту, внутрішні аудитори безпосередньо та постійно працюють на підприємстві і, відповідно, мають змогу більш детально провести аналіз стану бухгалтерського обліку, надавати консультації з спірних податкових, бухгалтерських, фінансових та інших питань, допомагати проводити підбір персоналу.

Таким чином, внутрішні аудитори допоможуть захистись від помилок і зловживань, визначити ризикованість операцій та усунути майбутні недоліків, виявити та ліквідувати слабкі сторони в системі управління.

З метою підвищення достовірності обліку дебіторської заборгованості і фінансової звітності взагалі на підприємстві необхідно організувати систематичне проведення внутрішнього аудиту.

Основне місце в роботі як внутрішнього, так і зовнішнього аудиту відводиться складанню робочої документації (плану та програми аудиту), в якій відображаються основні аспекти проведення аудиту дебіторської заборгованості, а саме: перелік основних джерел, етапів, методів аудиту.

При проведенні внутрішнього аудиту бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості на підприємстві аудитор буде використовувати такі аудиторські докази:



- наказ про облікову політику в частині обліку дебіторської заборгованості;
- первинні документи з обліку (ТТН, рахунки-фактури, виписки банку, касові документи, податкові накладні, тощо);
- облікові реєстри синтетичного обліку (відомості, журнали, книги);
- інвентарні відомості;
- дані Головної книги;
- фінансова звітність за попередній звітний період та інші.

Метою аудиту дебіторської заборгованості буде перевірка:

- законності виникнення дебіторської заборгованості та своєчасності її погашення;
- правильність обліку розрахунків та вчинених підприємством заходів, щодо ліквідації причин через які виникла заборгованість.

Можна відзначити, що аудиторська перевірка дебіторської заборгованості буде включати декілька окремих послідовних етапів:

- підготовчий етап, який пов'язаний з документальним оформленням перевірки та інструктажем персоналу щодо її здійснення включає:

- 1) вибір об'єкта перевірки.

Керівник підприємства повинен видати наказ про здійснення перевірки відповідно до річного плану або за побажанням власника;

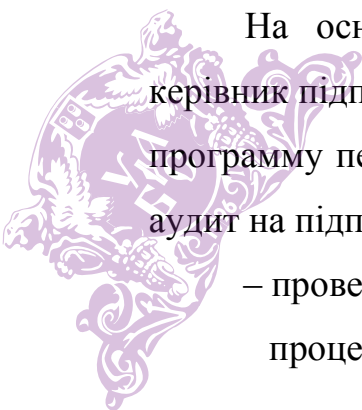
- 2) видача «технічного завдання».

Учасники аудиторської групи повинні бути ознайомлені з об'єктом їхнього дослідження та питаннями, які перед ними ставляться;

- 3) затвердження плану та попередньої програми аудиторської перевірки.

На основі технічного завдання відповідальна особа розробляє, а керівник підприємства та служби внутрішнього аудиту затверджують план та програму перевірки, відповідно до якого аудитори здійснюють внутрішній аудит на підприємстві.

- проведення перевірки. На даному етапі здійснюються основні процедури, пов'язані з перевіркою:



1) ознайомлення з результатами попередньої перевірки.

Проводиться аналіз висновку попередньої перевірки, а саме виявлені відхилення в роботі даного підрозділу. Висновок попередньої перевірки може або скорочувати або збільшувати обсяг роботи внутрішніх аудиторів наступним чином – при аналізі попереднього висновку служби внутрішнього аудиту аудитор може оцінити ситуацію в підрозділі, який підлягає перевірці, внаслідок чого перед внутрішнім аудитором постають додаткові завдання при здійсненні поточної перевірки, а саме перевірити наскільки були усунені недоліки, виявлені при попередній перевірці, в роботі певного підрозділу, чи були прийняті до уваги управлінського персоналу пропозиції служби внутрішнього аудиту щодо усунення виявлених відхилень.

Після проведення аналізу попереднього висновку аудитору слід здійснити перевірку відповідно до затвердженого плану та попередньої програми внутрішнього аудиту.

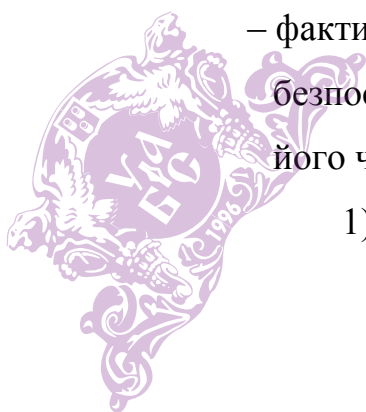
Якщо в підрозділі, який підлягає перевірці, раніше внутрішній аудит не здійснювався, то його слід проводити відповідно до складеного плану та попередньої програми внутрішнього аудиту.

Враховуючи специфіку діяльності підрозділу, який перевіряється, група внутрішніх аудиторів може використовувати фактичні або документальні методи здійснення внутрішнього аудиту

Виходячи з того, що однією з функцій внутрішнього аудиту є контроль за здійсненням господарської діяльності підприємства, вважаємо за доцільне використовувати прийоми і методи контролю при здійсненні внутрішніми аудиторами своїх обов'язків. Проте, не всі прийоми контролю слід застосовувати при здійсненні внутрішнього аудиту, а лише наступні:

– фактичні методи контролю, тобто методи, які забезпечують безпосередній зв'язок з об'єктом обліку, а не із задокументованою його частиною:

- 1) огляд – безпосереднє вивчення певних об'єктів обліку, що виконують ті чи інші функції, а також, якщо це вимагалось,



фіксацію важливої інформації про особливості розглянутих об'єктів;

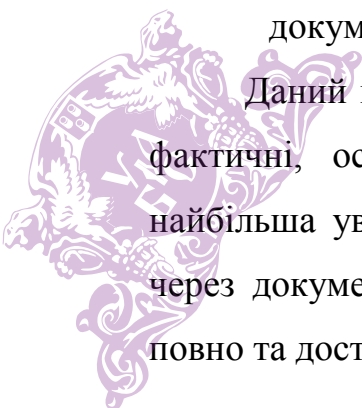
- 2) обстеження – безпосереднє вивчення певного об'єкта;
- 3) перевірка фактів по заключній операції – застосовується для економії часу, коли можна не здійснювати перевірку всіх документів і бухгалтерських записів;
- 4) контрольний запуск сировини і матеріалів – проводять з метою визначення достовірності діючих норм і нормативів витрат сировини і матеріалів на виробництво продукції або обсягів будівельно-монтажних робіт.

Виходячи з визначень перших трьох методів, можемо сказати, що вони є дещо абстрактними, оскільки важко зрозуміти, які саме процедури повинні виконуватись при використанні даного методу.

Вважаємо, що доцільно при фактичному контролі діяльності промислового підприємства застосовувати інвентаризацію та контрольний запуск сировини і матеріалів, оскільки при застосуванні першого методу ми бачимо результати господарської діяльності підприємства, а при застосування другого – можна передбачити відхилення в якості продукції, наприклад, перевіривши сировину перед початком виробничого процесу внутрішній аудитор страхує підприємство від створення браку в процесі виробництва. Звичайно, діяльність внутрішнього аудитора не виключає можливості виробництва бракованої продукції, проте може його дещо зменшити.

- документальна перевірка передбачає здійснення внутрішнього аудиту господарської діяльності підрозділу (підприємства) з метою перевірки документальної сторони діяльності підприємства.

Даний вид перевірок так само важливий в діяльності підприємства, як фактичні, оскільки в ході здійснення перевірки зовнішніми органами найбільша увага приділяється саме документуванню операцій, так як саме через документування операцій перевіряючі органи визначають, наскільки повно та достовірно ведеться облік на підприємстві.



Перевірка документів, які відображають господарську діяльність підприємства, може включати аспекти, які відображаються у видах документальної перевірки, а саме:

- формальна (за формою) – правильність заповнення документів (наявність всіх реквізитів);
- арифметична – правильність відображення суми операцій;
- нормативно-правова – відповідність здійсненої операції чинному законодавству України.

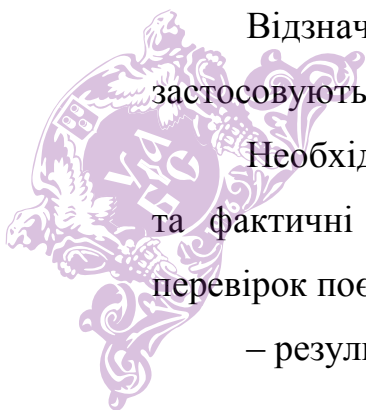
Для перевірки реальності та достовірності господарських операцій слід здійснювати наступні види перевірок:

- зустрічна перевірка документів – перевірка достовірності та правильності відображених в документах господарських операцій, здійснюється шляхом порівняння даних різних документів, що відносяться до однієї і тієї ж різних, але взаємопов'язаних господарських операцій та знаходяться в різних підрозділах підприємства або на інших підприємствах;
- взаємна перевірка документів – порівняння різних за характером документів і облікових даних, в яких знайшли відображення господарські операції, що перевіряються;
- контрольне порівняння – перевірка кількісної інформації про рух однорідних цінностей за між інвентаризаційний період;
- хронологічна перевірка – перевірка документів, що відображають однотипні операції. Застосовується у випадку, коли є дані про розкрадання товарно-матеріальних цінностей, а при проведенні інвентаризації нестачі не виявлено.

Відзначимо, що найбільш трудомістким методом є останній, тому його застосовують лише у випадках, коли є відомості про можливі зловживання.

Необхідно наголосити, що розмежування перевірок на документальні та фактичні відбувається лише теоретично, а на практиці ці два види перевірок поєднані між собою.

- результативний етап вимагає:



- 1) узагальнення та документування результатів перевірки;
- 2) розробку рекомендацій для управлінського персоналу щодо управління об'єктом, який підлягав перевірці.

Деякі автори пропонують після безпосереднього проведення аудиторської перевірки здійснювати документування її результатів, проте ми вважаємо, що всі дані, отримані в ході перевірки необхідно вносити до робочих документів в процесі здійснення відповідних процедур. На основі даних документів аудитором формує висновок за результатами перевірки.

Зазначимо, що при здійсненні кожного етапу внутрішнього аудиту необхідно складати робочі документи, оскільки на їх основі складається аудиторський висновок, який є результатом роботи осіб, задіяних в даній перевірці. Перевірка кожного етапу, вказаного в програмі внутрішнього аудиту, повинна супроводжуватись документуванням його результатів, що зумовлено наступними факторами:

- наявність робочих документів свідчить про те, що перевірка здійснювалась фактично, а не формально;
- наявність робочих документів дозволяє керівнику служби внутрішнього аудиту та уповноваженим власником органам оцінити якість роботи осіб, які виконували перевірку;
- наявність робочої документації дозволяє логічно та правильно побудувати аудиторський висновок.

Всі вище наведені етапи проведення внутрішнього аудиту на ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату наведено у додатку Д.

Процес проведення аудиторської перевірки дебіторської заборгованості має свою послідовність. Дану послідовність можна представити у вигляді порядку здійснення аудиторських процедур, представлену на рисунку 3.1.



Збір загальної інформації щодо реалізації послуг та дебіторської заборгованості
Складання програми аудиту дебіторської заборгованості
Здійснення контрольних процедур, щодо перевірки дебіторської заборгованості
Документування отриманих результатів

Рисунок 3.1 – Порядок здійснення аудиторських процедур

Насамперед аудитор повинен ознайомитися із діяльністю підприємства та станом дебіторської заборгованості.

Потім аудитор складає програму аудиту дебіторської заборгованості.

В рамках проведення внутрішнього аудиту можна проводити звірку розрахунків.

За своєю суттю звірка взаємних розрахунків з контрагентами є інвентаризацією дебіторської заборгованості з покупцями та постачальниками. Найчастіше за результатами звірки складають акт звірки розрахунків. На сьогодні чинним законодавством не визначено типову форму акта звірки взаємних розрахунків між контрагентами, тому він складається в довільній формі, але з дотриманням основних вимог, які висуваються до первинних документів.

Для ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату ми пропонуємо наступну форму такого акту звірки (додаток Е). В цьому акті зазначається дата проведення звірки, назви підприємств та ПІБ посадових осіб, що склали акт звірки. Також вказується назва проведених робіт чи послуг, суми, які були отримані чи навпаки оплачені за проведені роботи чи послуги обох підприємств. В кінці акту зазначається кінцеве сальдо та обов'язково підписи обох сторін.

На завершальному етапі необхідно оцінити достатність опрацьованої інформації для того, щоб зробити загальний висновок щодо дебіторської заборгованості. Якщо під час проведення внутрішнього аудиту було отримано достатньо даних, не було ніяких обмежень і перешкод в отриманні

інформації, то можна зробити висновок за статтею «Дебіторська заборгованість» у письмовому вигляді.

Таким чином, враховуючи вищевикладене, вважаємо, що проведення на ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату введення служби внутрішнього аудиту та його проведення сприятиме підвищенню ефективності організації обліку дебіторської заборгованості та бухгалтерського обліку в цілому.

3.3 Удосконалення обліку резерву сумнівних боргів

Одним із важливих етапів формування і достовірного визначення величини активів підприємства, справедливого відображення стану розрахунків з дебіторами є резерв сумнівних боргів, який згідно П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» має створюватися для визначення суми чистої реалізаційної вартості поточної дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги.

У бухгалтерському обліку резерв – явище віртуальне. Це не купи грошей, які відкладаються на чорний день, і не запаси на окремих рахунках чи в коморах. Резерви належать до пасиву балансу підприємства. Тобто поряд з іншими власними джерелами походження активів (такими, як внески засновників, нерозподілений прибуток тощо) резерви дозволяють зрозуміти, звідки взялися ті чи інші активи та для чого вони призначаються. Адже сума чистих активів (тобто активів, забезпечених власними коштами підприємства) теоретично залишається у власному розпорядженні підприємства.

Практика ведення бухгалтерського обліку ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату показує, що підприємство зовсім не створює резерв сумнівних боргів, вважаючи, що в цьому немає потреби.

Резерв сумнівних боргів для підприємства є невід'ємним елементом грамотно поставленого бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості.

Зазначимо, що створення резерву обумовлено такими принципами

бухгалтерського обліку, як обачність та відповідність доходів та видатків.

Це дозволяє співвідносити нараховані доходи, не завищуючи їх, з видатками періоду, здійсненими для отримання цих доходів, не занижуючи одночасно самих видатків.

Таким чином, при нормальному функціонуванні підприємства за допомогою резерву відбувається згладжування стрибкоподібних змін у чистому прибутку, так як частина видатків здійснюється не за рахунок видатків періоду, а за рахунок створеного резерву сумнівних боргів у попередніх періодах.

Отже, створення резерву сумнівних боргів має певне практичне значення. Тут можна відокремити два аспекти:

- по-перше, стабільна позитивна динаміка чистого прибутку є важливою характеристикою успішності роботи підприємства в очах інвесторів, що є основними користувачами фінансової звітності;
- по-друге, створення резерву дозволяє підвищити достовірність бухгалтерської звітності, що є одним з основних інформаційних блоків даних для прийняття управлінських рішень. У свою чергу якість та адекватність останніх теж підвищується.

Таким чином, визначення суми резерву сумнівних боргів – необхідна умова діяльності нашого підприємства, яке має дебіторську заборгованість. Цей резерв створюється як джерело погашення частини дебіторської заборгованості, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності.

Отже, на ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату, щоб уникнути втрат від оподаткування, необхідно створити резерв сумнівних боргів.

Підставою для створення резервів сумнівних боргів є результати проведеної інвентаризації дебіторської заборгованості.

Рішення про створення резерву сумнівних боргів повинно бути підготовлене комісією підприємства за участі керівників юридичної, бухгалтерської, збутової служб та затверджуватись керівником підприємства.



В рішенні про створення резерву сумнівних боргів комісія, на нашу думку, повинна відображати такі відомості як дату та причину виникнення заборгованості, терміни її погашення (векселів, застав, договорів страхування), дату подання позовної заяви до суду (арбітражного суду) про стягнення заборгованості з покупця (замовника), номер та дату платіжного доручення про перерахування мита.

Після цього можна формувати або коригувати резерв сумнівних боргів. Це відбувається двома етапами:

- списання безнадійної заборгованості за рахунок резерву, якщо під таку безнадійну заборгованість створювався резерв.

Як правило, цей етап не становить труднощів. Списання заборгованості за рахунок резерву і є використанням резерву. Якщо фактично сума безнадійних боргів стала більшою, ніж сума попередньо нарахованого резерву, безнадійні борги збільшують суму витрат періоду;

- визначення суми резерву на дату балансу і коригування сальдо резерву на початок і кінець періоду.

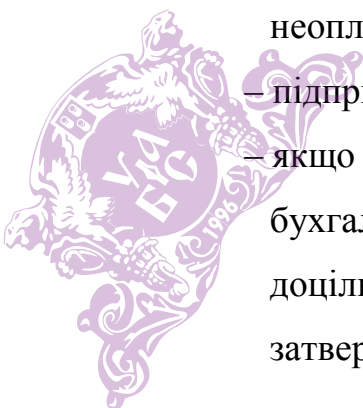
При реалізації цього етапу підприємство проводить ті ж самі розрахунки і аналітичні процедури, що і при першому етапі, а також робить відповідні записи у бухгалтерському обліку. Головне, щоб на цьому етапі було дотримано принципу відповідності суми дебіторської заборгованості і нарахованого резерву – він не може бути більшим, ніж суми дебіторської заборгованості на дату балансу.

Проаналізувавши діючий стандарт, можна виділити наступні випадки, в яких підприємство може створити резерв сумнівних боргів, а саме, якщо:

- в бухгалтерському обліку буде визначена і відображена вартість неоплачених товарів;

- підприємство звернулось до суду про стягнення заборгованості;

- якщо створена комісія при участі керівників юридичної, бухгалтерської, збутової служб, яка дала обґрунтований висновок про доцільність створення такого резерву, а результати висновку затверджені керівником підприємства.



Законодавством передбачено, що підприємства можуть створювати резерв сумнівних боргів по заборгованості за відвантажену продукцію і товари, виконані роботи і надані послуги за умови, що із цієї вартості визначений і відображений в бухгалтерському обліку фінансовий результат.

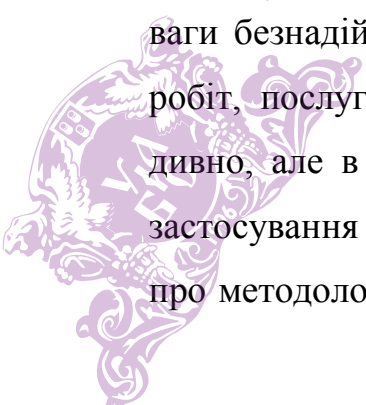
Деякі автори вважають, що згідно законодавства такий резерв може бути створений лише в тому випадку, якщо вона не забезпечена гарантіями (векселями, заставами, договорами страхування та інше), не виплачується боржником більше 30 днів від дати, визначеної умовами діючого договору, і підприємство звернулося до арбітражного суду із заявою про її стягнення.

Величина резерву визначається окремо за кожним сумнівним боргом в залежності від фінансового стану (платоспроможності) боржника та оцінки ймовірності погашення боргу повністю або частково.

Хоча найпростішим методом визначення резерву вважається метод на основі платоспроможності окремих дебіторів, його використання на ВАТ «Коровай» не доцільне, оскільки цей метод доцільно застосовувати підприємствам з невеликою кількістю дебіторів. ВАТ «Коровай» має значну кількість дебіторів і бухгалтерам важко буде відстежувати заборгованість та платоспроможність кожного з них.

Отже, пропонуємо використовувати на ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату метод питомої ваги. Оскільки метод класифікації та метод платоспроможності є трудомісткими у розрахунках та потребують попереднього аналізу та класифікації, а отже для нашого підприємства даний метод питомої ваги буде найпростішим у розрахунках.

Метод оцінки величини резерву сумнівних боргів, виходячи з питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг на умовах подальшої оплати, є порівняно новим. Як це не дивно, але в самому П(С)БО 10 немає норм, які б прямо регламентували застосування цього методу оцінки величини резерву сумнівних боргів. Тому про методологію такого методу можна судити тільки на підставі додатків до



стандарту і загальних правил бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості.

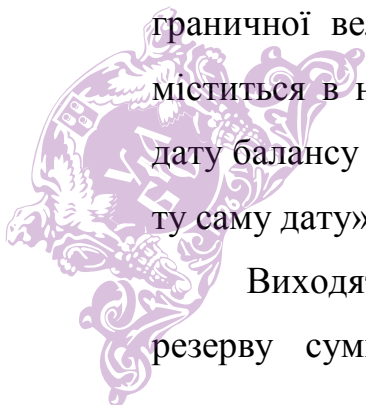
Дані додатку до П(С)БО 10 дозволяють судити про те, що:

- як базовий період для розрахунків пропонується використовується рік, і це позначається на подальшому виборі показників для розрахунків;
- як показники чистого доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг можна використовувати показники ряд. 035 «Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)» графи 3 річного Звіту про фінансові результати (форма №2). Єдине, що необхідно при цьому зробити, – це дотримуватись умови: вибрати відповідний чистий дохід, визнаний за умови оплати грошовими коштами;
- у розрахунках бере участь визнана безнадійна заборгованість. Будемо використовувати відповідні показники субрахунку 071;
- підприємство самостійно обирає період для спостереження.

Принципова відмінність цього методу від методу класифікації дебіторської заборгованості полягає в тому, що отримана в результаті величину резерву сумнівних боргів не є обмежувальним орієнтиром для величини резерву сумнівних боргів, яку необхідно показати на дату балансу. Отримана величина резерву сумнівних боргів просто додається до сальдо такого резерву на дату балансу.

Отже, на відміну від методу класифікації дебіторської заборгованості, розрахованої за методом «питомої ваги», величина резерву сумнівної заборгованості не є обмеженням для сальдо такого резерву. Але обмеження граничної величини резерву сумнівних боргів існує і в цьому випадку і міститься в нормах п.8 П(С)БО 10: «Залишок резерву сумнівних боргів на дату балансу не може бути більшим, ніж сума дебіторської заборгованості на ту саму дату».

Виходять, що згідно з нормами п.8 П(С)БО 10 максимальна величина резерву сумнівних боргів – це 50% первісної (балансової) вартості



дебіторської заборгованості, щодо якої такий резерв створювався, тому величину резерву сумнівних боргів можна збільшувати не безмежно. Таке правило можна назвати «правилом 50 на 50».

Між методами класифікації дебіторської заборгованості та «питомої ваги» є істотні відмінності. Річ у тому, що метод класифікації спирається на інформацію про сальдо дебіторської заборгованості, тобто інформацію про таку заборгованість на певну дату з урахуванням усіх минулих періодів, тому вважається, що розрахункова величина резерву сумнівних боргів, отримана на підставі сальдо дебіторської заборгованості, вже оцінює собою сальдо резерву сумнівних боргів з урахуванням минулих періодів.

У свою чергу метод питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході від реалізації спирається на інформацію про джерело можливих безнадійних боргів, яким є такий чистий дохід, тобто як база розрахунків виступає показник, що не містить інформацію про минулі періоди.

Отже, цей метод дозволяє оцінити, скільки сумнівних боргів поточного періоду можуть стати безнадійними, і ця оцінка сумнівних боргів додається до оцінок, отриманих для минулих звітних періодів.

За методом питомої ваги величина сумнівного боргу (СБ) (резерву) визначається за формулою:

$$PCB = ЧД \times KC \quad (3.1)$$

де РСБ – резерв сумнівних боргів;

ЧД – чистий дохід від реалізації продукції;

КС – коефіцієнт сумнівності.

Коефіцієнт сумнівності (КС) за цим способом визначається за формулою:

$$КС = БЗН / ЧД \quad (3.2)$$

де КС – коефіцієнт сумнівності;



БЗН – визнана (списана) безнадійна заборгованість за період;

ЧД – чистий дохід від реалізації продукції.

Отже, виходячи з наведених показників підприємства у таблиці 3.2 можемо розрахувати резерв сумнівних боргів для ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату.

Таблиця 3.2 – Розрахунок резерву сумнівних боргів для ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату

Показники	Рік	
	2008	2009
Чистий дохід, тис. грн.	34327	63136
Безнадійна дебіторська заборгованість, тис. грн.	311	-
Питома вага дебіторської заборгованості	$311/34327 = 0,009$	-
Резерв сумнівних боргів, грн.	-	$0,009 * 63136 = 568224$

Звертаючись до аналітичного обліку важливо враховувати, що його ведення на рахунку 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» обов'язкове, зважаючи на те, що облік розрахунків без аналітики неможливий, в той час як аналітичний облік резервів (тобто реєстрація кожного сумнівного дебітора або кожної групи дебіторів на рахунку 38) зовсім не обов'язковий. Достатньо після інвентаризації такої заборгованості скласти окремий список сумнівних дебіторів як додаток до інвентаризаційної відомості.

Протягом року нарахована сума резерву використовується поступово, в міру встановлення безумовної неплатоспроможності того або іншого сумнівного дебітора. Залишок невикористаної суми до кінця року додається до доходів (кредит рахунка 716). Потім, для використання в наступному році, нараховується новий резерв сумнівних боргів після проведення передзвітної інвентаризації дебіторської заборгованості. І так далі, з року в рік, від періоду до періоду. Зазначимо, що в П(С)БО 10 не згадується про списання наприкінці звітного періоду (року) невикористаного резерву сумнівних боргів, тобто про приєднання цього залишку до доходів. Хоча в інструкції №

291 проведення Дт-38 – Кт-71 зазначене. За цих умов вважаємо, що таке списання потрібно провести в одному з двох випадків:

- або у випадках, якщо по тому або іншому боргу припущення про його сумнівність не виправдалися, тобто якщо такий дебітор все ж погасив свою заборгованість, і т. д. в міру встановлення факту непотрібності створеної частини резерву (в такому разі резерв наприкінці року не пере нараховується, а до нараховується);
- або залишок невикористаного резерву зараховується в дохід наприкінці року, після чого нараховується новий – на наступний рік.

На снові узагальнення приходимо до висновку, що другий спосіб більш прийнятний хоча б тому, що він дозволяє не вести аналітичного обліку за рахунком 38. Отже, відповідно вищевикладеного, пропонуємо провести ряд бухгалтерських записів щодо створення та списання резерву сумнівних боргів (таблиця 3.3).

Таблиця 3.3 – Відображення у бухгалтерському обліку формування резерву сумнівних боргів та списання дебіторської заборгованості.

№	Зміст операції	Д-т	К-т	Сума, грн..
1	Створено резерв сумнівних боргів	944	38	568224,00
2	Списана дебіторська заборгованість покупців, визнана безнадійною	38	36	421627,00
3	Списана безнадійна дебіторська заборгованість підзвітної особи	944	372	3687,00
4	Внаслідок зміни у фінансовому стані покупця відновлюється сума його заборгованості, раніше визнана безнадійною	36	38	421627,00
5	Надійшло від покупця у рахунок погашення його заборгованості	311	36	120034,00
6	Надходження грошових коштів в порядку відшкодування раніше списаної дебіторської заборгованості	311	716	23659,00

Відповідно до наших пропозицій зі створення та обліку резерву сумнівних боргів необхідно внести зміни в наказ про облікову політику ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату.

Підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок, що вибір методики розрахунку резерву сумнівних боргів безпосередньо пов'язаний зі специфікою роботи підприємства. Вибір методу оцінки розміру формування резерву сумнівних боргів безпосередньо впливає на розмір прибутку господарюючого суб'єкта. Ми вважаємо, що запропоновані нами вдосконалення покращать роботу діяльності підприємства.

State Higher Educational Institution
"UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING"
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE

Державний вищий навчальний заклад
"УКРАЇНЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ"
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ



ВИСНОВКИ

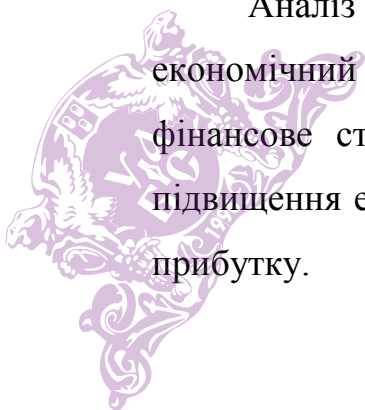
На сучасному етапі розвитку своєчасне і повне виконання платіжних зобов'язань є умовами стійкого функціонування підприємства в розвиненій ринковій економіці. На сьогодні, коли Україна знаходиться в перехідному періоді, спостерігається зворотна тенденція – криза неплатежів. Тому однією з важливих задач є вивчення, керування і аналіз дебіторської заборгованості, оскільки недбале ставлення до дебіторської заборгованості приводить до уповільнення розрахунків, затримання виплат по заробітній платі і взагалі до погіршення фінансового стану підприємства.

У зв'язку з цим, саме питання організації обліку і аудиту дебіторської заборгованості, а також його вдосконалення на сьогоднішній день є надзвичайно актуальним.

Вивчення теоретичних аспектів обліку і аудиту дебіторської заборгованості, аналіз законодавчої і нормативної бази, дозволяє стверджувати, що виникнення дебіторської заборгованості в певних межах є нормальною ознакою діяльності підприємства, але не в тих випадках, коли відбувається її безконтрольне зростання і систематичне несвоєчасне погашення (оскільки створення великих обсягів дебіторської заборгованості викликає низьку платоспроможність підприємства); а класифікація дебіторської заборгованості має важливе значення для правильної організації обліку, достовірного аналізу.

Об'єктом дослідження даної роботи є ВАТ «Коровай» філія Краснодонського хлібокомбінату, що займається виробництвом хлібо - булочних виробів.

Аналіз основних показників, що характеризують фінансово-економічний стан діяльності підприємства показує, що підприємство є фінансово стійким, рентабельність діяльності підприємства свідчить про підвищення ефективності господарської діяльності, пов'язаної з отриманням прибутку.



Окремо було наведено розрахунок показників дебіторської заборгованості. Виходячи з розрахунків, можна сказати, що відбулося зростання дебіторської заборгованості в загальному обсязі оборотних коштів. Можна зробити висновок про зменшення рівня ліквідності поточних активів у цілому, а отже, певне погіршення фінансового стану підприємства.

Зростання частки дебіторської заборгованості в активах підприємства за останній рік свідчить про те, що підприємству слід вжити відповідних заходів щодо її управління.

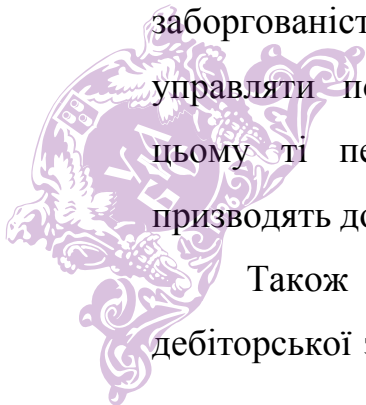
Правові основи регулювання, організації та ведення бухгалтерського обліку та складання бухгалтерської звітності на підприємстві визначені Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» і П(С)БО.

Розглянутий стан організації первинного, аналітичного і синтетичного обліку товарів на підприємстві, свідчить, що він відповідає вимогам чинного законодавства з цього питання і ведеться із застосуванням типових форм первинних документів зі складанням відповідним бухгалтерських проведення, проте існують певні недоліки стосовно обліку резерву сумнівних боргів.

З метою усунення виявлених недоліків і підвищення ефективності організації обліку і аудиту дебіторської заборгованості та його подальшого вдосконалення в роботі було запропоновано ввести певні заходи.

З метою управління дебіторською заборгованістю на даному підприємстві слід використовувати систему управління дебіторською заборгованістю, яка буде включати такі заходи як кредитна політика та методи управління своєчасністю оплати. Запровадження на ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату системи управління дебіторською заборгованістю, на нашу думку, дасть змогу ефективно організувати збут та управляти поточною дебіторською заборгованістю, не допускаючи при цьому її перетворення в інші види дебіторської заборгованості, які призводять до погіршення фінансового стану підприємства.

Також запропоновано вдосконалити інформаційне забезпечення дебіторської заборгованості, що дасть забезпечення керівника своєчасними і



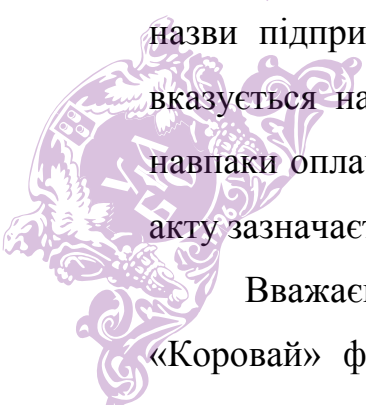
якісними даними про дебіторську заборгованість. Запропонована зведена звітність дозволить отримати інформацію про дебіторську заборгованість в обсязі і вигляді, достатньому для проведення аналізу розрахунків з дебіторами зокрема і заборгованості загалом тобто задовольнить вимоги управлінців – отримання повної, оперативної інформації щодо стану дебіторської заборгованості.

В умовах сьогодення актуальним є проведення внутрішнього аудиту. На нашу думку, з метою підвищення достовірності обліку дебіторської заборгованості і фінансової звітності на підприємстві необхідно організувати систематичне проведення внутрішнього аудиту, для чого доцільно створити спеціальну службу внутрішнього аудиту, або посаду аудитора. Метою внутрішнього аудиту є можливість надання допомоги співробітникам підприємства ефективно виконувати свої функції, своєчасно виявляти допущені помилки, сприяти найбільш ефективнішому формуванню та використанню наявних ресурсів підприємства.

Так було розроблено порядок проведення внутрішнього аудиту дебіторської заборгованості, в якому визначено: мета; основні завдання; ключові аспекти аудиту; заходи аудиту.

В рамках проведення внутрішнього аудиту можна проводити звірку розрахунків. На сьогодні чинним законодавством не визначено типову форму акта звірки взаємних розрахунків між контрагентами, тому він складається в довільній формі, але з дотриманням основних вимог, які висуваються до первинних документів. Для ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату ми пропонуємо форму такого акту звірки, яку наведено у додатках. В цьому акті зазначається дата проведення звірки, назви підприємств та ПІБ посадових осіб, що склали акт звірки. Також вказується назва проведених робіт чи послуг, суми, які були отримані чи навпаки оплачені за проведені роботи чи послуги обох підприємств. В кінці акту зазначається кінцеве сальдо та обов'язково підписи обох сторін.

Вважаємо, що проведення внутрішнього аудиту на підприємстві ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату сприятиме підвищенню



ефективності організації обліку дебіторської заборгованості та бухгалтерського обліку в цілому.

В процесі проведення аналізу фінансової звітності було виявлено, що на балансі підприємства резерв сумнівних боргів не зазначений, у примітках до фінансової звітності у розділі ІХ «Дебіторська заборгованість» рядок (951) «списано у звітному році безнадійної дебіторської заборгованості» – 311 тис. грн. На підприємстві облік на рахунку 38 «Резерв сумнівних боргів» проводиться, а сам резерв не створюється. Відповідно до Наказу про облікову політику ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату створення резерву сумнівних боргів не передбачено.

Відповідно до вищесказаного, нами було запропоновано створити резерв сумнівних боргів, для його розрахунку використовувати метод питомої ваги. Оскільки метод класифікації та метод платоспроможності є трудомісткими у розрахунках та потребують попереднього аналізу та класифікації, а отже для нашого підприємства даний метод питомої ваги буде найпростішим у розрахунках. Також, для прикладу, було наведено розрахунок резерву сумнівних боргів.

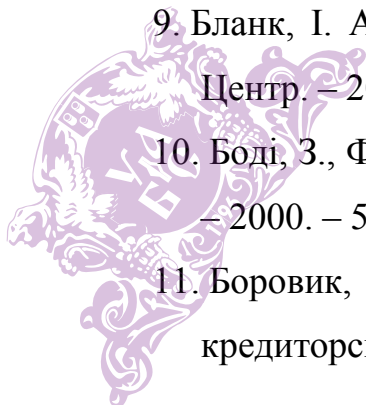
Відповідно до наших пропозицій зі створення та обліку резерву сумнівних боргів необхідно внести зміни в наказ про облікову політику ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату.

На нашу думку, введення в дію всіх запропонованих нами вдосконалень, покращить організацію та облік дебіторської заборгованості та сприятиме ефективному функціонуванню підприємства в цілому.

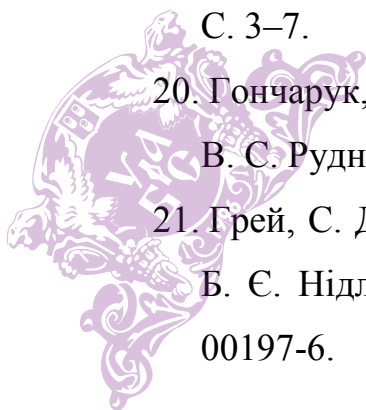


СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

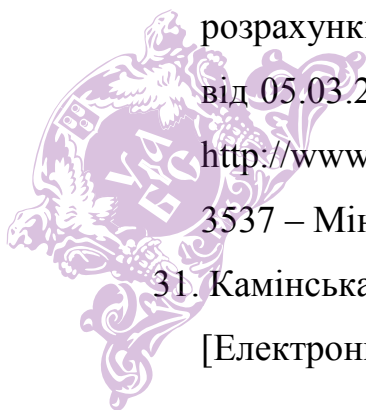
1. Агеева, Є. І. Кредитна політика як інструмент управління дебіторською заборгованістю [Текст] Є. І. Агеева // Фінансовий менеджмент. – 2004. – №6 – С.22-23.
2. Барт Е. Керівництво з кредитного менеджменту [Текст] / Е. Барт. – М. : Москва. – 1994. – 400с.
3. Береза, С. Л. Проблема визначення дебіторської заборгованості в обліку [Текст] / С. Л. Береза // Вісник ЖДТУ. – 2003. – №4 (26). – С.32-37.
4. Береза, С. Л. Облік і контроль грошових активів та дебіторської заборгованості: теорія і практика [Текст] : автореф. дис. ... канд. економ. наук : спец. 08.06.04 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит // С. Л. Береза ; Житомирський інженерно - технологічний ін-т. – Житомир. – 2002. – 308 с.
5. Белуха, Н. Т., Аудит [Текст] / Н. Т. Белуха. – К. : Знання. – 2000. – 796 с. – ISBN 966-620-021-Х.
6. Бернар, И. Глумачний економічний і фінансовий словник / [Текст] И. Бернар, Ж.-К. Коллі. – М. : Міжнародні відносини. – 2008. – 768 с. – ISBN 5-7133-0938-Х.
7. Белозерцев, В. Щодо товарного кредиту та дебіторської заборгованості на підприємстві [Текст] / В. Белозерцев // Економіст. – 2009. – №11. – С. 23-28.
8. Білик, М. Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств [Текст] / М. Д. Білик // Фінанси України. Міністерство фінансів України, 12 / 2003. – №12. – С. 24-36.
9. Бланк, І. А. Фінансовий менеджмент [Текст] / І. А. Бланк. – К. : Ніка-Центр. – 2004. – 656 с. – ISBN 5-901620-61-5.
10. Боді, З., Фінанси [Текст] : навч. посіб. / З. Боді, Р. Мертон. – М. : Вільямс. – 2000. – 592 с.
11. Боровик, О. А. прогнозування регіональної структури дебіторської і кредиторської заборгованості за системним підходом [Текст] /



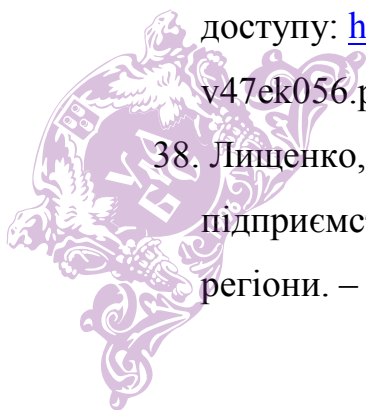
- О. А. Боровик // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – №3 (70). – С. 133-138.
12. Бутинець, Ф. Ф. Бухгалтерський облік [Текст] : навч. посіб. / Ф. Ф. Бутинець, Л. В. Чижевська, С. Л. Береза. – Житомир : Рута, 2000. – 672 с. – ISBN 966-7570-63-0.
13. Бутинець, Ф. Ф. Контроль і ревізія [Текст] : підручник / Ф. Ф. Бутинець, Н. Г. Виговська, Н. М. Малюга, М. І. Петренко. – Житомир : Рута, 2002. – 544 с. – ISBN 966-574-501-8.
14. Верига, Ю. А. Бухгалтерський облік [Текст] : навч. посіб. / Ю. А. Верига, Г. І. Зима. – К. : ЦУЛ, 2009. – 656 с. – ISBN 978-966-364-801-9.
15. Верхоглядова, Н. І. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика [Текст] : навч.-практ. посібн. / Н. І. Верхоглядова, В. П. Шило, С. Б. Ільїна. – К. : Центр навчальної літератури . – 2010. – 536 с. – ISBN 978-611-01-0041-0.
16. Виговська, Н. Г. Господарський контроль в Україні [Текст] : монографія / Н. Г. Виговська. – Житомир : ЖДТУ, 2008. – 532 с.
17. Глінкіна, Д. В. Регулювання розрахункових відносин через управління дебіторською заборгованістю [Текст] / Д. В. Глінкіна // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. – 2007. №3(70). – С. 80-87.
18. Голов, С. Ф. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами [Текст]: практич. посіб. / С. Ф. Голов, В. М. Костюченко. – К. : Лібра. – 2004. – 880 с. – ISBN 966-7035-68-9.
19. Голов, С. Ф. Уніфікація як гальмо розвитку бухгалтерського обліку в Україні [Текст] / С. Голов // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. – №7. – С. 3–7.
20. Гончарук, Я. А. Аудит [Текст] : навч. посіб. / Я. А. Гончарук, В. С. Рудницький. – К. : Знання, 2007. – 443 с. – ISBN 966-346-207-8.
21. Грей, С. Дж., Фінансовий облік: глобальний похід [Текст] / С. Дж. Грей, Б. Є. Нідлз – М. : Волтерс Клувер. – 2010. – 614 с. – ISBN 978-5-466-00197-6.



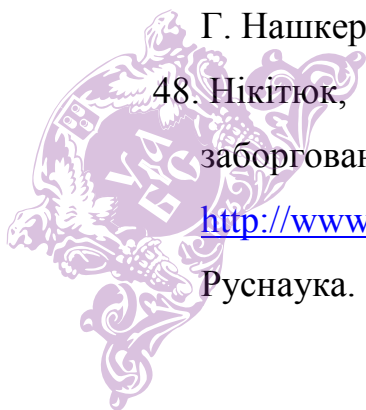
22. Дорош, Н. І., Аудит: методологія і організація [Текст] / Н. І. Дорош. – К. : Знання. – 2008. – 402 с. – ISBN 966-620-082-1.
23. Дубровська, Є. В. Дослідження сутності поняття «Дебіторська заборгованість» [Текст] / Є. В. Дубровська // Вісник Сумського державного університету. – Суми: СумДУ, – 2009. – №2. – С. 202-205.
24. Загородній, А. Г. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики [Текст] : підручник / А. Г. Загородній, Г. О. Партин, Л. М. Пилипенко. – К. : Знання, 2009. – 422 с. – ISBN 978-966-346-527-2.
25. Загородній, А. Г. Фінансовий словник [Текст] : словник / Вознюк, Г. Л., Загородній А. Г., Смовженко, Т. С. – К. : Знання, 2007. – 1072 с. – ISBN 978-966-346-393-3.
26. Зредник, В. С. Формування ефективної політики погашення дебіторської заборгованості в контексті розвитку фінансового інструментарію [Текст] / В.С. Зредник // Вісник ЖДТУ. – 2006. – №3 (37). – С. 37-41.
27. Іванов, Є. О. Класифікація факторів, що впливають на загальний рівень дебіторської заборгованості підприємства [Текст] / Є. О. Іванов // Вісник МСУ. – Харків. – 2009. – С.35-38.
28. Іванчук, Р. М. Деякі міркування щодо методологічних засад формування інформації про дебіторську заборгованість [Текст] / Р. М. Іванчук, О. А. Іванчук // Економічний вісник Донбасу. – 2008. – №1. – С. 11-22.
29. Івахненко, С. Застосування вибіркового методу в аудиті фінансової звітності [Текст] / С. Івахненко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. – №3. – С. 40–43.
30. Інструкція по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від 05.03.2008 № 353 // Міністерство фінансів України. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=293549&cat_id=293537 – Міністерство фінансів України.
31. Камінська, Н. П. Механізм управління дебіторською заборгованістю [Електронний ресурс] : Вісник національного університету



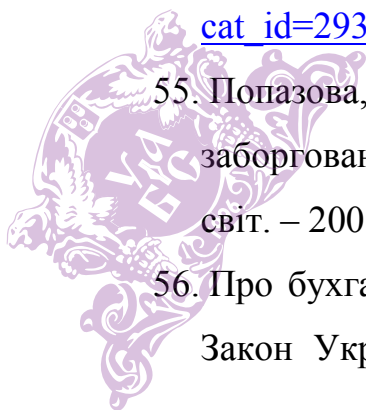
- кораблебудування. – Режим доступу: <http://ev.nuos.edu.ua/content/mekhanizm-upravlinnya-debitorskoyu-zaborgovanisty>. – Національний університет кораблебудування.
32. Кірейцев, Г. Г. Фінансовий менеджмент [Текст] : навч. посіб. / Г. Г. Кірейцев. – К. : ЦУЛ. – 2002. – 469 с. – ISBN 966-7570-91-6.
33. Костирко, Р. О. Нормативно-правове забезпечення контролю та аналізу фінансової стійкості підприємства [Електронний ресурс] / Національна бібліотека України імені Вернадського. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/epravo/2009_3/32.pdf – Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського.
34. Крайник, О. П. Фінансовий менеджмент [Текст] : навч. посіб. / О. П. Крайник, З. В. Клепікова. – К. – Львів : ІНТЕЛЕКТ, Дакор. – 2001. – 260 с. – ISBN 966-553-111-5.
35. Кривич Л.М. Необхідність оцінки якості дебіторської заборгованості в сучасних умовах господарювання підприємств [Текст] / Л. М. Кривич // Сталий розвиток аграрної економіки : зб. тез доповідей за матеріалами науково-теоретичної конференції для студентів (28 - 29 квітня 2011 р.) / Подільський державний аграрно-технічний університет Інститут бізнесу та фінансів. – Кам'янець-Подільський, 2011. – С. 72–74.
36. Кужельний, М. В. Теорія бухгалтерського обліку [Текст] // М. В. Кужельний, В. Г. Лінник. – К. : КНЕУ. – 2006. – 334 с. – ISBN 966-574-000-8.
37. Левицька, С. О. Науково-практичні основи аудиту і контролю: вітчизняна та міжнародна практика формування, перспективи розвитку [Електронний ресурс] / Національна бібліотека України імені Вернадського. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vnuvgp/ekon/2009_3/v47ek056.pdf – Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського.
38. Лищенко, О. Г. Аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємством [Текст] / О. Г. Лищенко, Г. М. Бескота // Держава і регіони. – Запоріжжя : Гуманіст. – 2009. – №1. – С. 114-117.



39. Лігоненко, Л. О. Управління дебіторською заборгованістю підприємства [Текст] : навч. посіб. / Л. О. Лігоненко, Н. М. Новикова. – К. : КНТЕУ. – 2005. – 275 с. – ISBN 966-629-192-4.
40. Ловінська, Л. Г. Бухгалтерський облік для економістів та правознавців у схемах і таблицях [Текст] : навч. посіб. / Л. Г. Ловінська, Я. В. Олійник, Л. О. Галат. – К. : КНЕУ. – 2010. – 390 с. – ISBN 978-966-483-387-2.
41. Ловінська, Л. Г. Оцінка в бухгалтерському обліку [Текст] : Монографія / Л. Г. Ловінська. – К. : КНЕУ. – 2006. – 253 с. – ISBN 966-574-928-5.
42. Матицина, Н. Основні засади регулювання розрахункових відносин через управління дебіторською заборгованістю. [Текст] / Н. Матицина // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – № 12. – С.38-42.
43. Міжнародні стандарти аудиту та Кодекс етики професійних бухгалтерів [Текст] / МСА. – М. : МЦРСБУ, – 2000. – 699с. – в 1.3.
44. Методичні рекомендації з перевірки порівнянності показників фінансової звітності [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від 22.12.2008 № 1524 // Міністерство фінансів України. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=293599&cat_id=293536 – Міністерство фінансів України.
45. Момот, Т. Управління дебіторською заборгованістю підприємства [Текст] / Т. Момот // Бізнес інформ. – 2003. – №11-12. – С. 97-99.
46. Мочерний, С. В. Економічний енциклопедичний словник [Текст] : словник / Мочерний, С. В., Ларіна, Я. С., Устинко, О. А. – Львів: Світ. – 2005. – 568 с. – ISBN 966-603-426-3.
47. Нашкерська, Г. Особливості визнання та оцінки поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи та послуги [Текст] / Г. Нашкерська // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – №11. – С.31-38.
48. Нікітюк, А. В. Аналітична оцінка дебіторської та кредиторської заборгованості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/11_EISN_2010/Economics/63606.doc.htm. – Руснаука.

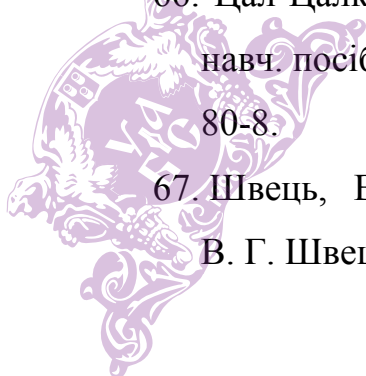


49. Огійчук, М. Ф. Аудит: організація і методика [Текст] : навч. посіб. / М. Ф. Огійчук, І. Т. Новіков, І. І. Рагуліна. – К. : Алерта, 2010. – 584 с. – ISBN 978-966-2183-65-8.
50. Петрик О. А., Фенченко М. Т. Аудит у зарубіжних країнах: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / За заг. ред. О. А. Петрик. — К. : КНЕУ, 2002. – 168 с. ISBN 966-574-370-8.
51. Про затвердження Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 2 «Баланс» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від 31.03.99 № 87. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=293672&cat_id=293533 – Міністерство фінансів України.
52. Про затвердження Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 10 «Дебіторська заборгованість» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999р. №237. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=293720&cat_id=23533 – Міністерство фінансів України.
53. Про затвердження Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 19 «Об'єднання підприємств» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від від 7. 07. 1999 року № 163. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=293896&cat_id=293533 – Міністерство фінансів України.
54. Про затвердження Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 13 «Фінансові інструменти» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від 30. 10. 2001 року № 559. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=293860&cat_id=293533 – Міністерство фінансів України.
55. Попазова, О. В. Тенденції змін дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємствах України [Текст] / О. В. Попазова // Агро світ. – 2008. – №7. – С. 40-41.
56. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність [Електронний ресурс] : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // Верховна Рада України. –



Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=796-14> – Законодавство України.

57. Райзберг, Б. А. Сучасний економічний словник [Текст] : словник / Райзберг, Б. А., Лозовский, Л. Ш., Стародубцева, Е. Б. – М. : ИНФРА-М. – 2008. – 512 с. – ISBN 978-5-16-003390-7.
58. Редько, О. Ю. Аудит в Україні. Морфологія [Текст] : монографія / О. Ю. Редько. – К. : Інформаційно-аналітичне агентство, 2008. – 493 с.
59. Савченко, В. Я. Аудит [Текст] : навч. посіб. / В. Я. Савченко. – К. : КНЕУ, 2005. – 322 с. – ISBN 966-574-423-2.
60. Сопко, В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством [Текст] : навч. посіб. / В. В. Сопко. – К. : КНЕУ, 2006. – 526 с. – ISBN 966-574-784-3
61. Стоун, Д. Бухгалтерський облік та фінансовий аналіз [Текст] / Стоун Д., Хітчінг К. – М. : Сирин, – 1998. – 302 с.
62. Сурніна, К. С. Удосконалення обліку дебіторської і кредиторської заборгованості промислових підприємств [Текст] : автореф. дис. ... канд. економ. наук : спец. 08.06.04 Бухгалтерський облік, аналіз та аудит / К. С. Сурніна. – Луганськ. – 2002. – 19 с.
63. Усач, Б. Ф. Контроль і ревізія [Текст] : підручник / Б. Ф. Усач. – К. : Знання-Прес, 2002. – 253 с. – ISBN 966-7767-46-9.
64. Хендриксен, Э. С., Ван Бреда, М.Ф. Теорія бухгалтерського обліку [Текст] / Э. С. Хендриксен, М.Ф. Ван Бред. – М. Фінанси і статистика. – 2009. – 576 с. – ISBN: 0-256-11269-X.
65. Хома, С. В. Фінансовий облік [Текст] : навч. посіб. / С. В. Хома, В. К. Орлова, М. С. Орлив. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 510 с. – ISBN 978-966-364-994-8.
66. Цал-Цалко, Ю.С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз [Текст] : навч. посіб. / Ю. С. Цал-Цалко. – К. : ЦУЛ, 2002. – 360 с. – ISBN 966-7938-80-8.
67. Швець, В. Г. Теорія бухгалтерського обліку [Текст] : підручник / В. Г. Швець. – К. : Знання, 2008. – 535 с. – ISBN 978-966-346-348-3.



68. Юрловський, Б. Припинення зобов'язання [Текст] / Б. Юрловський // Сучасний бухгалтер. – 2004. – №48. – С. 12-20.

State Higher Educational Institution
“UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE”

Державний вищий навчальний заклад
“УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ”



ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1 – Переваги та недоліки основних визначень поняття «дебіторська заборгованість»

Автори/джерело	Ключові ознаки поняття «дебіторська заборгованість»	Недоліки/переваги визначення
П(С)БО 10 Дебіторська заборгованість; Б. Юрловський [52;68]	Заборгованість дебіторів на певну дату	Дане визначення є неповним, оскільки не розкриває економічної сутності поняття.
А.Ф. Вещунова, А.Ю. Редько [2]	Грошові кошти до оплати.	Дебітори можуть заборгувати підприємству не тільки кошти, а й інші активи.
І.О. Бланк, Л.В.Черненко, Л.Ш. Лозовський, С.В. Мочерний, С.Л. Береза, Д.В.Глінкіна, В.С. Зрадник [9, 46, 3]	Борги	Вважаємо підхід коректним, оскільки «дебітор» походить від слова «дебет» (борг)
І. Бернар, Ж-К Коллі, А.Б. Борисов, [6]	Грошова сума, що взята на певний строк на певних умовах і підлягає поверненню.	Заборгованістю не можна називати тільки грошову суму, адже вона може бути і в грошових еквівалентах.
Г.Г. Кірейцев, О.А. Боровик, Л.О. Лігоненко, Н.М. Новикова [11, 32, 39]	Вимоги до оплати	Вважаємо дане визначення доцільним, оскільки дебіторська заборгованість як боргова вимога розглядається з точки зору терміну їхнього виконання. При цьому вона може виражатися як в натуральному, так і грошовому еквіваленті.
М.В. Кужельний, В.Г. Лінник [36]	Права на повернення боргу.	Дане визначення характеризує можливі дії лише однієї сторони – кредитора. При цьому дебітори крім прав мають і певні обов'язки. Тому дане визначення є неповним.
К.С. Сурніна, Є.О Іванов, М.Д. Білик [8,27,62]	Майно, що неоплачене контрагентами або готівка, що вилучена з кругообігу ОЗ.	Якщо розглядати дане визначення з точки зору структури балансу, то готівка є частиною майна. Тому виділяти її окремо є недоцільним.
Р.М. Іванчук, О.А. Іванчук, О.І. Агеєва, Л.В. Черненко [1, 28]	Вилученні гроші, які винні контрагенти.	До складу дебіторської заборгованості належать не тільки гроші.

Додаток Б

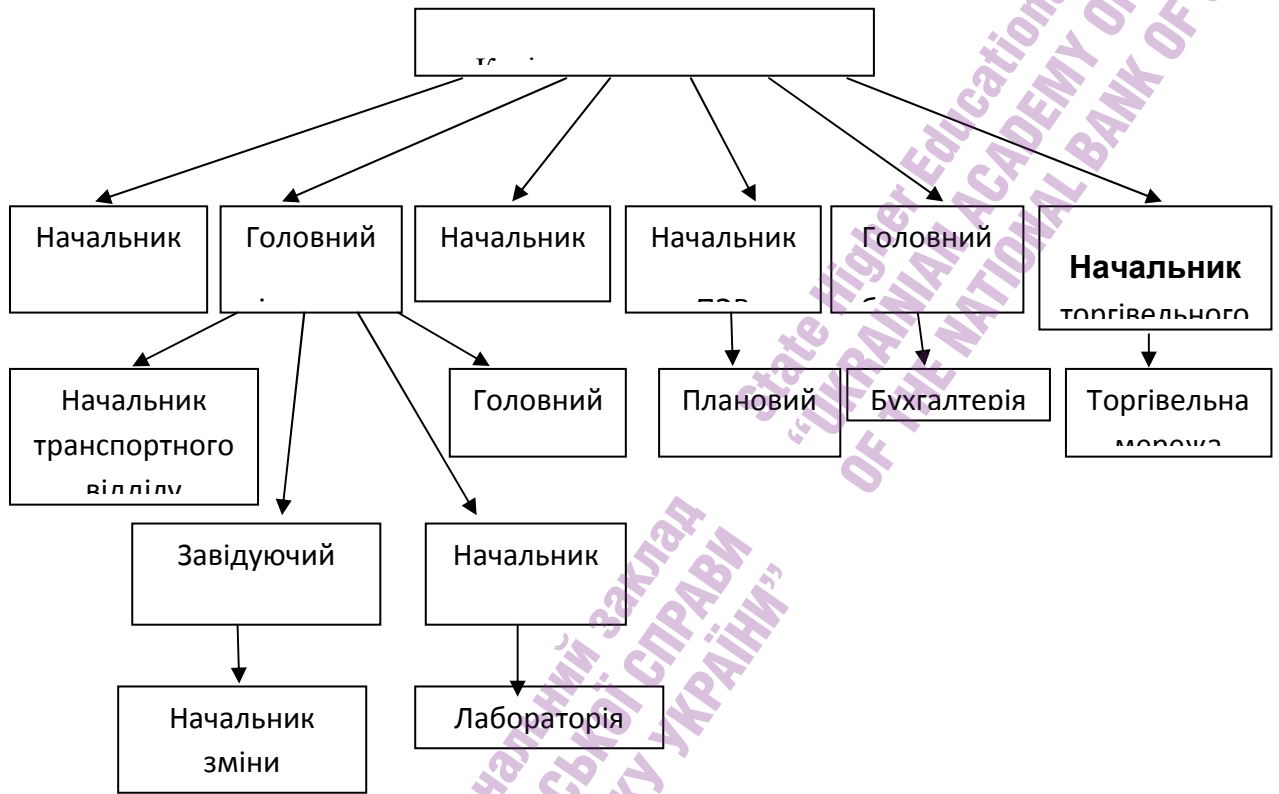


Рисунок Б.1 – Організаційна структура Краснодонського хлібокомбінату



Підприємство ВАТ «Коровай» філія Краснодонського хлібокомбінату

Реєстр № 12 за квітень 2010 р.

документів по реалізації товарів, робіт та послуг, виробничих запасів

Вид реалізації (безготівкові розрахунки)

№ з/п	Назва покупця або замовника	Назва матеріальних цінностей, товарів виконаних робіт та послуг	Одиниця виміру	Відправлено, відпущено, виконано (в дебет субрахунків 902, 903, 943 з кредиту рахунків 20, 28, 23)				
				Документ		Кількість	Сума, грн.	Кореспондуючий рахунок
				дата	№			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	ТОВ «Лелека»	Хліб «Успенський»	шт.	12	34	430	1530,8	28

	Разом	х	х	х	х	х		х

Продовження таблиці В.1

Прийнято до оплати (з кредиту субрахунків №702, 703, 712 в дебет рахунків 36, 372, 377, 661 та ін.)							Відмітка про оплату (з кредиту рахунків 36,377 та ін. в дебет рахунків 31,34 та ін.)			
Документ		Кількість	Сума, грн.	ПДВ, грн.	Акцизний збір	Всього до сплати, грн.	Кореспондуючий рахунок	Дата	Сума, грн.	Кореспондуючий рахунок
Дата	№									
10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
12	45	430	1530,8	255,13	-	1530,8	36	20	1000	31
...
х	х	х					х			х



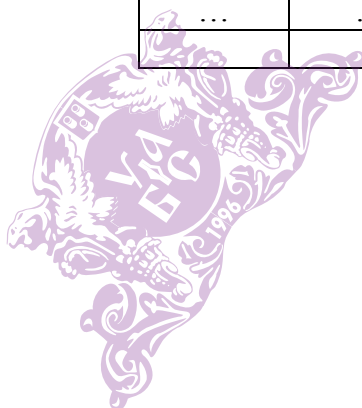
Відомість
аналітичного обліку по рахунку №36 «Розрахунки з покупцями і
замовниками»

в ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату
за квітень 2010 р.

	Реєстр або інший документ		Покупець або замовник	Залишок на початок місяця, грн.		Прийнято до оплати, грн. (в дебет рахунку 36 з кредиту рахунків)				
	Дата	№		Д-т	К-т	№ 701 «Дохід від реалізації готової продукції»	№ 702 «Дохід від реалізації товарів»	№ 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»	№ 71 «Інший операційний дохід»	Разом по Д-т
А	Б	В	Г	1	2	3	4	5	6	8
	12	34	ТОВ «Лелека»	-	-	-	1530,8	-	-	1530,8
...
Разом	х	х	х							

Продовження таблиці Г.1

Оплачено, грн. (з кредиту рахунку № 36 в дебет рахунків)							Залишок на кінець місяця, грн.	
№ 30 «Каса»	№ 31 «Рахунки в банках»	№ 34 «Коротко-строкові векселі одержані»	№ 38 «РСБ»	№ 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками»	№ 685 «Розрахунки з іншими кредиторами»		Д-т	К-т
9	10	11	12	13	14	15	16	17
-	1000,0	-	-	-	-	-	530,8	
...



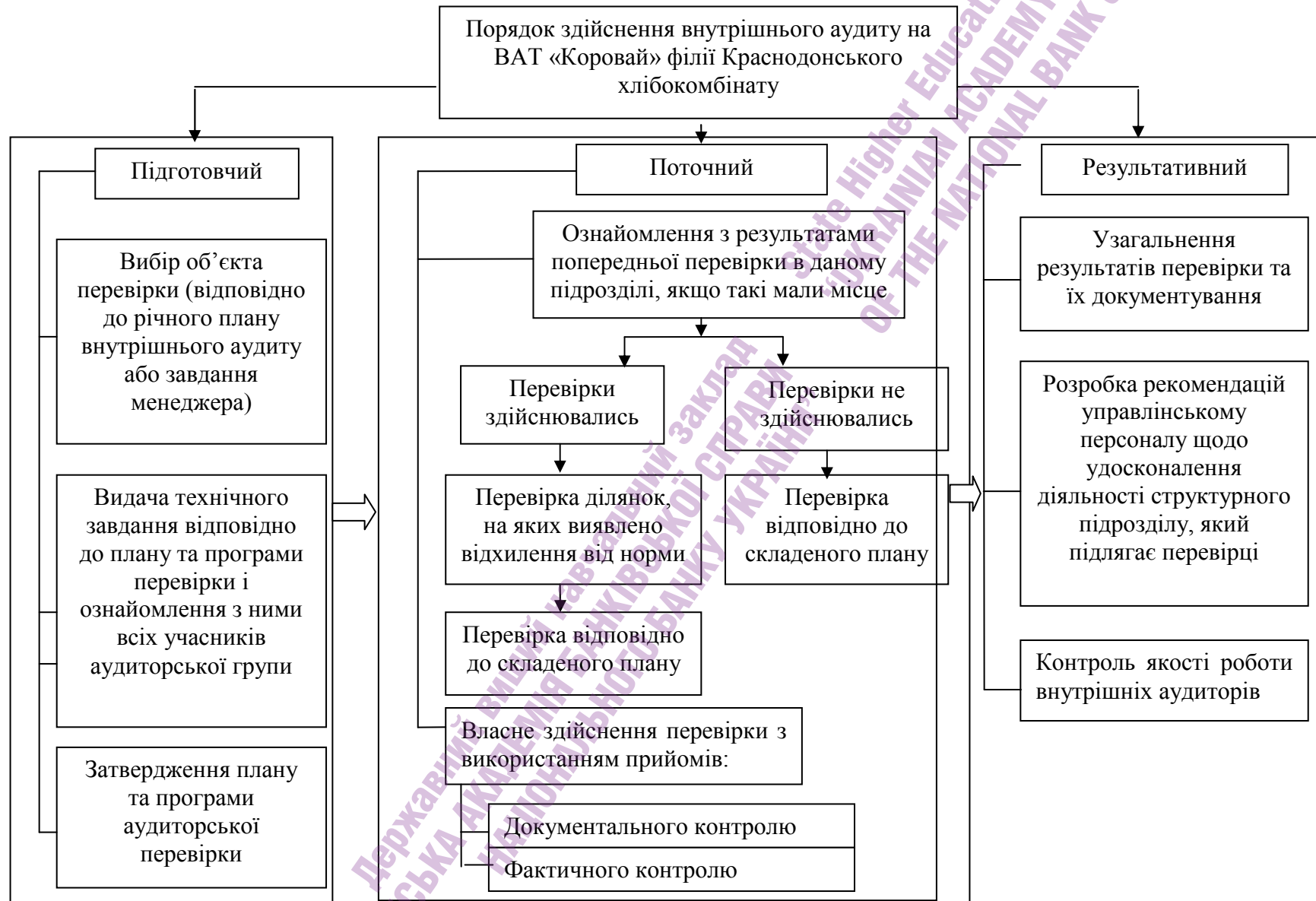


Рисунок Д.1 – Етапи внутрішнього аудиту на ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату



Додаток Е

Акт звірки розрахунків

10.01.2010 р.

м. Краснодон

Цей акт складено головним бухгалтером ВАТ «Коровай» філії Краснодонського хлібокомбінату Степанчук О.Д і головним бухгалтером ТОВ «...» про те, що станом на 01.01.2009 р. проведено звірку взаєморозрахунків та сальдо розрахунків між сторонами становить:

Зміст запису	ВАТ «Коровай» філія Краснодонського хлібокомбінату		ТОВ «...»	
	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
Березень 09 року акт виконаних робіт 04/1С - 02-09		60000,00		
Травень 09 року акт вик. Робіт 08/1С -05-09	60000,00			
<...>				
Всього	60000,00	60000,00		
Звірене сальдо на 01.01.09		00,00		

Підписи сторін:

Головний бухгалтер

ВАТ «Коровай» філія

Краснодонського хлібокомбінату

Головний бухгалтер

ТОВ

